GALENI
ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ
LIBELLUS

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
AB AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE
MARPURGENSI RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

RUDOLFUS NOLL
MARPURGENSIS

MARPURGI CHATTORUM MCMXV
TYPIS JULII ABEL GRYPHIENSIS

Dissertatio probata est ab amplissimo philosophorum ordine die XX. mensis Julii a. MCMXIV.

referente Joanne Mewaldt.

Parentibus

S.

Praefatio.

I. De codicibus Graecis.

Tres quantum scimus codices Graeci Galeni Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellum tradiderunt:[1])

1. Florentinus Laurentianus plut. 74, 5 chartaceus s. XIV. f. 94ᵛ—103ᵛ. hunc post Bandinium[2]) denuo descripsit Georgius Helmreich[3]), qui eum laudavit ut „bene scriptum". cui laudi non prorsus assentior. codicem contulit iussu Academiae Berolinensis in usum Corporis Medicorum Graecorum W. Bräutigam. attamen exemplum nanctus lucis ope confectum complures, ut solet fieri, insuper ac bonae frugis lectiones, quae fugerant illum, inveni. scriptio plena in codice raro invenitur: tantopere codex abundat copia compendiorum. F

2. Venetus Marcianus 281 membranaceus s. XV. f. 77ᵛ—81ᵛ. M
Galeni opera quae continet enumeravit Zanetti[4]), denuo H. Hinck[5]), nuper denique H. Diels[6]). codex eleganter est scriptus coniunctis admodum inter se litteris; „Typus eines italienischen Renaissancemembrans. Zierliche Schrift", dicit H. Diels. compendia saepe nec tamen semper sunt adhibita. imagine usus sum depicta per artem photographicam.

---

1) Cf. H. Diels, Die Handschriften der antiken Ärzte I, in: Abhandlungen der Berliner Akademie der Wissenschaften 1905, p. 70. 2) Catalogus codicum Graecorum bibliothecae Laurentianae tom. III, Florentiae 1770. col. 51 sq. 3) Galeni de elementis ex Hippocratis sententia libri duo, Erlangae 1878 p. VIII sq.; cf. Galeni Scripta Minora III. Lips. 1893. praef. p. V. 4) Graeca D. Marci bibliotheca codicum manu scriptorum, Venet. 1740. p. 135 sq. 5) In Galeni Script. Min. I ed. J. Marquardt. Lips. 1884. praef. p. IX adn. 6) H. Diels, Die handschriftliche Überlieferung des Galenischen Kommentars zum Prorrhetikon des Hippokrates, Abh. d. Berl. Akad. 1912, p. 25 sq.

P 3. Parisinus bibl. nat. Suppl. Graec. 35 chartaceus s. XV. f. 132ᵛ—144ʳ [7]. libelli Περὶ χρείας ἀναπνοῆς caput primum atque alterum contulit J. Mewaldt mense oct. a. 1910, cuius collatione usus sum. praeterea eiusdem et posterioris partis lectiones non paucas mecum communicavit per litteras P. Boudreaux v. d. Parisinus, insignem ostendens benevolentiam, addita hac codicis descriptione: „Le Suppl. gr. 35 est constitué par deux mss. différents, 1ᵉ) f. B—59, XVᵉ s.; 2ᵉ) f. 60—243: un index latin d'une main du XVIᵉ siècle se trouve f. 60ᵛ; les ff. 61ʳ—120ʳ et 129ʳ—242ʳ sont je crois d'une même main de la fin du XVᵉ s. [8]), les ff. 121ʳ—126ʳ d'une main plus ancienne du XVᵉ siècle, les ff. 120ᵛ, 126ᵛ—128ᵛ sont blancs. A la fin du ms. (ff. 244—245) sont collés deux feuillets de petit format contenant un texte médical en latin."

Codices illos FMP artissimo propinquitatis vinculo inter se esse conexos iamdudum inter viros doctos constat. attamen usque ad hunc diem de affinitatis gradu alius aliud contendit.

Sed compares quaeso hos codicum FMP indices [9]), qui pertinent inde a Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων [10]) usque ad uniuscuiusque codicis finem. nam qui libri antecedunt, inter se conferri non possunt.

---

7) H. Omont, Inventaire sommaire des manuscrits Grecs de la bibliothèque nationale, vol. III. Paris 1888. p. 207. 8) Eandem manum scripsisse hanc codicis Parisini partem atque codicem Galeni Regin. gr. 173 agnoverat J. Mewaldt, cum Parisinum manibus versaret; Mewaldtio assensus est per litteras P. Boudreaux. 9) Composui ex descriptionibus supra commemoratis. paginarum numeros in codice P ex Petri Boudreaux comitate addidi. 10) Hoc fragmentum noli confundere cum libris tribus qui sunt Περὶ φυσικῶν δυνάμεων (ed. G. Helmreich, Galeni Script. Min. III. Lips. 1893), quos libros non habet P, habet F ante ipsum frgm. Περὶ οὐσίας τῶν φυσ. δυν. (= Περὶ τῶν ἑαυτῷ δοκούντων. Helmreichii et Kalbfleischii opuscula huc spectantia enumeravit J. Mewaldt in Pauly-Wissowa RE VII 1,589; cf. etiam K. Kalbfleisch in: Festschrift f. Th. Gomperz, Wien 1902, p. 98). de hoc frgm. infra p. XVIII adn. 33 iterum agam.

Marcianus 281	Laurentianus plut. 74,5	Parisinus Suppl. Gr. 35
f. 75^{v} Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων	f. 91 Περὶ τῆς οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων	f. 129 Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων
76^{v} Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ ἁμαρτημάτων	92^{v} Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἁμαρτημάτων	130^{v} Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἁμαρτημάτων
77^{v} Περὶ χρείας ἀναπνοῆς	94^{v} Περὶ χρείας ἀναπνοῆς	132^{v} Περὶ χρείας ἀναπνοῆς
81^{v} Περὶ τοῦ προγινώσκειν	104 Περὶ τοῦ προγινώσκειν	144 Περὶ τοῦ προγινώσκειν πρὸς Ἐπιγένην
89 Περὶ τῶν ὅλου νοσήματος καιρῶν	121 Περὶ τῶν ὅλου νοσήματος καιρῶν[12])	
90 vacuum	123 Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις	166 Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις
	129^{v} Περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας	
91 Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων[11])	133 Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων	177^{v} Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγχων (sic)
93^{v} Πρὸς Πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς ἀντιδότου	140 Πρὸς Πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς	185^{v} Πρὸς Πίσωνα περὶ τῆς θηριακῆς ἀντιδότου
96 Andromachi carmen Γαλήνη		
104 fragmentum Pisonis		
104^{v} Περὶ θηριακῆς πρὸς Παμφιλιανόν	160 Περὶ θηριακῆς πρὸς Παμφιλιανόν	215^{v} Περὶ θηριακῆς πρὸς Παμφιλιανόν
106 Περὶ ἀντιδότων	163 Περὶ ἀντιδότων	219 Περὶ ἀντιδότων
	182 miscellanea	244 et 245 recentius additia
finis codicis	finis codicis	finis codicis

11) Huius libri pars posterior (K. VII 722sqq.) in M titulum Περὶ τῶν ἀπὸ χολώδους χυμῶν συνισταμένων prae se fert. Hinckius novum librum ita inscriptum insert, quem errorem iam Zanetti evitaverat. 12) Hunc librum cod. P quoque habet, sed alio loco et alia manu scriptum. est autem ordo hic: f. 120^{v} vacat. f. 121 Περὶ τῶν τοῦ ὅλου νοσήματος καιρῶν. f. 126^{v}—128^{v} vacant. f. 129 Περὶ οὐσίας τῶν φυσ. δυν.

Iam singula spectemus. atque primum quidem elucet codicem M non esse ex F descriptum, quoniam leguntur in M carmen Andromachi, cui nomen Γαλήνη, et Pisonis fragmentum, quae utraque in F desiderantur. cum vero non tantum ordo librorum sine ulla exceptione sit idem, sed etiam locus libellorum Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις et Περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας in M omissorum significetur folio vacuo, suspicio oritur ex eodem archetypo utrumque codicem et F et M descriptum esse. cui suspicioni lectiones adeo non repugnant, ut mihi quidem omnis dubitatio sit adempta. licet enim F non modo aetate prior sit, sed etiam lectionibus adeo praestantior, ut qui novam editionem curet, codicem M paene neglegere, in F inniti debeat, tamen M quoque lectiones nonnullas genuinas solus habet, velut[13]) 5, 23 τῆς M recte: om. F 7, 4 ἐπέχωμεν M recte: ἐπέχομεν F 13, 7 ἀναπνεῖν M recte: ἀναπτύειν F 14, 2 μεταβάντας M recte: μεταβάντες F 14, 6 ἔμψυξιν . . . ῥίπισιν . . . ῥῶσιν γράφουσι M recte: ἔμψυξις . . . ῥίπισις . . . ῥῶσις γράφει F 15, 14 σκεψώμεθα M recte: σκεψόμεθα F 20, 6 τὸ στόμα M recte: τὸ om. F 21, 15 χαλεπῆς M recte: χαλεποὺς F 22, 9 τοῦ ζώου M recte: τὸ ζῷον F 23, 6 ἀνατρέπεσθαι M recte: ἀντιτρέπεσθαι F 24, 10 ἔχει τὸ ἔμφυτον M recte: τὸ ἔμφυτον ἔχει F 17 πλείων M recte: πλεῖον F 29, 15 τῇ καρδίᾳ M recte: τὴν καρδίαν F 31, 18 αὐτῆς τῆς κατασκευῆς M recte: τῆς om. F. quibus igitur locis F et M dissentiunt — sunt autem sescenti — archetypi compendia plerumque perperam resoluta sunt a codicis M librario satis neglegenti, cum F ea aut rectius aut non resolvere soleret. at vero contrariae rationis exempla non plane deesse demonstratur locis supra enumeratis 14, 2. 6. 21, 15. 22, 9. 24, 17. 29, 15.

Accedit, quod pessime M de Galeni oratione meritus est verba nescioquot omittens[14]). atqui F quoque omisit verba nonnulla, quae in M leguntur (5, 23. 20, 6. 31, 18).

13) Hic et infra non omnia exhibentur exempla, sed delectus tantum locorum memorabiliorum. 14) Cf. e. g. lectiones infra in capite tertio enotatas, ubi de Aldina editione agitur.

Reliquae quoque dissimilitudines, quae intercedunt inter F et M, non plures aut graviores sunt, quam quae inter eiusdem codicis apographa evenire possint. in orthographicis F saepius quam M erravit: 14, 5 σφαίτερον F: σφέτερον M recte 18, 1 ἐλογησάμην F: ἐλογισάμην M recte 19, 6 ἐπὶ F: ἐπεὶ M recte 21, 10 καταστάσεισιν F: καταστάσεσιν M recte 30, 7 φρενίτιν F recte: φρενίτην M. in prosodia suum quisque systema observavit librarius; at istas quisquilias enumerare longum est. nec minor esset crocylegmus, si exponerem quam rationem secuti sunt librarii in elidendis vocalibus, ponendo ν paragogico, variandis οὕτω vel οὕτως, similibus. exempli loco habeatur, quod in Asclepiadis nomine flectendo alius aliam formam praetulit: 4, 20 ἀσκληπιάδους F: ἀσκληπιάδου M 11, 9 ἀσκληπιάδη F: ἀσκληπιάδην M recte.

Quin etiam ipsae archetypi litterae interdum in utroque F et M agnoscuntur, utpote cum legamus: 2, 21 αἰτιω$^{μν'}$ F: αἰτιω$^{μ\times}$ M 5, 8 λ$^{\circ\prime}$ F: $\overset{γ/}{λ^{\circ}}$ M 14, 12 φλόγος ut vid. F, ἢ ε add. sub linea: φλογὸς M (legendum φλόγες) 17, 9 $\overset{πνεῖ}{ἀνάπτει}$ F: ἀνάπτει, πνεῖ M 18, 15 φθινοι^{L} F: φθινοῖ · M 23, 11 $\overset{μν'}{φαινο}$ F: φαινομ′ M 12 ὑπο$^{θ/·}$ F: ὑπο$^{θ·}$ M 24, 6 πολ$^{λ\tilde{:}}$ F: πο$^{λλ.\tilde{}}$ M 28, 8 ἀναγκαῖα FM.

Quodsi M multas lectiones praebet rectas, quae in F per correctionem demum ortae leguntur, hac re ne decipiamur cavendum est. neque enim ullo modo descriptum esse M ex F illis exemplis demonstratur, sed mea quidem sententia M illas lectiones rectas ex communi utriusque archetypo transsumpsit, F autem in describendo erravit, errorem statim agnovit, ex ipso eodem archetypo correxit. eiusmodi exempla pauca subiungere liceat: 2, 15 ἤπου in δήπου corr. F: δήπου M 8, 7 οὖν ante δὴ del. F: om. M 22, 15 ἀλλ' F, οὐκ suprascr.: ἀλλ' οὐκ M.

Restat, ut codici P suum locum demus. ex libellorum tabula (p. VII) primo obtutu cognoscitur P ex M non esse descriptum, cum in P legatur libellus Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις, qui desideratur in M. sed codex F ea offensione caret: nullus enim liber est in P, qui non sit in F. atque re vera codex P codicis F apographum est. neque enim solum ubi F et M dissentiunt, P semper cum F facit[15], sed venit etiam auxilio magna copia lectionum, quae sicut triariorum acies primo impetu confecerint proelium: 2, 12 εἰ$\overset{ό}{κ}$ ἔστιν F: litterae ει ligatae, ο supra κ puncto simile (= εἰκός ἔστιν M): οὐκ ἔστιν P 2,13 ἀγνοῶμεν F (M); ω inquinatum: ἀγνοοῦμεν P 3,8 τῶν εἰς ὄγκων F; postea in τὸν ὄγκον corr. (τῶν εἰς ὄγκον M): τὸν ὄγκον P; iterum 3,14 3,9 ἔλκυσε F; postea supra ἕ pos. ει (= εἵλκυσε M): εἰ ἑλκύση P 4, 15 περὶ F; postea in παρὰ corr. (= παρὰ M): πρὶν P 5, 1 ἐπίφυσιν F (M); υ hunc in modum ∽ scriptum: ἐπίφῦσιν P 6, 6 νοῦν F (M); ν litterae γ simile: γοῦν P 9,13 αὐτ^{ὸ} F (= αὐτὸς M): αὐτὸ P 13, 15 σβέννυσι F (M); β est κ simile: σκέννυσι P; postea corr. 15, 2 ῥιπίσ^{ς} F (= ῥιπίσῃς M): ῥίπισις P; ῥιπίσεως add. in mg. 20, 19 θαυμ^{ά} F (θαυμάσαι M): spatium 8 litterarum in P 23, 5 ante τοιαῦτα spat. 6 fere litter. in F (nullum spat. in M): spat. 12 litter. in P 24,15 ἀπο$^{χτ\tilde{}}$ F (= ἀποχεῖται M): ἀπο cum spat. 6 litter. in P 32,14 θερμ^{ά} F (θερμασία M): θερμὰ P.

Intersunt etiam inter F et P satis multae dissimilitudines, sed hunc in modum intersunt, ut codicis F scripturas antiquiores esse primo plerumque obtutu perspicias, quales dissensiones inter archetypum et apographum accidere solent. 1,17. 5,17 et saep. ἀρτηριῶν F (M): ἀρτηρίων P

15) Nisi quod paucae mendae quas habet F, non leguntur in P, ut 8,16 κατεστέλλεσθαί τις F: καταστέλλεσθαί τις P: καταστέλλεσθαί M (om. τις) 11,7 δείκυται F: δείκνυται PM 18,8 ἀναγκείαν F: ἀναγκαίαν P: ἀναγκαῖον M. quas correctiones quivis librarius invenire potuit.

2, 9 πασῶν αὐτῶν F (M): αὐτῶν πασῶν P 4, 9 μὴν F (M): μὴ P 4, 12 ταῦθ' F (M): ταῦτα P 5, 14—16 μὴ λαμβάνεσθαι . . . μεγάλης ἀρτηρίας hab. F (M): om. P 7, 12 σφύζουσα F (M): σφύξουσα P 11, 2 ἀτροφίαν F (M): ἀνατροφίαν P.

De singulorum codicum correctoribus pauca subjungenda sunt. in codice M praeter correctiones statim appictas inveni nullam. codicis F corrector (F^2) non modo textum perlustravit, sed adnotavit etiam interdum verba sive litteras ad Galeni orationem non pertinentes. 3, 12 supra μεταλήψεσθαι φησιν add. τὴν καρδίαν τοτε 3, 22 μὲν$^{α.}$ οὐδ' . . .
ν ν μ. ν
παρεσπάρθαι . . . ἀθρόον, ὑπομιμνήσκουσιν . . . εἶναι φασὶ . . . τρίτον^{ν} . . . litteram illam quater appictam potius γ quam ν duxerim. significat fort. Γ(αληνός), utpote qui ibi refutet Erasistrati opinionem antea enarratam.

Aliam manum scripsisse haec additamenta, aliam correxisse textum affirmat G. Helmreich in codicis descriptione (l. c. p. VIII sq.). immo haud scio an ipse librarius omnia quae littera F^2 designamus postea addiderit alio atramento et alio stilo usus. etenim correctiones omnes ex ipso archetypo et ex correctoris ingenio fluxerunt. tertium fontem quaerere non opus est. sunt autem hae: 1, 18 αἱρέσεις F: spir. corr. F^2 (αἱρέσεις MP) 3, 8 τ(ῶ)ν εἰς ὄγκ(ων) F: in τ(ὸν) ὄγκ(ον) corr. F^2 (τὸν ὄγκον P: τῶν εἰς ὄγκον M) 3, 11 ante ἐγένετο F εἰ inseruit F^2 (εἰ ἐγένετο MP) 3, 14 τ(ὸν) εἰς ὄγκ(ων) F: εἰς del. F^2 (τὸν ὄγκον P: τῶν εἰς ὄγκον M) 3, 22 ἀπέδειξέ F: in -ξ(έν) corr. F^2 (ἀπέδειξέ P: ἀπέδειξάν M) 4, 1 ἀλλ' εἴ τι γ' οὖν F: in ἀλλά τοι γ' οὖν corr. F^2 (ἀλλ' εἴ τοι γοῦν P: ἀλλά τοι γοῦν M) 4, 1 ἀδύνατ' ἂν F: in ἀδύνατον corr. F^2 (ἀδύνατον MP) 4, 15 περὶ F: in παρὰ corr. F^2 (πρὶν P: παρὰ M) 4, 16 ἢ F: in ἡ corr. F^2 (ἡ P, accent. grav. postea add.: ἢ M) 24, 5 ἐπισπᾶσθαι ex ἐπισπάσασθαι corr. F^2 sive F^1 (ἐπισπᾶσθαι M). ex additis codicis P scripturis videbis ibi interdum receptas (1, 18. 3, 8. 11. 14. 4, 1. 16), interdum

neglectas esse (3, 22. 4, 1) codicis F correctiones, interdum etiam perperam intellectas (4, 15). eandem sane rationem animadvertit J. Westenberger in libello De qualitatibus incorporeis inscripto valere[16]).

Codex P quoque correctiones habet sedecim, quarum novem ipsi librario attribuit Mewaldt, manui tertiae Boudreaux; reliquas septem uterque v. d. compendio P² designavit. dubia illa exempla novem sunt haec[17]): 5, 1 ἐπίφυσιν P: ιν supra υ scr. P (Mew.): P³ (Bdr.) 5, 4 κοινὴ P (F): accent. gravem postea in circumfl. mut. P (Mew.): acutum supra η add. P³ (Bdr.) 6, 13 καλουμένας P: corr. ipse P (Mew.): P³ (Bdr.) 13, 15 σκέννυσι P: corr. P³ (Bdr.) 14, 6 γράφει P (F): ουσι supra versum P³ (Bdr.) 15, 2 ῥίπισις P: ῥιπίσεως in mg. P³ (Bdr.) 18, 8 ἔχει P (F): ν add. P³ (Bdr.) 24, 14 δέωνται P: ο suprascr. P³ (Bdr.) 27, 11 εἰς πνοῇ P: accent. gravem add. P³ (Bdr.). mihi quidem recte Mewaldtius ipsi librario P ea tribuere visus est quae Boudreaux manui tertiae dedit. apparet enim eadem ratio quae in codicis F correctionibus: altera pars ex ipso archetypo F fluxit (nam de locis 5, 1. 15, 2 cf. quae supra dixi in collectione exemplorum quibus demonstratur P esse codicis F apographum; accedunt 6, 13 et 13, 15, ubi P primo erravit, deinde codicis F lectionem restituit; in 24, 14 habebat F locum atramento inquinatum), alteram correctionum partem (5, 4. 14, 6. 18, 8) coniecturas librarii esse pro certo habeo.

Restant emendationes septem hae et a Mewaldtio et a Petro Boudreaux signo P² affectae: 1, 13 χρῆσις δέ ˌτις P (F): θρέψις add. P² in mg. recte 2, 6 ἢ ἀλλ' ὅτι P: ἢ del. P² recte 3, 14 καὶ μεταδίδωσιν P (ὃ μεταδίδωσιν F): καὶ del., οὐ suprascr. P² recte ib. φυλάττων om P (F): add. P² recte

16) J. Westenberger, Galeni qui fertur De qualitatibus incorporeis libellus, diss. Marpurgi 1906, praef. p. X sq.: illum tamen librum non ex F, sed ex Laur. 74, 3 descripsit P (cf. infra p. XIV sq.). 17) Mewaldtium caput primum et alterum tantum contulisse iterum moneo.

10, 1 ἀδύνατον P (F): ἀ del. P² recte 10, 18 ὡς ἐνδέχεται P (F): οὐκ add. P² recte 20, 6 σώματος P (F): τ ante ω add. in litura P² recte. quas emendationes ex editione haustas esse nego propter has causas: 1, 13 ῥῶσις edd. 3, 14 φυλάττων hab. edd. post διαστάσεως 10, 1 ἀδύνατον edd. 10, 18 ὡς ἐνδέχεται Aldus: μὴ add. Basil. neque ex codice eas fluxisse verisimile est, cum tam paucae sint. relinquitur correctorem Nicolai versionem Latinam[18]) adhibuisse, ex qua omnes illae emendationes erui poterant (cf. editionis novae app. crit.). atque ante alia me confirmat, quod in 3, 14 verborum ordo idem est apud Nicolaum et apud correctorem P²: . . . *thorax equalem molem servans dimensionis* Nic. quam ob rem etsi septem illae emendationes signo P² distinctae in coniectaneorum numero habendae sunt, tamen eas, utpote quae fulciantur in Nicolai versione Latina, in recensionis novae apparatu critico qui vocatur recipiendas iudicavimus, praesertim cum et Aldi et Cornarii et meae ipsius pleraeque correctiones eiusdem Nicolai ope confectae sint. sed codicem P silentio praeteribimus.

Hiatus exempla in libello Περὶ χρείας ἀναπνοῆς obvia non excedunt modum in aliis Galeni libris observatum[19]). inveni hiatus hos undecim:

1) post verborum formas in -αι exeuntes: 9, 18 ἐκκενοῦσθαι οὐδὲ 9, 19 ἕλκεσθαι αὖθις 24, 10 ἕπεται ἐξ

2) post genetivum in -ου exeuntem: 2, 19 εἰσπνεομένου ἀέρος 3, 2 ἑλκομένου ἀέρος (quamobrem 11, 8 βίου, ὅμως ipse commisi, praesertim cum pausa excusetur)

3) post dativum in -ῃ exeuntem[20]): 31, 7 ἀναπνοῇ εἰς

18) De Nicolai Rhegini versione in capite altero agam. 19) Commentationes huc spectantes enumeravit A. Minor in dissertatione cui titulus: De Galeni libris Περὶ δυσπνοίας. Marpurgi 1911. p. 49 a. 2; adde F. Albrechtii dissertationem cui inscribitur: Galeni libellus An in arteriis natura sanguis contineatur. Marpurgi 1911. p. XIX 20) Cf. Marquardt, Script. Min. I. praef. p. LII.

4) post pronominum οὗτος et αὐτός formas: 7, 12 τούτῳ ἢ 17, 4 αὐτό, ἐὰν (qui hiatus praeterea pausa excusatur)

5) post particulam τοι: 17, 8 τοι ἔξωθεν (quare 22, 6 δή, ἐὰν commisit Mewaldt, cum pausa excusetur).

In elidendis sive ponendis ante consonas vocalibus codicem F sequar.

Appendices.

Priusquam ad reliqua novae recensionis adiumenta transeamus, quaestiones nonnullas enodare in animo est, quae non ad ipsum Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellum pertinent, verum tamen ad codicum FMP affinitatem. quartusque in-
L super codex Laur. plut. 74, 3 s. XII. in has quaestiones adeo innexus est, ut secludi nequeat.

1.

Helmreichius in prima editione libelli qui est De parvae pilae exercitio[21]) codicem P nondum commemoravit, de quo paulo post Marquardtius[22]) haec scripsit: „eius scripturae adeo cum Laurentiano (dicit Laur. 74, 3) conspirant, ut dubitari nequeat, quin ad verbum ex eo descriptus sit.“ idem censent W. Schaefer in novissima eiusdem libelli editione[23]) et J. Westenberger in recenti illa Galeni qui fertur De qualitatibus incorporeis libelli recensione[24]), quorum uterque exemplis scripturae allatis evincere est conatus descriptum esse P ex Laur. 74, 3 iam alteram manum experto. sit sane ita, ut illi dixerunt: neque enim aut in F aut in M leguntur isti Περὶ τοῦ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου et Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι libelli.

21) Jahresbericht über die Studienanstalt und das Kollegium bei St. Anna, Augsburg 1877/8. 22) Γαληνοῦ Περὶ τοῦ διὰ τῆς σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου. Progr. der Domschule zu Güstrow 1879. 23) Diss. Bonnae 1908. p. VII. 24) Diss. Marpurgi 1906. p. IX.

Hic autem est ordo in codice P:[25])

f. 92ᵛ vacat
93 Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως[26])
98ᵛ Περὶ τοῦ διὰ σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου
102 Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι
108ᵛ vacat.

hos igitur tres libellos ex Laur. 74, 3 descriptos esse putaverim. cum enim duas illas paginas 92ᵛ et 108ᵛ vacuas reliquerit codicis P librarius, tamquam separata videmus folia 93—108 ab reliquo volumine. itaque si rationem eius recte perspexi, libellum Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως, qui in L plane alium locum obtinet, cum duobus aliis, iam in L pariter coniunctis[27]) elegit codicis P librarius, nullum praeter hos tres ex L descripsit.

2.

Alia quoque disceptatio nunc denique ad finem perducatur, quae est de libro Περὶ ψυχῆς ἁμαρτημάτων. Marquardtius enim, cum illum librum recenseret[28]), affirmavit

25) P. Boudreaux per litteras. 26) Huius libelli editio critica nondum exstat. 27) In L est ordo libellorum hic:

5) f. 60 Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως
. . . .
15) f. 134 Περὶ τοῦ διὰ σμικρᾶς σφαίρας γυμνασίου
16) f. 136 Ὅτι αἱ ποιότητες ἀσώματοι.

sequor Marquardtii descriptionem in Galeni Scr. Min. I. Lips. 1884. praef. p. XI. 28) Gal. Scr. Min. I l. c.; idem Marquardtius in Observ. critt. in Cl. Galeni librum Περὶ ψυχῆς παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων, diss. Lips. 1870, codicis P notitiam nondum habuerat, spretis F et M codicem L solum secutus erat. similiter O. Hennicke Observ. critt. in Cl. Galeni Pergameni commentarios Περὶ ψυχῆς παθ. κ. ἁμαρτ. diss. Erlangae (expressa Berolini) 1902. p. 3 dicit: „sed cum vix dubitari possit, quin codices Laur. 74,5 et Marc. 281 ex illo Laur. 74, 3 descriptae sint, hoc codice maxime innixus sum."

ipsius codicis L apographa esse et F et M et P, cum pronuntiaret haec: „utriusque codicis (sc. F et M) lectiones scripturis Laurentiani 74, 3 tam similes sunt, ut utrumque ex illo descriptum esse vix possit dubitari“, et Parisinum diceret notae esse „optimae, quippe qui tam proxime ad Laurentianum accedat, ut apographum illius eum esse affirmaverim“. singulas autem lectiones, quibus confirmaret sententiam, nullas attulit vir doctus. quae opinio nuper strenue impugnata et luculenter confutata est.

Denuo enim Wilko de Boer[29]) eandem materiam tractavit. de singulis argumentis vel brevius vel fusius referamus. ac primum quidem vir doctissimus evicit multum abesse, ut FMP ex L descripti sint. deinde codices F et P artius inter se quam cum M cohaerere demonstravit. haec probanda sunt, atque probavimus supra. attamen in eo erravit de Boer, quod P minime fluxisse ex F demonstrare conaretur. exprimere licet de Boerii sententiam hoc stemmate.

Sed priusquam pergamus, corrigendi sunt errores nonnulli, qui in de Boerii tabulam quartam (p. 9) irrepserunt[30]). legendum est

in tab. 4a: 45,1 ψυχῆς l (i. e. F) 49,26 ϑήγεται l: η corr. in ι 50,9 ἠκολουϑηκέτες P 50,17 οἰκείαν corr. in ἡλικίαν l

in tab. 4b: 47,1 μικρῶ P 47,16. 20 M hab. compendium, fort. μετὰ[31]) 50,12 ἤκουσα P: ν add. m. 2.

---

29) In Galeni Pergameni libros Περὶ ψυχῆς παϑῶν καὶ ἁμαρτημάτων observ. critt. diss. Marpurgi 1911. p. 7—9. Apud Marquardtium et de Boerium codicem F (Laur. 74, 5) compendio l designatum esse moneo. 30) Hos errores, quos subesse suspicatus eram, tollere potui, postquam me orante P. Boudreaux codicem Parisinum P, de Boer copias suas inspexerunt. utrique gratias ago quam maximas. 31) Compendiose scripta μετὰ et κατὰ in M aegre discernuntur. de praepo-

itaque prorsus evanuerunt omnia testimonia, quae rationis nostrae circulos turbare poterant. iam examinemus ea quae remanent. in tab. 4a congruunt F et M, P aberrat: nam corruptas esse omnes has codicis P lectiones non animadvertit de Boer. numquid igitur omnino demonstratur his exemplis? immo contrarium subesse mihi quidem videtur. F enim genuinas lectiones pariter atque M servavit, contra codicis P librarius eas depravavit, cum aut codicis F compendia perperam resolveret (45, 13; 50, 8. 9), aut oscitantia caperetur vel sequeretur suum ingenium, ut in reliquis exemplis. ex tab. 4b autem remanent exempla duo (44, 6; 47, 3): has lectiones praebet F genuinas, M et P corruptas. neque ideo necesse est M et P cohaerere: nam scripturam τέσσαρα amare codicis P librarium vel ex 46, 12 apparet; nec minus facile alter error (47, 3) in utroque codice oriri poterat, praesertim cum vocem ἀκαδημία audire soleamus. quattuor denique locis plane inter se discrepare FMP affirmat v. d., sed ne ex uno quidem eorum elucet aliud quicquam nisi P ex F esse descriptum: alterius enim codicis compendia quater ab alterius librario perperam resoluta sunt; semel praeterea (51, 3) οι scr. P pro ει F: simillima enim in codice F ligatura litterarum ει solet litteris οι esse[32]).

Et ut finem faciam, nullum locum corruptum ex ipso uno codice P sanaverunt Marquardtius vel de Boer. adsunt enim semper aliorum codicum (aut L aut F aut M) testimonia. quae codex P propria praebet, ea corrupta sunt.

---

sitionibus propter compendiorum similitudinem permutatis cf. Iw. Müller, Cl. Galeni De placitis Hippocratis et Platonis libri novem. Lips. 1874. p. 25. 32) Iam ne adnotationem quidem p. 9 sub mg. appositam obtinet ipse de Boer respondens mihi per litteras interroganti haec: „Meine Fussnote S. 9 muss ich allerdings einschränken. Die Bemerkung ist geschrieben unter dem Eindruck, den der Laur. 74, 3, der von Abkürzungen wimmelt, auf mich gemacht hat. Meine Note ist also nur relativ aufzufassen,“ eqr.

quam ob rem non assentior de Boerio affirmanti (l. c. p. 9) in Galeni textu restituendo non plane neglegendas esse lectiones, quas in P inveniamus[33]).

II. De Nicolai Rhegini versione Latina.

Nicolai versio Latina libri Περὶ χρείας ἀναπνοῆς in his codicibus atque editionibus invenitur.

a) libri manu scripti[34])

1) Parisinus bibl. nat. 6865; membranaceus s. XIV. f. 67b[35]). contuli imaginem photographicam, quam conficiendam curaverat Academia Berolinensis in usum Corporis Medicorum Graecorum.

2) Chartrensis Autricensis 293 (351); s. XIV. f. 116[36]). huius codicis neque collationem impetravi neque imaginem, cum bibliothecarii Chartrenses interroganti mihi non responderent.

3) Caesenas Malatestianus S V 4; membranaceus s. XIV. f. 29v[37]). folii 30r (= p. 5, 20—11, 10) imaginem lucis ope

---

33) Codicem P apographum codicis F esse iam Helmreichius agnoverat, id quod stante iam mea sententia comperi. scripsit enim J. Mewaldt a. 1913 mense Apr. 14 in epistula cum alia tum haec: „ich finde in dem Redaktions-Exemplar des Mediziner-Kataloges zu K. IV 757 ff. (dem sog. Frgm. Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων) bemerkt, dass Herr Helmreich den Parisin. Suppl. gr. 35 als Apographon des Laur. 74,5 bereits erkannt hat“, eqr. en conclusio mea: frgm. Περὶ ψυχῆς ἁμαρτημάτων, quod tractavit de Boer, in utroque codice (F et P) interpositum est inter Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων et Περὶ χρείας ἀναπνοῆς: Helmreichius Περὶ οὐσίας τῶν φυσ. δυν. ex F descriptum esse intellexit: de Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libello idem ego demonstravi, ergo eandem rationem in Περὶ ψυχῆς ἁμαρτημάτων valere est necesse. 34) H. Diels in catalogo codicum I l. c. p. 70. 35) Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Regiae, pars tertia, tomus quartus. Paris. 1744. p. 286 sq. 36) Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France. Départements — Tome XI (Chartres). Paris. 1890. p. 144 sq. 37) R. Zazzeri, Codici e libri a stampa della biblioteca Malatestiana di Cesena. Cesena 1887. p. 296 sqq.

confecit meum in usum Augustus Casalboni photographus Caesenas[38]. codicem deteriorem esse agnovit A. Minor[39], in margine tamen appictas exhibet lectiones bonas.

4) Erfurtensis Amplonianus f. 77a; membranaceus s. XIV. f. 108—110ᵛ, a fine mutilus (expl. „species minor simul" = p. 25, 2)[40]. contuli ipse.

5) Dresdensis Db 92; membranaceus s. XV. f. 20ᵛ [41]. apographum in manibus erat, quod Carolus Kalbfleisch summa diligentia exscriptum mihi commendavit.

b) editiones typis impressae[42])

1) Veneta prima a. 1490. vol. I. inter Galeni libros loco 13. folia indice vacant. contuli exemplar Lipsiense.

2) Veneta altera a. 1502. vol. I. f. 166. editio aliquanto correctior procul dubio codicum ope. examinavi exemplar Gottingense. ab altera hac Veneta editione pendent ad litteram sequentes hae:

3) impressio tertia dudum a nullo viro docto visa[43])

4) editio quarta, Papiae a. 1515 sq. vol. I. f. 159. inspexi exemplar quod asservatur in bibliotheca Monacensi illa cui nomen „Kgl. Hof- und Staatsbibliothek".

5) Juntina prima. Venetiis a. 1522. vol. I. f. 84ᵛ. contuli exemplar eiusdem bibliothecae Monacensis proprium.

6) Juntina altera. Venetiis a. 1528. vol. I. f. 84ᵛ. non videtur esse nova impressio. inspexi exemplar Vratislaviense.

Eos libros ut in certum quendam ordinem redigerem non contigit; suas enim habet quisque corruptelas, velut

---

38) Cf. H. Rabe, Berl. phil. Woch. 33 (1913). col. 31. 39) A. Minor, De Galeni libris Περὶ δυσπνοίας. Diss. Marpurgi 1911. p. 17. 40) W. Schum, Beschreibendes Verzeichnis der Amplonianischen Handschriften-Sammlung zu Erfurt. Berlin 1887. p. 140. 41) F. Schnorr v. Carolsfeld, Katalog der Handschriften der Kgl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden. Vol. I (Lips. 1882), p. 307 sq. 42) Ackermannus in Kühniana I p. CCXXII sqq. 43) Ackermannus l. c. p. CCXXIV; cf. L. Choulant, Handbuch der Bücherkunde f. d. ältere Medizin. 2. Aufl. Lips. 1841.

4, 22 *ad eos quidem qui ab arteria trahi aerem* (*tradi* pro *trahi* hab., *aerem* om. Ampl.) *dicunt protendentes membranarum implantationem* om. Paris. 5, 26 *et cum hiis aliud* (*est* add. Ampl. Malat.) *nondum quidem dictum* om. Dresd. 6, 18 *repente extrinsecus* om. Malat. 7, 13 *hoc, et tanto demum magis et cicius suffocationem patiens* om. ed. Ven. 1490. 7, 21 *oporteret enim non expirationem* om. Ampl. 27, 19 *discere* recte ed. Ven. 1490: *dicere* Paris. Dresd. ed. Ven. 1502. 30, 12 *agere* Paris. Dresd. ed. Ven. 1490. 1502: *egere* legendum.

Habemus sane textum adeo mixtum, ut omnibus lectionibus et inter se et cum Graecorum codicum verbis comparatis ad Nicolai denique orationem penetremus.

In editione Veneta altera a. 1502 et in posterioribus impressionibus legitur haec subscriptio: „Explicit liber de utilitate respirationis translatus a Petro de apono de greco in latinum“[44]). cui subscriptioni adeo non confido, ut eam pro nihilo habeam, etsi miro quodam casu factum est, quod neque in codice Parisino neque in Dresdensi neque in prima editione invenitur subscriptio interpretis nomen prodens, itemque in Malatestiani et Autricensis descriptionibus desideratur subscriptio; Amplonianus autem, ut dixi, nunc a fine mutilus est. attamen non dubitavi Nicolao Rhegino eam versionem vindicare, non solum quod Nicolaum sentit sermo omnis tantopere, ut idem plane sit qui in Nicolai versionibus subscriptione praeditis agnoscitur, sed etiam quod Nicolaus ipse testatur se hunc Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellum vertisse. scripsit enim in praefatione ad libri De flobotomia versionem Latinam haec[45]): „Illustri principi domino Roberto serenis-

---

44) De Petri de Apono (vel de Abano: est vicus prope Paduam) vita atque operibus cf. J.-M. Mazzuchelli in: Mémoires littéraires . . . pour servir à l'histoire de la médecine. tom. I. Paris. 1775. p. 30 sqq.; ibid. p. 55 sqq. in appendice bibliographica versionem huius libelli inter Petri opera frustra quaesivi. 45) Cf. H. Schöne, Galenus De partibus artis medicativae. Festschrift zum Rektoratswechsel. Greifs-

simo domini D. Hierusalem et Sicilie primogenito et eius in regno Sicilie vicario generali, inclito duci Calabrie, Nicolaus de Regio de Calabria subiectum animum et devotum. . . . cupiens dominationi vestre servire, libros Gal. duos: de flobotomia videlicet unum, et alium de utilitate respirationis, satis utiles quamvis parvos, de greco ydiomate in latinum transtuli Vestre magnitudini offerendos"[46]), eqr. illam versionem eandem esse, quae ad nos pervenit, pro certo habeo[46]). ante annum 1309um eam confectam esse recte agnovit H. Schöne ex eo, quod in praefatione illa Robertus appellatur regis „primogenitus et eius in regno Siciliae vicarius generalis", ipse autem a. 1309 rex factus est. habendus igitur libellus noster inter

wald 1911. p. 6sqq., qui eam praefationem descripsit ex ed. Junt. a. 1528. tom. I f. 145. exstat etiam in Junt. 1522 ibid.; in Pap. 1516 tom. II f. 160v; in Ven. 1502 tom. I f. 287; ex Ven. 1490 non enotavi.

46) Hoc loco adnotandum, quod libelli Περὶ χρείας ἀναπνοῆς versio quoque Arabica videtur exstitisse. haec enim leguntur in opere J. G. Wenrichii cui inscribitur De auctorum Graecorum versionibus et commentariis Syriacis Arabicis Armeniacis Persicisque commentatio. Lips. 1842. p. 251: „Praeter memoratos Galeni libros, quorum exempla Arabica in Europae bibliothecis adservantur, Mohamed ben Ishak atque Dschemaluddinus permultos alios recensent, qui in occidentis thesauris orientalibus desiderantur. In his . . . (pergit p. 254 post tit. arab.) de respirationis usu, Περὶ χρείας ἀναπνοῆς, liber, partim a Stephano, partim ab Honaino Arabice conversus". prorsus aliter M. Steinschneider in Virchows Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie. vol. 124 (1891), p. 285 n. 29: „Von dem Bedürfnis der Atmung (genannt in Oseibias Katalog; Wenrich 254); Übs. Stephan, teilweise Honein. Lateinisch gedruckt; Kühn CL, 86." is libellus est spurius Latine tantum traditus, qui in codicibus (e. g. Dresd. Db. 92. f. 26v) et in editionibus Latinis inscribitur De juvamento anhelitus. Steinschneiderus sane Wenrichium secutus in eo erravit, quod genuinum Galeni De utilitate respirationis libellum cum spurio illo confunderet. denique cum Wenrichius mentionem Hunaini faceret, perlustravi recentissimam illam G. Bergsträsseri commentationem cui titulus: Ḥunain ibn Isḥāk und seine Schule. Sprach- und litterargeschichtliche Unters. zu den arab. Hippokrates- u. Galenübersetzungen. Leyden 1913. ibi tamen libellus quem tractamus nusquam commemoratur. non liquet.

primos a Nicolao translatos, neque ideo verisimile iam tum ei codicem illum, quem ab imperatore Andronico Robertus dono accepit, praesto fuisse, quoniam is codex a Nicolao non ante a. 1335 commemoratur[47]). ad hanc rationem optime quadrat, quod ex lectionibus agnoscitur codicem Graecum illum deperditum, ex quo Nicolaus vertit libellum Περὶ χρείας ἀναπνοῆς, aliquanto praestantiorem, verum tamen eiusdem familiae fuisse, cuius FMP sunt.

Atque primum quidem aliquanto praestantiorem eum fuisse dico. cuius rei testis est adnotatio novae recensioni subdita, quae quot emendationes ab Aldo, a Cornario, a codicis P correctore, a me inventae in vetere illa versione fulciantur, passim demonstrat. alterum est, quod eiusdem familiae fuisse dixi codicem illum a Nicolao translatum, cuius FMP sunt. idque his corruptelis communibus demonstrari existimo: 1, 13 χρῆσις FM: *nutritio aut confortatio* Nic. dubitans quomodo verteret verbum χρῆσις sane corruptum: θρέψις legendum 4, 20 ὑπὸ Ἀσκληπιάδου M (-δους F): *ab Asclepiade* Nic.: ὑπ' Ἀθηναίου lego 5, 26 εἰρησόμενον om. FM: *dicendum* add. Nic. falso loco 13, 2 lacuna statuenda 20, 2 οὐδὲν ἧττον FM: *non minus hiis* Nic.: οὐθ' οἱ τὸν legendum 21, 12 ὡς Ἐρασιστράτου δείξαντος FM: *quemadmodum Erasistrato non premonstrante* Nic.: [ὡς] Ἐρασίστρατος οὐ δείξας lego 30, 12 ταῖς οἰκείαις κατασκευαῖς FM: *propriis constitutionibus* Nic.: τῆς οἰκείας κατασκευῆς legendum 30, 17 ἰδίως FM: *propria* Nic.: ἑνὸς legendum.

Accedunt exempla nonnulla, quibus Nicolaum coniecturis falsis haudquaquam abstinuisse discimus. 4, 4 λέγει μὲν γὰρ ὡς οὐχ et τούτῳ δ' ἕπεται τὸ μὴ FM recte: *videmus enim quoniam* (om. *non*) . . . *hoc autem sequitur* (om. *non*) Nic. (i. e. βλέπομεν γάρ, ὡς (om. οὐχ) et τοῦτο δ' ἕπεται τῷ (om. μὴ): sic edd.) 12, 17 *magis consueto respirare desi-*

47) In praefatione ad libros Myamir qui vocantur; cf. H. Schöne l. c. p. 6 sqq.

deramus, infrigidatis autem e converso add. Nic., lacunam secundum p. 12, 1—3 ni fallor explens: πλέον, ἐμψυχομένων δ' nobis quidem sufficere visum est 18, 8 ἀναγκαῖον (ἀναγκείαν F) ἔχει κάτω FM: *necessarium est habere* Nic. (i. e. ἀναγκαῖον ἔχειν [κάτω]): ἀναγκαῖον ὑπάρχειν κἂν τῷ conj. Mewaldt. 24, 5 ἑρκεαία πολλ' FM (legendum καὶ διὰ πολλοῦ ⟨χρόνου⟩): *et per multum tempus attrahunt non multum* Nic., verba *attrahunt non multum* de suo addens. quid, si Nicolaus praeter falsas videlicet has coniecturas etiam elegantiores fecit, quibus freti nos Galeni verba restituere gloriamur? hoc non alienum, immo adeo veri simillimum est, ut affinitatis gradus inter Nicolai codicem Graecum et codices superstites FMP nescio quantum artior esse possit quam nobis contingat agnoscere. ergo cavendum, ne incuria fallamur Nicolao nimis freti.

III. De editionibus Graecis.

Galeni Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellus quater editus est; exstant

1. editio Aldina. Venetiis 1525 vol. III f. 85—88.
2. editio Basileensis, apud Cratandrum 1538 vol. III p. 159—165.
3. editio Charteriana, Parisiis 1679 vol. V p. 413—426.
4. editio Kühniana, Lipsiae 1821—1833 vol. IV (1822) p. 470—511.

Iamdudum constat inter viros doctos Kühnii editionem ad Charterianae, Charterianam ad Basileensis, Basileensem ad Aldinae fidem esse expressas. neque igitur id nunc exemplis demonstrare debemus. editor autem princeps expressit libellum ad codicis M fidem[48]), id quod hac con-

48) Codex M officinae vestigia nulla fert, quamobrem haud scio an apographum eius consumpserit typotheta Venetus.

clusione demonstratur. M et F eiusdem codicis apographa esse supra ostendimus. quodsi F crebro habet genuinam lectionem, Aldina vero editio corruptelam in Marciano demum ortam, necesse est Aldinam ex Marciano pendere. eius modi lectiones inveniuntur satis multae, quarum has enumerabo: 1, 13 ὡς ὁ τοῦ F recte: ὁ om. M Aldus 3, 13 μεταδῶσον F recte: μεταδοῦν M Aldus 8, 16 καταστέλλεσθαί τις F recte: τις om. M Aldus 9, 17 μὴν F recte: μὲν M Aldus 10, 18 ἐνδέχεται F recte: ἐνδέχεσθαι M Aldus 14, 10 στεγνὰ F recte: στενὰ M Aldus 17, 17 δέ ποτε F recte: ποτε om. M Aldus 18, 4 ἀποσβεννύναι F recte: ἀποσβέννυσθαι M Aldus 19, 13 πρῶτόν γε F recte: πρότερον M Aldus 20, 3 ἐκ τῶν F recte: τῶν om. M Aldus 24, 5 ἐπισπῶνται F recte: ἐπισπᾶται M Aldus 26, 10 μὲν οὖν F recte: οὖν om. M Aldus 31, 2 ἐγκέφαλός τε F recte: τε om. M Aldus 32, 8 ἔχειν τινὰ F recte: τινὰ om. M Aldus 33, 5 ἑαυτήν τε τι F recte: τε om. M Aldus. eaedem corruptelae pleraeque in editione Kühniana leguntur: iam agnosces neque editorem Basileensem, Hieronymum Gemusaeum, neque Charterium neque ipsum Kühnium inspexisse codices.

Sed passim praebet Aldina editio lectiones emendatiores quam quae in M aut F sunt. quas emendationes unde arcessiverit Aldus ut investigarem mihi contigit. etenim ubi M omisit verba, quorum lectionem genuinam nos quidem ex F novimus, ibi inseruit editor Venetus verba rectis admodum similia nec tamen plane recta. 1, 4 δύνασθαι διαρκεῖν F recte: om. M: ἀρκεῖν δύνασθαι Aldus 1, 14 θερμότητος F recte: om. M: θερμασίας Aldus 9, 5 τῶν ἀρτηριῶν, εἰ δὲ ἔλαττον, ἐλάττονα πάντως γοῦν ποιήσεται τὴν διαστολὴν F: om. M: ἀρτηριῶν, εἰ δὲ μεῖον, ἐλάττονα πάντως ἢ πρόσθεν ποιήσεται διαστολὴν Aldus 30, 23 μεγάλαι, τῶν δ' οὐ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφερόντων F recte: om. M: μεγάλαι, τῶν δ' οὐ μόνον εἰς ζωὴν αὐτὴν διαφερόντων Aldus. statim elucet neque e codice Graeco nescioquo haec sumpta esse (nam codicis M demum librarius ea verba omisit) neque ex

ipsius editoris ingenio (genuinas enim lectiones proxime attingunt), sed ex Nicolai Rhegini versione Latina, ubi legimus: 1, 4 *possumus sufficere* 1, 14 *caliditatis* 9, 5 *arteriarum. si vero minor, minorem omnino quam prius faciet dilatationem* 30, 23 *magna. eorum autem quae non solum ad ipsam vitam pertinent.* facile intellegitur, cur bis (in tertio exemplo) articulos om. Aldus, bis (in altero et tertio) nomina synonyma posuit pro genuinis, semel (in primo) verbum simplex pro composito. accedit ridiculus quidam barbarismus correctoris calamo elapsus, cum conaretur Galeni verba Nicolai ope restituere: 6, 20 αὐτοῦ τοῦ μὲν ἐκπνοεῖν διαφέρουσα FM: *ab insonituosa solum exspiratione differens* Nic.: ἀπὸ τῆς ἀψόφου μόνον ἐκπνοῆς διαφέρουσα Aldus.

Attamen nondum omnia de hac re nobis dicta sunt. habemus exempla, quibus demonstratur ex Nicolai versionis editione principe Venetiis a. 1490 expressa illas correctiones sumptas esse. 21, 16 πρὸς τὰ μακρῶ cum spat. 5 litt. FM.: (fort. πρὸς τὰ μακρηγορούμενα): *ad ea quae longe dicta sunt* Nicolai codd. edd.: *longe* om. ed. Veneta a. 1490: πρὸς τὰ εἰρημένα Aldus 33, 16 ἐνδειξαμένοις FM: ἀναλεξαμένοις lego: *qui . . . relegerint* Nicolai codd. edd.: *qui . . . elegerint* ed. Veneta a. 1490: ἐκλεξαμένοις Aldus. iam scimus, quaenam fides insit editioni Aldinae: habemus enim et codicem M, cuius ad fidem expressa est, et emendationum fontem Nicolai versionem Latinam. editor princeps homo erat ingenii non ita exigui: recte agnovit, quantum momenti inesset in Nicolai opere quamvis non eleganti, cuius vestigia satis diligenter premens multas codicis M mendas foedissimas feliciter sanavit, posterioribus minorem tantummodo eius operae partem reliquit. Graecos autem codices praeter Marciani apographum non inspexit.

Editio Basileensis non modo tempore, sed etiam pretio inferior est Aldina. volumen tertium (et quintum) curavit

Hieronymus Gemusaeus[49]), qui libelli nostri partem superiorem aliquanto emendatiorem emisit, alteram nulla alicuius momenti emendatione ornavit: corriguntur ibi tantummodo orthographica, interdum denuo peccat typotheta. accedunt nonnullae coniecturae satis ineptae, quae neque in codice ullo neque in versione ulla legebantur: 5, 7 χύσεως FMP recte: χήσεως Aldus: corr. Cornarius: *fusione* Nic.: σχήσεως Basil. 11, 3 μακροτέρου FMP Aldus recte: *longiori* Nic.: μικροτέρου Basil. neque igitur Cornarii emendationes neque aut Nicolai aut Cornarii aut Vassaei[50]) versio Latina Gemusaeo auxilium tulerunt, etsi Vassaei interpretatio apud ipsum eundem Cratandrum evenerat, Cornarii apud Hieronymum Frobenium typographum Basileensem.

De Charterii et Kühnii editionibus verba facere piget. est sane semper eadem ratio: nonnulla emendantur, nonnulla peccantur, codices non inspiciuntur. hoc iam inde elucet, quod multae mendae, quas supra enumeravi ut codicis M et editionis Aldinae proprias, eaedem vel apud Kühnium leguntur.

IV. De Cornarii emendationibus et de Cornarii, Vassaei, Lodovici versionibus Latinis.

Janus Cornarius Zwickaviensis medicus doctus[51]) ut de multis aliis Galeni libris, ita de hoc Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libello optime meritus est. editionis Aldinae exemplar Jenense

49) Cf. eius verba in ultima pagina praefationis ed. Basil. vol. I.: „mihi obvenerat quintus operum Galeni tomus et tertius, in quibus non nihil desudatum fuisse aequus lector deprehendet facile: restituti fuere loci infiniti.“ 50) De Cornario et Vassaeo in capite quarto agam. 51) De Cornarii vita egit nuper O. Clemen in: Neues Archiv für Sächsische Geschichte und Altertumskunde 33 (1912), p. 36sqq. de Aldina Jenensi cf. Th. O. Achelis ib. 34 (1913), p. 163sq. et F. Albrecht: Galeni libellus An in arteriis natura sanguis contineatur, diss. Marpurgi 1911, p. XVsqq.

continet Cornarii emendationes. volumen tertium inspexi. ad libellum Περὶ χρείας ἀναπνοῆς adnotatum est: *Converti ego Janus Cornarius Medicus. Anno MdXXXIII. Northusii. Mense Septembri.* eodem atramento emendationes pleraeque huic aliisque libris appictae sunt, paucae posteriores atramento subfusco. quas notas marginales cum examinarem, non miratus sum inveniens eas pariter atque ipsius Aldinae lectiones ex Nicolai Rhegini vetere versione depromptas esse. testis est Cornarius ipse in primo totius voluminis folio ita scribens: *in antiqua translatione est libellus versus de juvamento Anhelitus . . . qui Galeni non est . . . Est autem in eadem translatione alius libellus Galeni, de utilitate respirationis, atque is est qui hic* περὶ χρείας ἀναπνοῆς *inscriptus habetur* ~. haec ultima verba, quae ad libellum nostrum spectant, postea ipse del. v. d., iuxta apposuit: *est idem.* in eodem folio plura leguntur, quae omnia ad Nicolai versionem pertinent. affert enim Cornarius multos titulos Galeni librorum additis exordiis atque finibus, quorum hic inprimis notione dignus est: Περὶ κώματος, *Galeni libellus est inter translatos a Nic. Calabro. quem vehementer doleo hic desyderare. Incipit,* eqr. praeter hunc enim unum locum nusquam commemorat Cornarius Nicolai nomen. in ipsis autem adnotationibus ad libellum Περὶ χρείας ἀναπνοῆς saepe additae sunt litterae *Vol.*, quae significant *volumen* Nicolai versionem continens sive manu scriptam sive typis expressam. alibi (in f. 94ᵛ marg. sup. sin.) scriptum est *vol. lat.*, semel etiam (in f. 88ᵛ) *Sic Volu.* denique si restat aliqua dubitatio, num re vera Nicolai opus Cornarii emendationibus fundamento fuerit, ea delebitur hac Cornarii adnotatione ad 14, 17 τις τίτανον Aldus: τὶ κοῖλον *quid constrictivum. Vol.* haec videlicet verba *quid constrictivum* apud Nicolaum leguntur (equidem verba τις τίτανον in τι στεγανόν correxisse mihi videor).

Itaque cum eandem viam migraret, quam editor Venetus octo annis ante, Cornarius multos fructus studio et diligentia carpsit ab illo neglectos, quorum pulcherrimos hos

duco: 8, 22 πνεύματος Aldus: *Vol.* πνεύμονος (*ex pulmone* Nic.) 10, 1 ἀδύνατον Aldus: *Vol.* δυνατὸν (*possibile* Nic.) 24, 19 ante οἷς Aldus: *deest* οἷς μὲν οὖν οἱ παῖδες θερμότεροι τῶν νεανίσκων εἶναι δοκοῦσιν, οὗτοι τοιαύτην ἐρήσουσιν αἰτίαν τῆς αὐτῶν πυκνοτέρας ἀναπνοῆς (= *quibus igitur infantes calidiores iuvenibus esse videntur, hii talem causam dicent infantes ita respirandi* Nic.) 31, 10 ἀναπνοήν Aldus: φυλακήν (*custodiam* Nic.). his locis omnibus Kühnii editio cum Aldinae lectionibus corruptis consentit: ecce editores diligentes!

Ubi autem ipse conicere ausus est, apposuit Cornarius plerumque sive *ego* sive *videtur* sive *lego* sive etiam *forte delendum est, forte legendum, quid si legendum sit.* eas quoque coniecturas, praeter correctiones videlicet orthographicas, enotabo omnes in apparatu critico, etsi interdum minus arrident·

Cornarium pauca additamenta atramento subfusco postea ascripsisse iam dixi. hoc atramentum videtur idem esse, quo adnotavit v. d. se libros Περὶ τρόμου, παλάμου, σπασμοῦ, ῥίγους et Περὶ μαρασμοῦ Marpurgi mense Febr. a. 1544 vertisse. exstabat tum editio Graeca Basileensis a. 1538 emissa, ex qua Cornarius unam ni fallor hanc coniecturam recepit: 16, 13 εἰδέναι. πάσῃ Aldus Basil.: *al'* ἰέναι add. Basil. in mg.: ἡ δὲ ἐπὶ πάντων, *lego* Corn. in mg. Ald.; deinde alio atramento add. *vel* ἰέναι. πᾶσα δὲ, cui coniecturae neque Nicolai verba auxilio veniunt, cum is habeat: *prohibet ab ea quae extra et versus frigidum,* neque Cornarius ipse eam invenisse videtur, cum in versione eius Latina a. 1536 primum edita legamus: *prohibet ab externi frigoris contactu*[52]).

52) Hoc loco breviter de Aldinae exemplari Guelferbytano loquar, quoniam id Scaligeri notas marginales continere „partim e collatione librorum mstorum, partim ex ingenio haustas“ affirmavit Ackermannus (apud Kühnium I p. CCIV). at in libello Περὶ χρείας ἀναπνοῆς adnotationes inveniuntur nullae „neque Scaligeri neque alia manu appictae“, ut afferam verba Milchsackii protobibliothecarii Guelferbytani per litteras hoc anno mense Jan. mecum communicata.

Versio illa Cornarii Latina a. 1533 mense Sept. Northusii confecta post tres ut dixi annos primum impressa est[53]), deinde saepius, e. g. in editionibus Galeni operum Frobenianis[54]), in Lacunae Epitoma[55]), in editione Juntina VII[56]), ubi celatur Cornarii nomen, apponitur: „Quodam excellente viro interprete". inde in Charterii editionem sine Cornarii nomine pervenit, ex Charteriana in Kühnianam. quaenam auctoritas Cornarii versioni insit, non debeo exponere, cum de eiusdem emendationibus satis egerim, quas fortuna prospera dono nobis dedit ipsa viri doctissimi manu scriptas. eas respiciemus, ex versione nihil addiscemus.

Eodem anno quo Cornarii versio apud Frobenium emissa est, ex Cratandri officina prodiit alia eiusdem libelli versio a Jo. Vassaeo Meldensi confecta[57]). Vassaeo Nicolai versionem non ignotam fuisse ex his locis elucet: 1, 13 *sed firmitas quaedam roburque, ut Nicarchi Praxagoras* Vass.: *sed nutritio aut confortatio quaedam ut ait Praxagoras* Nic.: ῥῶσις δέ τις, ὡς τοῦ Νικάρχου Πραξαγόρας Aldus 12, 16 sq. *si . . . organis magis quam solebamus respirare appetimus, refrigeratis vero contra parcius respiremus* Vass.: *si . . . organis magis consueto respirare desideramus, in-*

53) Galeni de causis respirationis lib. I. de utilitate respirationis lib. I. de difficultate resp. libri III . . . Jano Cornario interprete. Basileae apud Frobenium 1536, quam editionem (cf. Kühn I p. CCXL) non vidi, vidi hanc: Marcelli . . . de medicamentis . . . liber . . . restitutus per Janum Cornarium . . . Item Claudii Galeni libri novem, Basil. apud Frobenium a. 1536 (cf. Kühn ibid.). 54) Quarum alteram curavit ipse Cornarius a. 1549, tertiam Conr. Gesnerus a. 1562 (cf. Kühn I p. CCXXXsqq.); est ibi tom. I f. 446sqq. 55) Epitome Galeni Pergameni operum in quatuor partes digesta, per do. And. Lacunam Secobiensem, Basileae per Thomam Guarinum 1571, col. 484sqq. (cf. Kühn I p. CCXLV). 56) Venetiis a. 1597 tom. I f. 223 sqq. (cf. Kühn I p. CCXXIX). 57) Cl. Galeni Pergameni opera omnium utilissima, Basileae apud Cratandrum, 1536. editor est Josephus Tectander. p. 131sqq. (cf. Kühn I p. CCXLsq.).

frigidatis autem e converso minus respiramus Nic.: εἰ . . . ὀργάνων, ἔλαττον ἀναπνέομεν Aldus 27, 14 *inspiratione* Vass. Nic.: ἐστιν ὡς Aldus. utinam Vassaeus ex uberrimo illo emendationum fonte saepius hausisset! plerasque enim lectiones ad editionis Aldinae fidem, ut sunt corruptae, vertit, velut: 12, 15 *Neutros siquidem transmittendos putant* Vass.: μεταστῆναι γὰρ οὐδετέρους οἴονται Aldus: *transponere enim neutros possibile est* Nic.: i. e. μεταστῆσαι γὰρ οὐδετέρους οἷόν τε 14, 5 *atque ob id arbitror alii* Vass.: καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι οἱ μὲν M Aldus: οἶμαι om. F recte: *et propter hoc hi quidem* Nic. 14, 10 *angusta* Vass.: στενὰ M Aldus: στεγνὰ F recte: *constricta* Nic. 14, 17 *non solum enim calce obseptae et circumdatae* Vass.: οὐ γὰρ μόνον εἰ περιθείη τις τίτανον αὐταῖς Aldus: *non enim solum si superponatur quid constrictum eis* Nic.: i. e. οὐ γὰρ μόνον εἰ περιτεθείη τι στεγανὸν αὐταῖς 16, 6 *ambo igitur cum immodice ventilantur, flammam frigidi instar ad materiam reprimunt* Vass. secundum Aldum, cf. adn. crit. 22, 7 *quam ob causam nautae torpedinem attingentes vivam obtorpeant* Vass. 24, 17 lacunam ex Nicolao explendam non animadvertit Vass. 31, 10 *possumus autem . . . demonstrationum sumptiones concludere, rebus quae a nobis evidentur cognoscuntur usi* Vass.

Iure igitur posteri praetulerunt Cornarii diligentiam Vassaei incuriae.

Quattuor denique annis post Cornarium Vassaeumque Ant. Lodovicus quidam inter alia eiusdem generis opuscula edidit erotemata de usu respirationis[58]) per quaestiones et responsiones Galeni Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellum explicans. est opus notitia aegre dignum, ad editionis Aldinae sive Basileensis fidem elaboratum, id quod hinc statim agnosces:

58) Ant. Lodovici Erotemata de usu respirationis, inter alios eiusdem erotematum ex Galeni sententia libros f. 52 sqq. Olyssippone 1540 (cf. Kühn I p. CCL).

Lod. § 3 *Quibus modis extinguuntur flammae exteriores? vel calce circumlinitae, vel balnearum aestui, vel solibus fervidis* eqr. = 14, 17 οὐ γὰρ μόνον εἰ περιθείη τις τίτανον αὐταῖς κτὲ Aldus: *non enim solum si superponatur quid constrictum eis* eqr. Nic.: i. e. οὐ γὰρ μόνον εἰ περιτεθείη τι στεγανὸν αὐταῖς κτέ. interdum vero ex ipsius sapientia auget Galeni verba, velut in exemplo de torpedinis vi tam arcana quam perniciosa (p. 22 editionis meae). addit ibi Lodovicus haec: „et marinus lepus a muliere gravida conspectus, aborsus, nauseas, redundantiasque stomachi efficiat, homines autem qui eo in pastu utantur, intereant et piscem oleant. aut quod pastinaca maris illis quos mordeat, vitam adimat, eademque si figatur in arbore querna, siccescat arbor, homo liberetur."

Piget plura dicere. neque enim aut Lodovici aut Vassaei aut ipsa Cornarii versio Latina novam Galeni Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libelli recensionem curanti quicquam proderit.

Conspectus codicum.

F = Laurent. gr. 74, 5; s. XIV. f. 94^{v}—103^{v}.
M = Marcian. gr. 281; s. XV. f. 77^{v}—81^{v}.
N = versionis Latinae codicum consensus.
  p = Parisin. lat. 6865; s. XIV. f. 67^{b}—70^{b}.
  e = Amplonian. lat. f. 77 a; s. XIV. f. 108^{a}—110^{d}.
  d = Dresdens. lat. Db. 92; s. XV. f. 20^{d}—24^{b}.

Numeri in marginibus pinguius adscripti editionis Kühnianae (vol. IV 470—511, Lips. 1822) paginas indicant.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ.

V 470 K. **1.** Τίς ἡ τῆς ἀναπνοῆς χρεία; ὅτι γὰρ οὐχ ἡ τυχοῦσα, φανερὸν ἐκ τοῦ μηδὲ βραχύτατον ἡμᾶς χρόνον δύνασθαι διαρκεῖν ἀπολομένης αὐτῆς. ᾧ καὶ δῆλον ὅτι πρὸς οὐδεμίαν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφέρει. ὥσπερ γάρ, ὅσα γέγονε πρὸς τὸ βαδίζειν, τούτων στερηθέντες εἰς τὸ βαδίζειν βλαπτόμεθα, καὶ ὅσα πρὸς τὸ βλέπειν χρήσιμα, τούτων στερηθέντες οὐ βλέπομεν, οὕτως ὅσα πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τούτων | 471 στερηθέντες ἀποθνήσκομεν.

2. τί ποτ' οὖν τηλικοῦτόν ἐστι τὸ παρὰ τῆς ἀναπνοῆς ἡμῖν χρηστόν; ἆρά γε τῆς ψυχῆς αὐτῆς γένεσις, ὡς Ἀσκληπιάδης φησίν; ἢ γένεσις μὲν οὐχί, θρέψις δέ τις, ὡς ὁ τοῦ Νικάρχου Πραξαγόρας; ἢ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἀνάψυξίς τις, ὡς Φιλιστίων τε καὶ Διοκλῆς ἔλεγον; ἢ καὶ θρέψις καὶ ἔμψυξις, ὡς Ἱπποκράτης; ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ἐπιπληρώσεως δ' ἕνεκεν ἀρτηριῶν ἀναπνέομεν, ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται; σχεδὸν γὰρ τοσαῦται γεγόνασιν αἱρέσεις περὶ χρείας ἀναπνοῆς, εἰ καί τινες

2 *in tit. post* ἀναπνοῆς *add.* βιβλίον *Chartier Kühn* 3 ὅτι *Aldus:* ἔστι FM 4 δύνασθαι διαρκεῖν F: *om.* M: ἀρκεῖν δύνασθαι *edd.* 5 ἀπολομένης *Noll coll.* Περὶ χρείας μορίων *vol. I p. 56,13. 19 He.:* ἀπολλομένης FM *Aldus:* ἀπολλυμένης *a Basil. edd.:* pereunte N: *fort.* ἐπεχομένης, *cf. p. 3,3 sqq.* ὅτι *om.* M 8 στερηθέντες FM *edd.:* ablatis N 12 *post* αὐτῆς *hab.* ἐστι M *edd : om.* FN 13 θρέψις *corrector Parisini Suppl. 35; cf. p. 2,19—25. 10,14—17:* χρῆσις FM: sed nutritio aut confortatio quaedam N: ῥῦσις *edd. coll. p. 2,2 et 6* ὡς ὁ τοῦ F: ὁ *om.* M *edd.* 14 θερμότητος F: *om.* M: θερμασίας *edd.* ἀνάψυξις] ῥίπισις καὶ ἀνάψυξις *Cornarius coll. p. 2,3 et 6*

τῶν εἰρημένων δοκοῖεν μὴ διαφέρειν, ὥσπερ ἥ τε τῶν λεγόντων ῥώννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἡ τῶν ῥιπίζεσθαι· διαφέρουσι γὰρ οὐδὲν αὗται τῆς λεγούσης ἐμψύχεσθαι· πλὴν οὐ τὴν λέξιν χρή, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν σκοπεῖν, ἥτις ἐν ἁπάσαις ἐστὶ μία· τὴν γὰρ ψύξιν οὐκ αὐτὴν δήπου δι' αὑτήν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ῥίπισιν ἢ τὴν ῥῶσιν, ἀλλ' ὅτι φυλάττουσι τὴν ἔμφυτον θερμότητα, διὰ τοῦτο εἶναί φασι χρησίμους. καὶ εἰ τοῦτό ἐστι | τὸ κοινὸν ταῖς τρισὶ δόξαις, ἡ φυλακὴ τῆς ἐμφύτου 472 θερμασίας, χαλεπὸς ὁ περὶ πασῶν αὐτῶν γίνεται λόγος καὶ δυσδιαίρετος, ὅτι ψυχῆς οὐσίαν οὐκ ἴσμεν. εἴπερ οὖν ἐνέργεια μὲν ψυχῆς ἡ ζωή, μεγάλα δ' αὕτη φαίνεται πρὸς τῆς ἀναπνοῆς ὠφελεῖσθαι, μέχρι πόσου τὸν τρόπον τῆς ὠφελείας ἀγνοεῖν εἰκός ἐστιν ἡμᾶς; μέχρις ἄν, οἶμαι, τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀγνοῶμεν. ἀλλ' ὅμως τολμητέον τε καὶ ζητητέον τὸ ἀληθές· ἢν γὰρ καὶ μὴ τύχωμεν αὐτοῦ, πάντως δήπου πλησιέστερον ἢ νῦν ἐσμὲν ἀφιξόμεθα.

3. καὶ πρῶτόν γε δύο κεφάλαια πασῶν τῶν εἰρημένων αἱρέσεων ποιησάμενοι πότερον αὐτῶν ἀληθέστερόν ἐστιν εὑρεῖν πειραθῶμεν. ἐοίκασι γὰρ αἱ μὲν εἰς τὴν οὐσίαν ἀποβλέπειν τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος, αἱ δὲ εἰς τὴν ποιότητα. τὸ μὲν οὖν γεννᾶσθαι λέγειν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ τρέφεσθαι καὶ τὸ τὰς ἀρτηρίας ἐπιπληροῦσθαι τὴν οὐσίαν ἐστὶ μόνον αἰτιωμένων, τὸ δὲ ῥιπίζεσθαι καὶ ῥώννυσθαι καὶ ψύχεσθαι, τὴν ποιότητα. καθ' ὅν, οἶμαι, λόγον καὶ σιτίον ὁ μὲν ὡς γλυκὺ προσφερόμενος ἢ αὐστηρὸν 473 ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ⟨εἰς⟩ τὴν ποιότητα μόνον, ὁ δ' ὡς τρέφον, εἰς τὴν οὐσίαν ἀποβλέπων αἰτιᾶται. τοῦτ' οὖν πρῶτον διορισώ-

7 διὰ τοῦτο] διὰ τοῦτον *Aldus* φασι *Kühn:* φησὶ FM *edd.* 9 δυσδιαίρετος FM *edd.: om.* N: δυσδιαίτητος *malim, cf. p. 12, 13 et K. II 881* (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο εὐδιαίτητον): *sed IV 400 K. legitur* χαλεπὴ καὶ δυσδιαίρετος ἡ μάχη 10 οὐσίαν] οὐσίας M 11 αὕτη *Noll:* αὐτὴ FM *edd.:* hec N 14 ἢν *Noll:* εἰ FM *edd.* 23 ὁ μὲν *Aldus:* ὃ μὲν FM: qui quidem N προσφερόμενος ἢ *Aldus:* προσφερόμενον· μὴ FM: qui . . . affert vel N 24 εἰς *add. Noll:* ad pd: *om.* e *et edd. lat.* ὁ δ' *Aldus:* ὃ δ' FM: qui vero N 25 ἀποβλέπων *Aldus:* ἀποβλέπον FM αἰτιᾶται *Noll coll. v. 21:* αἵρεται FM *edd.:* eligit N (*i. e.* αἱρεῖται) τοῦτ' οὖν *edd.:* τούτου FM: hoc igitur N διορισόμεθα FM *edd.:* determinemus N

μεθα, πότερον αὐτῆς τῆς οὐσίας χρῄζομεν τοῦ κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἑλκομένου ἀέρος ἢ τῆς ποιότητος ἢ ἀμφοτέρων.

2. Ἐπεὶ τοίνυν εἰσπνεύσαντες [μὲν] τῆς μὲν οὐσίας εὐποροῦμεν, πνιγόμεθα δὲ οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ μηδ' ὅλως εἰσεπνεύσαμεν, ἐμφαίνεσθαι δοκεῖ τὸ μὴ δεῖσθαι τῆς οὐσίας. ἀλλὰ πρὸς τοῦθ' ὁ Ἐρασίστρατός φησιν, ὅτι μηδ' ἕλκειν δύναται τὸν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀέρα κατὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐπίσχεσιν ἡ καρδία· φυλάττεσθαι γὰρ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων τὸν ἴσον ὄγκον τῆς διαστάσεως ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν. εἴπερ οὖν εἵλκυσέ τι μέρος ἀέρος ἡ καρδία, κενὸς ἂν ὁ τοῦ μεταληφθέντος ἐγένετο τόπος· τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀδύνατον. ἵν' οὖν μὴ γένηται ἀδύνατον, οὐδὲ μεταλήψεσθαί φησι τὴν ἀρχήν. δεῖ γάρ, ἵνα τι
474 μεταληφθῇ, μὴ μόνον εἶναι τὸ ἕλξον, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταδῶσον· οὐ μεταδίδωσι δ' ὁ θώραξ, τὸν ἴσον ὄγκον ⟨φυλάττων⟩ τῆς διαστάσεως· οὐδ' οὖν οὐδ' ἡ καρδία δύναται μεταλαμβάνειν, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ μὲν ὡς ἔμπροσθεν, ἀνύει δ' οὐδέν· κἀντεῦθεν τὸ πνίγεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν, ἵν' ἑλκύσῃ τι τοῦ ἀέρος ἡ καρδία, συγχωρεῖν χρὴ τὸν θώρακα, συγχωρεῖ δ', ἡνίκ' ἂν μεταβάλλῃ τὴν διάστασιν, μεταβάλλει δ' εἰσπνεόντων ἢ ἐκπνεόντων, τηνικαῦτα ἡ καρδία μεταλήψεται.

2. ταυτὶ μὲν ὁ Ἐρασίστρατος. οἱ δ' ἀντιλέγοντες αὐτῷ πρῶτον μέν, ⟨ὅτι⟩ οὐδ' ἀπέδειξέ που μηδ' ὅλως παρεσπάρθαι τοῖς σώμασί που κενόν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἀθρόον, ὑπομιμνήσκουσιν, ἔπειτα δ', εἰ καὶ τοῦτο συγχωρηθείη, τὸ μηδ' ὅλως ἐν τῷ κόσμῳ μηδαμοῦ

2 ἑλκομένου *Noll:* ἐρχομένου FM *edd.:* eius qui . . . attrahitur N 3 μὲν *del. Noll: om.* N 8 τὸν ἴσον ὄγκον *Aldus:* τῶν εἰς ὄγκων, *postea in* τὸν ὄγκον *corr.* F: τῶν εἰς ὄγκον M 10 μεταληφθέντος FM: καταληφθέντος *edd.* 11 *inter* δὲ *et* ἐγένετο *postea add.* εἰ F: δὲ εἰ ἐγένετο M: εἰ *del. Aldus* 13 μεταδῶσον F: μεταδοῦν M *edd.:* μεταδιδοῦν *Kühn* 14 οὐ *corrector Parisini Suppl. 35 et Aldus:* ὃ FM μεταδίδωσι δ' *Noll:* μεταδίδωσιν FM: μεταδίδωσιν δὲ *edd.* τὸν ἴσον ὄγκον *Aldus:* τὸν εἰς ὄγκων F: τῶν εἰς ὄγκον M: *cf. v. 8* φυλάττων] *om.* FM: *add. corrector Parisini Suppl. 35: post* διαστάσεως *add. Aldus:* equalem molem servans dimensionis N 18 ἡνίκα FM *edd.:* ἡνίκ' ἂν *Mewaldt* 22 πρῶτα FM *edd.: corr. Noll* ὅτι *add. Cornarius:* quoniam N ἀπέδειξέ *postea in* -ξέν *mut.* F. ἀπέδειξάν M *Aldus:* ἀπέδειξαί *(sic) Basil.:* ἀποδεῖξαί *Chartier Kühn:* ἐπέδειξέν *Cornarius:* demonstravit N

παραπεπλέχθαι κενόν, ἀλλ᾽ οὔ τι γοῦν ἀδύνατον εἶναί φασι τὴν αὐτὴν οὐσίαν χεομένην τε καὶ πάντη τεινομένην μείζονα τοῦ πρόσθεν τόπον ἐπιλαμβάνειν, καὶ τρίτον, ὅτι τοῖς ἐναργέσιν ὁ λόγος αὐτοῦ μάχεται· λέγει μὲν γάρ, ὡς οὐχ ἕλκει κατὰ τὰς ἐπισχέσεις τῆς ἀναπνοῆς ἡ καρδία τὸν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀέρα· τούτῳ δ᾽ ἕπεται τὸ μὴ δια|στέλλεσθαι τὴν καρδίαν (οὐδὲ γὰρ 475 ἐνδέχεται κατ᾽ αὐτὸν διαστέλλεσθαι μέν, μηδὲν δ᾽ ἕλκειν· κενὸς γὰρ ἂν οὕτω γένοιτο τόπος)· εἰ δ᾽ οὐ διαστέλλεται, δῆλον ὡς οὐδὲ κινεῖται· ἀλλὰ μὴν φαίνεται κινουμένη· τὸ ἐναντίον ἄρα τοῦ πρώτου περαίνεται, τὸ τὴν καρδίαν ἕλκειν ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς τὸν ἀέρα.

3. πρὸς δὲ ταῦθ᾽ οἱ Ἐρασιστράτειοι πάλιν ἀμφισβητοῦσι περί τε χύσεως καὶ συστολῆς τὰ ἐναντία κατασκευάζειν πειρώμενοι καὶ περὶ τῆς τοῦ κενοῦ παραπλοκῆς, καὶ ὡς ἡ μὲν καρδία παρὰ μὲν τοῦ πνεύμονος οὐδὲν ἕλκει τηνικαῦτα, παρὰ δὲ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ᾗ πρόσθεν ἐχορήγει. τινὲς δὲ οὐδὲ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι λέγουσιν αὐτήν, ἀλλ᾽ οἷον κραδαίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην εἰρημένα κάλλιον εἶναί μοι δοκεῖ παραλιπεῖν, ἄτοπά τε φανερῶς ὄντα καὶ τῶν προσηκόντων ἐλέγχων ὑπ᾽ Ἀθηναίου τετυχηκότα.

4. διττὴν οὖν ἀνάγκη πρὸς αὐτοὺς γενέσθαι τὴν ἀντιλογίαν, πρὸς μὲν τοὺς παρὰ τῆς ἀρτηρίας ⟨ἕλκεσθαι τὸν ἀέρα λέγοντας⟩

1 ἀλλ᾽ εἴτι γ᾽ οὖν ἀδύνατ᾽ ἂν *postea in* ἀλλά τοι γ᾽ οὖν ἀδύνατον *mut.* F: ἀλλά τοι γοῦν ἀδύνατον M *Aldus:* ἀλλά τοι γ᾽ οὐκ ἀδύνατον *a Basil. edd.:* ἀλλ᾽ οὔ τι γοῦν ἀδύνατον *Noll:* non tamen impossibile N 4 λέγει μὲν γὰρ ὡς οὐχ FM: βλέπομεν γὰρ ὡς *edd.:* videmus enim quoniam (*om.* non) N 6 τούτω *et* τὸ μὴ FM: τοῦτο *et* τῷ (*om.* μὴ) *edd.:* hoc autem sequitur (*om.* non) N γὰρ *del.* F: *hab.* M *edd.* 13 κατασκευάζειν F: σκευάζειν M *edd.* 15 *prius* παρὰ] περὶ *sed corr.* F 16 ᾗ] ἢ *in* ἡ *mut.* F: ἢ M *Aldus Basil.: corr. Cornarius Chartier* 18 περὶ τὸν Ἀσκληπιάδη *edd.* (-δην *Kühn*): ἐν τῷ μιλτιάδη FM: qui circa Asclepiadem N 20 ὑπ᾽ Ἀθηναίου *Noll (coll. Gal. VII 165. 615 sq. K. De elem. sec. Hippocr. p. 35,20 He.):* ὑπὸ Ἀσκληπιάδους F: ὑπὸ Ἀσκληπιάδου M *edd.:* ab Asclepiade N 21 αὐτοὺς *Noll:* γε τοὺς F: γε τούς M *Aldus Basil.:* γε τούτους *Chartier Kühn:* hos N 22 ἕλκεσθαι τὸν ἀέρα λέγοντας *om.* FM: *add. Aldus:* qui . . . trahi aerem dicunt N

ἀντιλέγοντας τὴν [διὰ] τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν [ἣν] κωλύουσαν, ὡς
476 αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος εἴρηκε. πρὸς δὲ τοὺς κραδαίνεσθαι μόνον, ὅτι παρὰ τὸ φαινόμενον λέγουσι (φαίνεται γὰρ ἐν μέρει διαστελλομένη τε καὶ συστελλομένη), κοινὴν δ᾽ αὖ πρὸς ἀμφοτέρους, τὴν πασῶν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν ὁμοίως γινομένην κατά τε τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν ἐπίσχεσιν.

5. ἡ μὲν οὖν περὶ χύσεως οὐσίας ζήτησις εἰς ἀπέραντον μῆκος λόγων ἑκατέροις ἐκπίπτει. πρὸς δὲ τὸ μὴ δύνασθαι παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἑλκύσαι τι τὴν καρδίαν διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν ἀπολογούμενοί φασι περὶ τῆς κατὰ φύσιν οἰκονομίας ταῦτ᾽ εἰρηκέναι τὸν Ἐρασίστρατον, οὐ περὶ τῆς βιαίου καὶ παρὰ φύσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι διαστελλομένην ἑλκύσαι τὴν καρδίαν, ὅταν μὲν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἕλκειν ἔχῃ, παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας μὴ λαμβάνεσθαι κωλυόντων τῶν ὑμένων· ὅταν δ᾽ ἀπορῇ τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος χορηγίας, τηνικαῦτα ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀντισπᾶν βιαζομένην τοὺς ὑμένας. περὶ δὲ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως ὁμοίως ἔν τε ταῖς ἀναπνοαῖς καὶ
477 ταῖς ἐπισχέσεσι γιγνομένης οὔ φασι χρῆναι θαυμάζειν οἱ Ἐρασιστράτειοι· τοσοῦτον γὰρ μόνον παραλλάττειν αὐτὴν τῆς ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικήσεως, ὅτι μὴ παρὰ τοῦ πνεύμονος, ἀλλὰ παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἡ καρδία τὴν ὁλκὴν τοῦ πνεύματος ποιησαμένη πάλιν εἰς ἐκείνην ἐπιπέμπει· καὶ διὰ τοῦτό φασι πνίγεσθαι τὸ ζῷον, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ πνεύμονος ἐστέρηται χορηγίας.

6. τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑκατέρων ἀντιλεγόμενα τοιαῦτα τετύχηκεν ὄντα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ μήπω μὲν εἰρημένον, ⟨εἰρη-

1 δια *del. Cornarius: om.* N ἣν FM: *del. Aldus* ὡσαύτως FM: *corr. Aldus* 4 κοινὴ FM *edd.: corr. Kühn* 7 ἡ μὲν οὖν περὶ *Aldus*: εἰ μὲν οὖν ἡ FM χύσεως FM: χήσεως *Aldus:* σχήσεως *Basil.: recte iam Cornarius Chartier* εἰς ἀπέραντον *Noll:* εἶτα τὸ πέραν τὸ FM: εἰς τὸ ἀπέραντον *edd.* 8 λόγων *Noll:* λό . . *et* λόγ . . *compendiose* FM: λόγου *edd.:* sermonum N 13 ὅταν *Aldus:* ὁποία FM ἔχῃ] ἔχει FM *edd.: corr. Kühn* 22 τε πέμπει FM: τε *del. Aldus:* ἐπιπέμπει *Noll coll. p. 33,6* διὰ τοῦτό *Noll:* δι᾽ αὐτό τε FM: δι᾽ αὐτό γέ *edd.:* propter hoc N 23 τῆς *om.* F 26 εἰρησόμενον *om.* FM: *add. inter* ἄλλων *et* ὅτι *ab Aldo edd.: ibidem hab.* dicendum N

σόμενον⟩ δὲ νῦν ἰδίᾳ καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων, ὅτι μοι δοκεῖ περαίνειν ἐναργέστατα ⟨τὸ προκεί⟩μενον. ἐν μὲν γὰρ δὴ ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς τί τὸ κωλῦόν ἐστιν ἕλκειν μὲν τὴν καρδίαν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀέρα, συστέλλεσθαι δὲ τὸν θώρακα πεφυκότα γε δὴ τοῦτο πάσχειν; εἰ μὲν γὰρ μήτε διαστῆναι μήτε συνιζῆσαι δυνάμενον ὄργανον ἦν, ἴσως ἄν τινα νοῦν εἶχε τὸ πρὸς Ἐρασιστράτου λεγόμενον. ἐπειδὴ δὲ κατ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον συστέλλεσθαι δύναται, τί κωλύει καὶ νῦν εἰς τοσοῦτον συνιζάνειν [καὶ νῦν] αὐτόν, εἰς ὅσον ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκκενοῦται; τά τε γὰρ ἄλλα καὶ διὰ μυῶν ὑπὸ τῆς τοῦ ζῴου | προαιρέσεως 478 κινεῖσθαί φησιν ὁ Ἐρασίστρατος τὸν θώρακα· κἀνταῦθ᾽ οὐδὲν χαλεπὸν θλῖψαι πανταχόθεν αὐτὸν τοῖς μυσὶ μετὰ τοῦ κωλῦσαι τὴν ἄνω[θεν] κένωσιν, ὅπερ ἐν ταῖς καλουμέναις τοῦ πνεύματος καταλήψεσιν κἀν ταῖς ἀποπατήσεσιν γίγνεται. πανταχόθεν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις θλίβομέν τε τὸν θώρακα καὶ συστέλλομεν βιαίως κλείσαντες τὸν ἄνω πόρον τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ⟨ὡς⟩ μηδὲν ⟨δι᾽⟩ αὐτῆς κενοῦσθαι. ὡς εἴγε μὴ μόνον θλίψαιμεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἀνοίξαιμεν, ἀθρόως ἐκτὸς ὁ ἀὴρ μετά τινος φέρεται ψόφου· καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον ἐκφύσησις τῆς ἀψόφου μόνον ἐκπνοῆς διαφέρουσα πλήθει καὶ τάχει ⟨τῆς⟩ κινήσεως. ἵνα γὰρ ὁ εἰσπνευσθεὶς ἀὴρ ἀθρόως αὖθις ἀντεκπνευσθῇ,

1 δὲ νῦν FM: νῦν δὲ *edd.*: nunc autem N 2 ἐναργέστατα τὸ προκείμενον *Noll (coll. De elementis sec. Hipp. p. 5, 26 sq. He. De sententiis Hipp. et Plat. p. 328, 6 Mü.)*: ἐναργέστατα μένον FM: ἐναργέστατον μόνον *edd.*: ἐναργέστατον μὲν ὂν *Noll, Berl. phil. Woch. 33 (1913) col. 1247*: evidentissimum existens N 5 γε *om.* M δὴ FM: *om. edd.* 8 συστέλλεται M 9 καὶ νῦν FM *edd.*: *del. Kühn* 11 κἀνταῦθ᾽ οὐδὲν *Noll*: κἂν ὁτιοῦν FM *edd.*: et in hoc nullum N 12 θλῖψαι *Noll*: θλίψαι *in* -ψη *mut.* F: θλίψῃ M *edd.*: comprimere N *post* μυσὶ *add.* κινεῖσθαι *Cornarius* 13 ἄνωθεν FM *edd.*: *corr. Noll* ἐν ταῖς] *fort.* ἐν ⟨τε⟩ ταῖς 17 ὡς *et* δι᾽ *om.* FM: *add. Aldus* κενοῦσθαι] κτείνεσθαι FM: *corr. Aldus* μὴ μόνον ⟨μὴ⟩ θλίψαιμεν *Cornarius* 18 ἀθρόως *Noll (cf. v. 21 et Gal. II 689. 883 K. De usu partium tom. I p. 475, 15 sqq. He.)*: λάθρους F: λαῦρος M *edd.*: λάβρος *Kühn*: multus repente N 19 τῆς *Noll*: τις FM *edd.* 20 ἀψόφου μόνον ἐκπνοῆς *Noll*: αὐτοῦ τοῦ μὲν ἐκπνοεῖν FM: ἀπὸ τῆς ἀψόφου μόνον ἐκπνοῆς *edd.*: ab insonituosa solum expiratione N τῆς *add. Noll* κινήσεως *Cornarius*: κενώσεως FM *edd.*: motus N 21 ὁ εἰσπνευθεὶς F: ὁ εἰσπνευσθεὶς M *Aldus*: ὁ *om. a Basil. edd.* ἀντιπνευσθῇ FM

τάσεως πολλῆς πανταχόθεν ἐδέησε τῷ θώρακι. τὸ μὲν δὴ τῆς τάσεως κοινὸν ⟨ταῖς⟩ τρισὶν ἐνεργείαις, τὸ δὲ ἠνεῶχθαι τὸν ἄνω πόρον ἴδιον τῆς ἐκφυσήσεως. οὐδὲν μὲν οὖν χαλεπόν, οὐδ' ὅταν ἐπέχωμεν τὴν ἀναπνοήν, θλίβειν πανταχόθεν τὸν θώρακα
479 κλείσαντας τὸν ἄνω πόρον· οὕτως γὰρ οὐχ ὅπως ἀντιπράττειν, ἀλλὰ καὶ συνεργεῖν ἑλκούσῃ τῇ καρδίᾳ δυνήσεται.

7. καὶ φανερῶς ἐξελήλεγκται ψεῦδος ὂν τὸ πρὸς Ἐρασιστράτου λεγόμενον, ὡς οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὴν καρδίαν μεταλαβεῖν ἐκ πνεύμονος ἀέρα κατὰ τὰς ἐπισχέσεις τῆς ἀναπνοῆς. ἔστι γὰρ ἑκάστῳ τὴν πεῖραν ἐφ' ἑαυτοῦ λαβεῖν, μυριάκις εἰσπνεύσαντα πλεῖστον θλίβειν πανταχόθεν τὸν θώρακα καὶ μηδὲν ἀντεκπνέοντα. φανήσεται ⟨γὰρ⟩ σφύζουσα μὲν ἐν τούτῳ ἡ καρδία, πνιγόμενος δ' ὁ ἄνθρωπος, καὶ τοσοῦτόν γε μᾶλλον καὶ θᾶττον πνιγόμενος, ὅσον πλεῖον εἰσέπνευσεν. ὅπερ οὐδ' αὐτὸ μετρίως ἐνδείκνυται τὸ μή τι τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς ποιότητος τοῦ πνεύματος δεῖσθαι τὴν καρδίαν· εἰ γὰρ ἡ καρδία τῆς οὐσίας ἐδεῖτο, μείζονες ἂν ἐκ τῆς ἀπορίας αὐτῇ ἤπερ ἐκ τῆς [αὐτῆς] εὐπορίας αἱ βλάβαι συνέπιπτον. οὐ μὴν φαίνεταί γε τοῦτο γιγνόμενον, ἀλλ' ὅταν εὐπορῇ πλείστου πνεύματος, ἀνιᾶται τηνικαῦτα μάλιστα. τρίτον ⟨δ'⟩ ἐπὶ τούτοις οὐ τὸ τυχὸν γνώρισμα τὸ τὴν ἴασιν τοῖς οὕτω πνιγομένοις ἐκπνοὴν εἶναι· χρῆν γὰρ μᾶλλον εἰσπνοὴν εἶναι, ⟨εἰ δι'⟩ ἔνδειαν οὐσίας ἀέρος ἐπνιγόμεθα. |

480 8. τρία δὴ ταῦτα φανερῶς καταβάλλει τὸν Ἐρασιστράτου λόγον, ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον τὸ δύνασθαι τὴν καρδίαν ἕλκειν

Chartier: ἀντεκπνευσθῇ *recte Aldus Kühn:* ἀντεπνευσθῇ *Basil.* 1 πολλῶν FM: *corr. Aldus* 2 ταῖς *add. Noll* 4 ἐπέχωμεν M *edd.:* ἐπέχομεν F 5 κλείσαντες FM: *corr. Aldus* 10 εἰσπνεύσαντα *et* 12 ἀντεκπνέοντα *in* -τι *mut. Cornarius* 12 γὰρ *add. Aldus:* enim N 14 οὐδ' FM: καὶ *edd.:* etiam non mensurate N: non *om. ed. Veneta a. 1490* 15 τὸ μή τι *Noll:* τῷ μήκει FM: μὴ *edd.* 16 εἰ *Kühn:* ἤδη FM: ἢν *edd.* 17 μείζονες *Noll:* μειζόνως FM *edd.:* maiora . . . nocumenta N ἐκ τῆς ἀπορίας] ἐκτήσατο πορείας FM: ἐκ τῆς ἀπορείας *Aldus Basil.: corr. Chartier* αὐτῇ *Noll:* αὐτῆς FM *edd.* ἤπερ *Kühn:* εἴπερ FM *edd.* αὐτῆς *del. Noll.: om.* N εὐπορίας *Kühn:* πορείας FM *edd.* 18 βλάβαι] φλέβες FM *Aldus Basil.: corr. Cornarius Chartier* 19 πλείστου] *fort.* πλεῖστον 20 δ' *add. Noll* 21 ἐκπνοὴν] εἰσπνοὴν FM: *corr. Aldus* χρὴ γὰρ FM: χρὴ δὲ *edd.:* χρῆν δὲ *Kühn* 22 ἢν δι' *add. Aldus Basil. Chartier:* εἰ δι' *Kühn*

ἀέρα κατὰ τὰς τῆς ⟨ἀνα⟩πνοῆς ἐπισχέσεις (οὐδὲν γὰρ ἐφάνη πρὸς τοῦτο ἀντιπράττων ὁ θώραξ), ἕτερον δὲ δεύτερον τὸ τηνικαῦτα πνίγεσθαι μᾶλλον, ἡνίκ' ἂν ⟨εἰσ⟩πνεύσωμεν πλέον, καὶ τρίτον τὸ μηδ' εἰ πάνυ σφόδρα θλίβομεν τὸν θώρακα πανταχόθεν ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς, δαπανᾶσθαι τὸν ἀέρα πρὸς τῆς καρδίας, ἀλλ' ὀρέγεσθαι τὸ ζῷον ἐκπνεῦσαι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ τῆς πνίξεως ἄκος. ἐκ τούτων μὲν δὴ φανερῶς περαίνεται τὸ μὴ ⟨δι'⟩ ἔνδειαν οὐσίας ἀέρος, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι πνίγεσθαι τὰ ζῷα.

9. πρὸς δὲ τὰς ὑπολοίπους τῶν εἰρημένων ἀμφισβητήσεων αὖθις μεταβάντες ἐπισκεψώμεθα, πότεροι λέγουσιν ἀληθέστερα. καὶ πρώτην γε πάλιν ἐξ αὐτῶν μεταχειρισώμεθα τὴν περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν. οἱ γὰρ [τοι] τοῖς Ἐρασιστρατείοις ἀμφισβητοῦντες ἀλλοιοῦσθαί φασι χρῆναι τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν παρὰ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρόν, ἄν τε κραδαίνεσθαι τὴν καρδίαν μόνον ἄν τε καὶ καταστέλλεσθαί τις ὑποθῆται· κρα- 481
δαινομένης μὲν γὰρ παντάπασιν ἀκινήτους χρῆν γίνεσθαι μηδὲν λαμβανούσας παρ' αὐτῆς, διαστελλομένης δὲ καὶ συστελλομένης διπλοῦν φαίνεσθαι [δεῖ] τὸν σφυγμόν. ἐν μὲν γὰρ δὴ τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῷον συστελλομένη μὲν τὸ πνεῦμα ταῖς ἀρτηρίαις ἔπεμπεν, αἱ δὲ πληρούμεναι διεστέλλοντο, διαστελλομένη δὲ [ἤδ'] εἷλκεν ἐκ τοῦ πνεύμονος, αἱ δὲ τηνικαῦτα κενούμεναι συνεστέλ-

---

1 ἀναπνοῆς] πνοῆς FM: *corr. Aldus* 3 ἡνίκ' ἂν *Noll (cf. p. 3,18):* ἡνίκα FM *edd.* εἰσπνεύσωμεν *Kühn:* πνεύσομεν FM: εἰσπνεύσομεν *Aldus Basil. Chartier* 4 μηδ' εἰ] μηδὲν FM: μηδὲ *Aldus Basil.: corr. Chartier:* μηδ' εἰ καὶ *Cornarius* 5 δαπανᾶσθαι] δύνασθαι FM: *corr. Aldus* 6 ἐκπνεῦσαι] ἐμπνεῦσαι FM: *corr. Aldus* 8 δι' *add. Cornarius Basil.* 11 πότεροι *Noll:* πρότερον, εἰ FM *Aldus Basil:* πρότερον, οἱ *Cornarius Chartier Kühn:* qui N ἀληθέστατα FM: *corr. Aldus:* veriora N 12 μεταχειρισώμεθα FM: μεταχειρισόμεθα *edd.* 13 τοι *del. Noll* 15 ἄν τε] τῷ FM: *corr. Aldus* 16 τις *hab.* F: *om.* M *edd.* 17 γὰρ] γε FM: *corr. Aldus* ἀκινήτου FM: *corr. Aldus* χρῆν γίνεσθαι *Noll:* χρὴ ἐγγίνεσθαι FM *edd.:* oportere fieri N 18 λαμβανούσης FM: *corr. Aldus* 19 δεῖ *del. Noll*: *om.* N 21 ἤδ' *del Noll: om.* N 22 πνεύμονος] πνευ . . ., *reliqua descissa in* F; *verisim.* πνεύμονος, *cum ita legatur in Parisino Suppl. 35:* πνεύματος M *edd.: corr. Cornarius: ex pulmone* N κενούμεναι] ἑνούμεναι FM: *corr. Aldus* συνεστέλλοντο] συστέλλονται FM *Aldus: corr. Basil.*

λοντο· κατὰ δὲ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρόν, ἐπειδὴ διαστελλομένη παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἕλκει, παντί που δῆλον ὅτι παλινδρομήσει τὸ δι᾿ αὐτῶν πρότερον ἐκ τῆς καρδίας ἐνηνεγμένον πνεῦμα. καὶ οὕτως εἰ μὲν ἴσον εἴη τῷ πρόσθεν, ἴσην καὶ ποιήσεται τὴν διαστολὴν τῶν ἀρτηριῶν, εἰ δὲ ἔλαττον, ἐλάττονα πάντως τοῦ ⟨πρόσθεν⟩ ποιήσεται τὴν διαστολήν· καὶ αὕτη δῆλον ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ποιη⟨θή⟩σεται, καθ᾿ ὃν συνεστέλλοντο πρότερον. τοῦτο δὲ οὐδέν ἐστιν ⟨ἄλλο⟩ ἢ διπλασιασθῆναι τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν. οὐ μὴν φαίνεται τοῦτο γιγνόμενον· ᾧ δῆλον ὅτι ψευδεῖς αἱ ὑποθέσεις εἰσίν.

10. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο ἐπανερωτῶσιν, εἰ μηδὲν ἐκ τῶν ἀρτη-
482 ριῶν | κενοῦται παρὰ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρόν. ἔμπροσθεν μὲν γάρ, ἡνίκ᾿ ἀνέπνει κατὰ φύσιν τὸ ζῷον, αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος οἴεται πᾶν ἐκκενοῦσθαι τὸ παρὰ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον αὐταῖς δῆλον ὡς ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκκρινόμενον ἢ πως ἄλλως κενούμενον. νυνὶ δὲ τί ποτε φήσουσιν; ἆρα διεξέρχεσθαι μὲν οὕτως ὠκέως αὐτὸν διὰ τῶν ἀρτηριῶν ὥσπερ καὶ πρόσθεν, οὐ μὴν ἐκκενοῦσθαι οὐδὲ τὸ βραχύτατον αὐτοῦ; καὶ πῶς ἐνδέχεται; ἀλλὰ κενοῦσθαι μέν, οὐ μὴν δ᾿ ἕλκεσθαι αὖθις ἐκ τοῦ περιέχοντος, ὅταν ἡ καρδία παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀνθέλκῃ διαστελλομένη: οὐδὲ

---

1 τῆς *hab.* FM: *om. edd.* 2 παρὰ FM *Kühn:* περὶ *Aldus Basil. Chartier* 5 τῶν ἀρτηριῶν . . . τὴν διαστολήν *hab.* F: *om.* M τῶν ἀρτηριῶν F: τῶν *om. edd.* ἔλαττον F: μεῖον *edd.* τοῦ πρόσθεν *Noll:* γοῦν F: ἢ πρόσθεν *edd.:* quam prius N 6 τὴν διαστολήν F: τὴν *om. edd.* αὕτη FM: αὐτὴν *edd.* 7 ἐκεῖνον] ἐκτινων FM: *corr. Aldus* ποιηθήσεται *Noll:* ποιήσεται FM *edd.:* hoc . . . fiet N καθ᾿ ὅν] καθὸ FM: *corr. Aldus* συνεστέλλοντο *Cornarius:* συνεστέλλετο FM *edd.* 8 ἄλλο *add. Aldus:* aliud N διπλασιασθῆναι] διαπλασθῆναι FM: *corr. Aldus* 9 τοῦτο *Noll, cf. p. 7, 18:* οὕτως FM *edd.:* hoc N 12 παρὰ FM: περὶ *edd.:* circa N, *sed cf. p. 8, 15; Galenus plerumque* κατὰ *scribit, cf. v. 1 huius pag. et saep.* 13 ἡνίκα ἔπνει FM *edd.: corr. Noll* 15 ἐκκρινόμενον *Noll:* ἐκκρίνον FM: ἐκρίνατο *Aldus Basil:* ἐκεκρίνατο *Cornarius:* ἐκρίνετο *Chartier Kühn:* excretum N κενούμενον *Noll:* κενῶτο FM: ἐκενοῦτο *edd.:* evacuatum N 17 μὴν F *Cornarius Kühn:* μὲν M *Aldus Basil. Chartier* 18 οὐδὲ *Noll:* τοῦδε F: *om.* M *edd.:* etiam N 19 μὴν δ᾿] δ᾿ *om. Kühn, quia littera* δ *preli culpa chartam non tetigerat in Charteriana* 20 ὅταν] ὅτι γὰρ *Cornarius* ἀνθέλκῃ FM: ἀνέλκῃ *edd.*

τοῦτο εἰπεῖν ἐγχωρεῖ. καὶ μὴν εἴπερ ὅλως ἐστὶ[ν ἀ]δυνατὸν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τὴν καρδίαν ἕλκεσθαί τι παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ περιττοῦ θώραξ καὶ πνεύμων ἐγένετο. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἔλαττον ἀνθεῖλκεν ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἢ τοῦ πνεύμονος, ὅθεν τῶν ὑμένων [ὑποκειμένων] ἐπικειμένων ἕλκειν οὐδὲν ἧττον δύναται· δηλοῦται δὲ τοῦτ᾽ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν σφυγμῶν· ⟨καὶ⟩ παντί που δῆλον, ὡς πολὺ μᾶλλον εἷλκεν ἄν, εἰ μηδ᾽ ⟨ἐπ⟩επεφύκεσαν ὑμένες ἐν τῷ στόματι τῆς μεγάλης 483 ἀρτηρίας. τὸ δ᾽ ὅλον, εἰ μήθ᾽ ἡ καρδία μήτε ⟨τις⟩ τῶν κατὰ μέρος ἀρτηριῶν ἀποροίη πνεύματος ἐν ταῖς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεσιν, ὡς δηλοῦσιν αὐτῶν αἱ διαστολαὶ τὸν ἴσον ὄγκον ὃν πρόσθεν διασῴζουσαι, τῷ πνίγεσθαι δεδειγμένον ⟨ἂν εἴη⟩ σαφῶς, ⟨ὡς⟩ οὐχὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ ἀέρος ἔνδεια πνίγει τὰ ζῷα.

11. δήλη μὲν ἤδη καὶ ἡ Ἀσκληπιάδου ἐξεληλεγμένη δόξα μετὰ τῆς Ἐρασιστράτου, δήλη δὲ καὶ ἡ Πραξαγόρου καὶ Φιλοτίμου καὶ εἴ τις ἕτερος ἕνεκα θρέψεως μόνης τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ἀναπνεῖν ἡμᾶς φησιν. πρόσκειται δ᾽ ἐν τῷ λόγῳ τὸ ‛μόνης᾽ εὐλόγως· οὐδὲ γὰρ ὡς ⟨οὐκ⟩ ἐνδέχεται τρέφεσθαι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα πρὸς τῆς ἀναπνοῆς, ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ἀλλ᾽

1 ἐστὶ δυνατὸν *corrector Parisini Suppl. 35 et Cornarius:* ἐστὶν ἀδύνατον FM *edd.:* est possibile N 2 παρὰ FM *Chartier Kühn:* περὶ *Aldus Basil.* 3 οὐδὲ] οὐδὲν FM *Aldus: corr. Basil.:* nec N 4 ἀνθεῖλκεν *Noll:* ἂν εἷλκεν FM *edd.:* attraheret N: *cf. p. 9,20* 5 ὅθεν *Noll:* ὅπου FM *edd.:* ex quo enim N ὑποκειμένων *del. Aldus* 6 δύναται *Kühn:* δύνηται FM *edd.* δηλοῦται *Noll:* δηλοῦνται FM *edd.* τοῦτ᾽ F: ταῦτ᾽ M *edd.:* patet autem hoc N 7 καὶ *add. Noll* εἷλκεν] ἕλκειν FM *Aldus: corr. Basil.* 8 μηδ᾽ ὅλως ἐπεπεφύκεσαν *Noll:* μὴ δὲ πεφύκεσαν F: μὴ δὲ πεφύκεισαν M: μηδὲ πεφύκεισαν *Aldus:* μηδ᾽ ἐπεφύκεισαν *a Basil. edd.:* non superimplantatae fuissent N 9 τις *add. Aldus* 11 ὃν *Noll:* τὸν FM *edd.* 12 τῷ *Noll:* τὸ FM *edd.* δεδειγμένον ἂν εἴη *Noll:* διδαγμένους F: δεδιδαγμένους M: δὲ δέχεται *edd.* 13 ὡς *add. Noll:* δῆλον ὡς *Aldus Basil.:* δηλοῦν ὡς *Chartier Kühn:* suffocari autem contingit, patet manifeste quod non N 14 Ἀσκληπιάδου *Noll:* ἀσκληπίαδος F: Ἀσκληπιάδειος M *edd.:* Asclepiadis N ἐξεληλεγμένη *Noll:* ἐληλεγμένη ἢ ἐξηλαγμένη F: ἐληλεγμένη ἢ ἐξηλεγμένη M: ἐξηλεγμένη *edd.* 15 δὲ *Noll:* τε FM *edd.* 18 οὐκ *add. corrector Parisini Suppl. 35 et Cornarius:* μὴ *add. a Basil. edd.* ἐνδέχεται F *et a Basil. edd.:* ἐνδέχεσθαι M *Aldus*

ὡς τὸ πνίγεσθαι τοῖς ζῴοις ἐπεχομένης τῆς ἀναπνοῆς οὐ διὰ τὴν ἀτροφίαν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος γίνεται. πάρεστι γὰρ αὐτοῖς δαψιλὲς ἐν τῷ πνεύμονι τὸ πνεῦμα, καὶ ἄλλως χρόνου μακροτέρου δεῖται τὸ δι' ἔνδειαν τοῦ τρέφοντος πνεύματος ἀπόλλυσθαι
484 μέλλον. Ἀσκληπιάδῃ δὲ | οὐ[δὲ] ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ἑτέρων ἡμῖν εἰρημένα πρὸς τοὺς Περὶ ψυχῆς αὐτοῦ λόγους μάχεται. δείκνυται γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, κἂν μὴ μία ᾖ διὰ παντὸς τοῦ βίου, μέχρι χρόνου συχνοῦ διαμένει. κατὰ δὲ τὸν Ἀσκληπιάδην οὐδὲ ἀριθμῆσαι δυνατὸν ὅσας ἔχει· ἡ μὲν γὰρ ὀλίγον πρόσθεν οὖσα νῦν οἴχεται τελέως, ἄλλη δέ ἐστιν ἡ νῦν οὖσα, μικρὸν δ' ὕστερον οἰχήσεται μὲν αὕτη, γενήσεται δ' ἑτέρα. ⟨ὅπερ⟩ ὡς ἔστιν ἀδύνατον καὶ ἄτοπον, δι' ἐκείνων ἀποδέδεικται.

3. Εἰ τοίνυν ἤτοι τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ ἀέρος ἢ ⟨ἧσ⟩τινοσοῦν ἐνδείᾳ ποιότητος ἀποθνήσκει τὰ ζῷα πνιγόμενα, δέδεικται ⟨δὲ⟩ θάτερον ἀδύνατον, ἀπολείπεται θάτερον, ἐνδείᾳ ποιότητός τινος ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς πνίγεσθαι τὰ ζῷα. τίς οὖν ἐστιν αὕτη, σκεπτέον.

2. ἐπεὶ τοίνυν, ὅταν ἐν τοῖς κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τὸν θώρακα τόποις ἀθροισθῇ θερμασία πλείων τῆς κατὰ φύσιν, ὡς

---

6 δι' ἑτέρων] *Cf.* Περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων *cap. VIII (p. 105, 1—4 Mü.)* Περὶ τῶν Ἀσκληπιάδῃ προσηκόντων, Ὀκτὼ μὲν Περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου δογμάτων ἐπιγεγραμμένα, μικρὸν δ' ἄλλο τὴν ἐπιγραφὴν ἔχον Περὶ οὐσίας τῆς ψυχῆς κατ' Ἀσκληπιάδην.

---

3 ἄλλως] *fort.* δῆλον ὡς   μακροτέρου FM *Aldus:* μικροτέρου *a Basil. edd.*   5 Ἀσκληπιάδης FM *Aldus: corr. Cornarius Basil.*   οὐδὲ FM *edd.:* οὐ *Noll:* non hec solum N   8 μὴ μία ᾖ] ἡμῖν FM: *corr. Aldus:* etsi non una esset N   *comma post* ᾖ *hab. edd.: post* βίου *transpos. Mewaldt:* usque tamen tempus multum N   9 διαμένει] -νει *in* -νη *mut.* F: διαμένη M *Aldus Basil.: corr. Chartier:* permaneret N   Ἀσκληπιάδην] -δη F   10 ἡ *Noll:* κἂν FM *edd.:* que N: καὶ ἡ *M. Wellmann, N. Jahrbb. 21 (1908), 699 n. 3*   οὖσα] ὅσα FM: *corr. Aldus*   12 ὅπερ *om.* FM *edd.:* ὃ *Kühn: corr. Mewaldt:* que quoniam sunt N   14 εἰ τοίνυν] εἴποι νῦν FM: *corr. Aldus*   ἥστινος οὖν *Kühn:* τινοσοῦν FM *edd.*   15 δὲ *add. Noll:* autem N   17 τίς οὖν *Noll:* τί γοῦν FM *edd.*   18 αὕτη *Kühn:* αὐτῆς FM: αὐτὴ *edd.*

ἐν τοῖς καυσώδεσι πᾶσι συμπίπτει νοσήμασιν, εὐθὺς καὶ πλέον
τοῦ συνήθους ἀναπνεῖν ὀρεγόμεθα. δόξειεν ἂν ἐμψύξεως ἕνεκεν 485
ἡ ἀναπνοὴ γίγνεσθαι. ἀλλ' ἔμπαλιν εἰ κατεψυγμένων τῶν αὐτῶν
τούτων ὀργάνων, ὡς ἔν τε τοῖς βουλίμοις καλουμένοις κἀπειδὰν
ἰσχυρῷ τις ὁμιλήσῃ κρύει, μὴ ὅτι ψύχειν τὴν ἐν ἡμῖν θερμασίαν,
ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν ⟨ἐχρῆν⟩ ὀλίγου δεῖν ἅπασαν ἐψυγμένην,
ὅμως εἰσπνεῖν ὀρεγόμεθα. δόξει⟨εν ἂν⟩ ἐναντιοῦσθαι ⟨τοῦτο τῷ⟩
τὴν ἀναπνοὴν ἐμψύξεως ἕνεκα γίνεσθαι. καίτοι τινὲς ἀντιλαμ-
βανόμενοι δεῖσθαι μὲν ἀεί φασιν ἐμψύξεως τὴν ἐν τοῖς ζῴοις
θερμασίαν, ἀλλ' ὅταν μὲν αὐξηθῇ, πλείονος, ἐλάττονος δέ, ὅταν
ἀρρωστοτέρα γένηται· καὶ τὰς τοιαύτας διαθέσεις οὐχ ὅπως ἐναν-
τιοῦσθαι τῷ δόγματί φασιν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖν οἴονται. χαλεπὸν
τοίνυν αὐτὸ τοῦτο πρότερον γίγνεται καὶ δυσδιαίτητον, ὅταν ἀπὸ
τῶν αὐτῶν φαινομένων ἐπ' ἐναντίας ἐνδείξεις ἔρχωνται· μετα-
στῆσαι γὰρ οὐδετέρους οἷόν τε, τοὺς μὲν ὡς ἔμψυξίς ἐστιν ἡ
χρεία τῆς ἀναπνοῆς, εἰ θερμαινομένων ⟨μὲν⟩ τῶν ἀναπνευστικῶν 486
ὀργάνων ⟨πλέον, ἐμψυχομένων δ'⟩ ἔλαττον ἀναπνέομεν, τοὺς

2 ἕνεκεν *Noll:* ἕνεκα FM *edd.* 3 γίγνεσθαι FM: γενέσθαι *edd.* ἀλλ' ἔμπαλιν *Noll:* ἀλλὰ πάλιν FM *edd.* κατεψυγμένον FM: *corr. Aldus* 4 ὀργάνων] ἀρτηριῶν FM: *corr. Aldus* 5 ἰσχυρῷ τις *Mewaldt:* τις ἰσχυρῶς FM: τις ἰσχυρῷ *edd.* ψύχειν *Cornarius:* ψύχει FM *edd.:* infrigidare N ἐν ἡμῖν FM *Chartier Kühn:* ἐν *om. Aldus Basil.:* ἐφ' ἡμῖν *Cornarius* 6 θερμαίνειν *Noll:* θερμαίνει δι' FM *Chartier Kühn:* θερμαίνειν δι' *Aldus Basil.:* δι' *in* δεῖ *mut. Cornarius:* calefacere N ἐχρῆν *add. Noll:* oportet N *(cf.* δεῖ *Cornarius)* 7 εἰσπνεῖν *Noll:* εἰσπνέειν FM *edd.* δόξειεν ἂν *Noll, cf. v. 2:* δόξει FM *edd.:* videbitur utique N τοῦτο τῷ *add. Noll.:* hoc huic N 9 μὲν *om. edd.* ἐν *om. Basil.* 11 ἀρρωστοτέρα] ἐρεστότερον FM: *corr. Aldus* οὐχ ὅπως *Cornarius:* οὐ γὰρ οὕτως FM *edd.* 14 ἐπ' ἐναντίας *Noll:* ὑπεναντίας FM *edd.:* ad contrarias N ἔρχωνται *Noll:* ἔχωνται FM *edd.:* veniunt N μεταστῆσαι *Noll:* μεταστῆναι FM *edd.:* transponere N 15 οἷόν τε *Cornarius:* οἴονται FM *edd.:* possibile est N 16 εἰ] ἢ FM *Aldus: corr. Cornarius Basil.* μὲν *add. Noll:* quidem N 17 πλέον, ἐμψυχομένων δ' *add. Noll:* magis consueto respirare desideramus, infrigidatis autem e converso N, *quae verba Cornarius ita vertit:* μᾶλλον τοῦ συνήθους ἀναπνεῖν ὀρεγόμεθα, κατεψυγμένων δὲ ἀνάπαλιν: *cf. supra p. 11, 19—12, 3* τοὺς δ' ⟨ὡς⟩ *Cornarius:* τοῖς δ' (*om.* ὡς) FM *edd.:* illos vero quoniam N

δ᾽ ⟨ὡς⟩ οὐδαμῶς, ὅσον ἐπὶ τούτοις, ἐμψύχεσθαι δεόμεθα ⟨λέγοντας. * * *⟩ λέγοντος γοῦν [φασιν] Ἱπποκράτους ἐν Προγνωστικῷ "ψυχρὸν δ᾽ ἐκπνεόμενον ἔκ τε τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίγνεται", τὴν τοιαύτην τις ἐννοησάτω διάθεσιν, οἵα τίς ποτ᾽ ἐστίν· εὑρήσει γάρ, οἶμαι, κατεψυγμένων ἱκανῶς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων γινομένην αὐτήν. ἐχρῆν οὖν, φασί, μηδ᾽ ὅλως ἀναπνεῖν τοὺς οὕτω διακειμένους, ὡς ἂν τὸ τῆς ἐμψύξεως δεόμενον οὐκ ἔχοντας. ὡς γάρ, εἰ μηδ᾽ ὅλως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετό τι τὸ δεησόμενον ἐμψύξεως, οὐκ ἂν ἦν οὐδεμία χρεία τῆς ἀναπνοῆς, οὕτως, εἰ πρόσθεν ⟨μὲν⟩ ἦν, οἴχεται δὲ νῦν, οὐ δεησόμεθα. πρὸς δὴ ταῦτά φασιν, ⟨ὡς⟩ ἡ διὰ τῆς ἀναπνοῆς κίνησις ἐξάπτει ῥιπίζουσα. τοῦτο δὲ ὡς μὴ ταὐτόν ἐστιν ὃ πρόσθεν, οὐ μακροῦ μοι δοκεῖ δεῖσθαι λόγου. πρόσθεν μὲν γὰρ ἔλεγον ἐμψύχεσθαι, νῦν δὲ ἐξάπτεσθαι. ἐναντίον δὲ δήπου τὸ ἐμψύχεσθαι τῷ ἐξάπτεσθαι· τὸ μὲν γὰρ σβέννυσι, τὸ δὲ
487 ἐξάπτει τὴν θερμότητα, καὶ τὸ μὲν ἵνα μὴ καυθῇ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα, τὸ δὲ ἵνα μὴ καταψυχθῇ γίνεται· πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάπτειν λέγοιεν. οὕτως δ᾽ οὐ τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλὰ τὴν ποιητικὴν τῆς χρείας αἰτίαν εἰρήκασιν.

3—4 *Hipp. Progn. 5 (II p. 122 L.)*

1 λέγοντας *add. ac lac. stat. Noll:* dicentes *add. supra p. 12, 15 inter* est *et* utilitas resp. N 2 φασὶν *del. Noll coll. v. 5* οἶμαι 5 οἵα τίς ποτ᾽] οὗτοι ἀπότ F: οὗτοι ἀπότου M: *corr. Aldus* 7 ἀναπνεῖν] ἀναπτύειν F 8 μηδ᾽ ὅλως *Cornarius:* μηδὲν ὅλως FM *edd.* 9 δεησόμενον F: δεόμενον M *edd.* 10 μὲν *add. Noll* 11 ὡς *add. Noll* ἡ διὰ] ἰδία FM: *corr. Aldus* 12 κίνησις] κίνησιν FM *Aldus: corr. Cornarius Basil.* ῥιπίζουσα] ῥιπίζουσαν FM: *corr. Aldus:* motus . . . flabellans N τοῦτο δὲ ὡς *Noll:* τοῦτο δέ φασιν FM: τὸ δὲ ὅτι *edd.* 13 ἐστιν ὃ *Noll:* ἐστι τὸ FM: ἐστι τῷ *edd.:* est ei quod N μακροῦ *Cornarius Kühn:* μικροῦ FM *edd.* 14 ἐναντίον . . . ἐξάπτεσθαι] *hoc loco hab.* N *et ab Aldo edd.: ante* μὴ ταὐτὸν *(12) transpos.* FM 16 δεδεγμένον αὐτὴν *Mewaldt:* λελεγμένον αὐτῆς FM: δεχόμενον αὐτῆς *ab Aldo edd.:* δεχόμενον αὐτὴν *Kühn:* suscipiens eam N 18 οὐ] οὖν FM: *corr. Aldus* 19 τῆς χρείας F: utilitatis N: *om.* M *edd.* 20 εἰρήκασιν *Noll:* εἴρηται F: εἴρηκεν M *edd.:* εἰρήκοιεν *Cornarius:* dicent N

3. ἐστὶ γοῦν ἄμεινον ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν τοιούτων αἱρέσεων μεταβάντας ἐκεῖνο πρότερον διασκέψασθαι. κινδυνεύουσι γὰρ ἅπαντες, ὅσοι περὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας εἰρήκασί τι, τὴν μὲν σωτηρίαν αὐτῆς ὀνειρώττειν, οὐ δύνασθαι δὲ ἀκριβῶς καὶ διηρθρωμένως ἐξηγήσασθαι τὸ σφέτερον νόημα· καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἔμψυξιν, οἱ δὲ ῥίπισιν, οἱ δὲ ῥῶσιν γράφουσι. μάλιστα δὲ αὐτοὺς οἶμαι προτρέπειν τὰ περὶ τὰς φλόγας φαινόμενα. ταύτας γὰρ ἐναργῶς ὁρῶμεν οὕτως ταχέως ἀπολλυμένας, ὅταν ἀποστερηθῶσιν ἀέρος, ὥσπερ τὰ ζῷα, καθάπερ δηλοῦσιν αἱ τῶν ἰατρῶν σικύαι καὶ πάνθ' ὅσα στεγανὰ καὶ κοῖλα περιτεθέντα τῆς ⟨τε⟩ διαπνοῆς αὐτὰς εἴρξαντα ῥᾳδίως κατασβέννυσιν. ἂν τοίνυν εὑρεθῇ, τί ποτε φλόγες ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι πάσχουσαι σβέννυνται, τάχα ἂν εὑρεθείη, | 488 τί ποτέ ἐστιν ὃ παρὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀπολαύει χρηστὸν ἡ ἐν τοῖς ζῴοις θερμασία. πρὸς δὴ τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ πάντας ἐπέλθωμεν τοὺς τρόπους, καθ' οὓς αἱ φλόγες ὁρῶνται σβεννύμεναί τε καὶ αὐξανόμεναι. οὐ γὰρ μόνον εἰ περι⟨τε⟩θείη τι στεγανὸν αὐταῖς, ἀλλὰ κἂν τοῖς βαλανείοις τε καὶ τοῖς ἡλίοις τοῖς διακαέσι καὶ τοῖς ψύχεσι τοῖς ὑπερβάλλουσι καὶ σφοδρῶς ῥιπιζόμεναι καὶ πλήθει ὕλης ἐπ' αὐτῶν σωρευθείσης καὶ τοὐναντίον ἐνδείᾳ τροφῆς ὁρῶνται σβεννύμεναι, ῥωννύμεναι

1 ἐστὶ γοῦν] ἐνισοῦν F: ἔνι γοῦν M: *corr. Aldus* 2 μεταβάντες F 3 εἰρήκασί *Cornarius:* παρήκασί FM *edd.:* dixerunt N 5 οἶμαι *ante* οἱ μὲν *add.* M *edd.: om.* FN 6 ἔμψυξιν . . ῥίπισιν . . ῥῶσιν M *edd.:* ἔμψυξις . . ῥίπισις . . ῥῶσις F γράφουσι M *edd.:* scribunt N: γράφει F 7 αὐτοὺς] αὐτὸν F: αὐτὸς M: *corr. Aldus:* eos N 10 στεγανὰ *Noll:* στεγνὰ F: στενὰ M *edd.:* constricta N περιτεθέντα *Noll:* περιτιθέμενα FM *edd.* τε *add. Noll* 11 αὐτὰς *Cornarius:* αὐτὰ FM *edd.* κατασβέννυσιν *Noll:* κατασβεννύουσιν FM *edd.* 12 φλόγες] φλ' . . . . *reliqua oblitterata* (*infra versum* ῆ ε) *in* F: φλογὸς M *Aldus Basil.: corr. Cornarius Chartier* πάσχουσαι σβέννυνται F *Cornarius Chartier Kühn:* πασχούσαις σβέννυται M *Aldus Basil.* 15 εὔρησιν F αὐτοῦ *Cornarius:* αὐτῶν FM *edd.* 17 περιτεθείη *Noll:* περιθείη FM *edd.:* superponatur N τι στεγανὸν *Noll:* τις τίτανον FM *edd.:* τι κοῖλον *Cornarius:* quid constrictivum N κἂν *Noll:* καὶ FM *edd.* βαλανείοις] *malim* Χαρωνίοις ⟨τε βαράθροις⟩ *coll. p. 21,7:* balneis N 18 *fort.* διαρκέσι, *cf. Gal. VII 621 K.* (ἰσχυροτέρα γὰρ ἡ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ῥώμη καὶ διαρκεστέρα τοῦ πυρός): et sole adurentibus N 19 πληθ', *postea* ει *add.* F: πλήθεσιν M *edd.:* et multitudine materie super eas acervata N

δὲ καὶ αὐξανόμεναι πρός τε τοῦ μετρίου ψυχροῦ κἂν εἰ μετρίως ῥιπίσῃς καὶ τροφῆς εὐποροῦσαι συμμέτρου.

4. ἐπὶ τοίνυν τούτοις ἔτι κἀκεῖνο προσκείσθω τὸ φαίνεσθαι πάσας τὰς φλόγας διττὴν κίνησιν κινουμένας, ἑτέραν μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης ὅθεν ἐξάπτονται μάλιστα μὲν ἄνω φερομένας ἤδη καὶ πάντῃ σκιδναμένας, ἑτέραν δὲ ἐναντίαν ταύτῃ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑαυτῶν καὶ οἷον ῥίζαν συστελλομένας τε καὶ συνιζούσας. καὶ γὰρ ἐὰν λαμπάδος μεγίστης τὸ ἄνω πέρας ἐξάψῃς, ἐπὶ τὸ κάτω ταχέως ἀφίξεται τὸ πῦρ· κἂν εἰ τὴν λυχνιαίαν φλόγα σβέσας
489 τῷ πέρατι τῆς ἄνω φερομένης αἰθαλώδους λιγνύος προσενέγκῃς ἕτερον πῦρ, εἶτ᾽ αὖ καιομένην ὄψει τοῦ λύχνου τὴν θρυαλλίδα, οὐδενὸς τῶν τοιούτων γίγνεσθαι δυναμένου, εἰ μόνην τὸ πῦρ ἔσχε τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω κίνησιν. ἐπὶ δὴ τούτοις ἅπασι τοῖς φαινομένοις τῷ λόγῳ σκεψώμεθα πρῶτον μὲν τὸ πάντων ὕστατον ῥηθέν, τὸ διττὸν τῆς κινήσεως, ὑπὸ τίνος ἀνάγκης γίνεται, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ἐπεὶ τοίνυν ἅπασα φλὸξ ὠκυτάτην ἔχει τὴν διαφθοράν (ἀεὶ γὰρ εἰς τὸ περιέχον σκίδναται), διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον αὐτῇ καὶ τὴν γένεσιν ταχίστην ὑπάρχειν· ⟨ἄλλως γάρ⟩ οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἐλάχιστον ⟨χρόνον⟩ διήρκεσεν. ἀλλ᾽ ἔστιν ἑκάστῃ φλογὶ γένεσις ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἐξάπτεσθαι· εἰκότως ἄρα κίνησιν οὐ τὴν ἔξω μόνον ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ τὴν εἴσω σύμφυτον ἔχει. καὶ τοίνυν καὶ φθείρεσθαι πᾶσαν φλόγα ἀναγκαῖόν ἐστι⟨ν ἤτοι⟩ τῆς ὕλης στερηθεῖσαν ἢ τῶν κινήσεων τῆς ἑτέρας. καθόλου γὰρ

4 ἑτέραν μὲν] ἑτέραν δὲ FM: *corr. Aldus* 7 ῥίζαν F: ῥίζας M *edd.*. radicem N 8 ἐὰν *coll. v. 9sq Mewaldt:* εἰ FM *edd.* ἐξάψοις *Aldus:* ἐξάψοιας F: ἐξάψοιεν M: ἐξάψαις *Kühn:* ἐξάψῃς *Mewaldt* 10 λιγνύος] λιχνύος FM *Aldus Basil.: corr. Cornarius Chartier* προσενέγκῃς *Noll:* -καις FM *edd.* 12 εἰ μόνην *Noll:* εἰ μὴ μόνον FM: εἰ μόνον *edd.:* si solum (. . . motum) N 14 σκεψώμεθα M *edd.:* σκεψόμεθα F 18 αὐτῇ] αὐτὴν F: αὐτῆς M: *corr. Aldus* 19 ἄλλως γὰρ *add. Aldus:* aliter enim N οὐκ ἂν] που· κἂν FM: *corr. Aldus* χρόνον *add. Noll:* nec paucissimo tempore N: *cf. supra p. 1,2* 21 ἀπὸ FM: *om. edd.* 22 αὐτῇ] αὐτὴν FM: *corr. Aldus* 23 ἐστιν ἤτοι *Noll:* ἐστι FM: est N

εἰπεῖν, ὡς πολλάκις ἐν ἑτέροις δέδεικται, τῶν δεχομένων ἀλλήλας 490 κινήσεων [μὲν] ἐναντίων τὴν ἑτέραν χωρὶς τῆς ἑτέρας ⟨ἀδύνατόν ἐστι⟩ διασῴζεσθαι. ταῦτ' ἄρα δεῖται συμμέτρως ψυχροῦ τοῦ περιέχοντος ἀέρος πᾶσα φλόξ. ὁ μὲν ⟨γὰρ⟩ ὑπερβαλλόντως ἔκθερμος τὴν ἔξω κίνησιν αὐτῆς ἀμέτρως ἐργαζόμενος, ὁ δὲ ψυχρὸς τὴν ἔσω[θεν], σβεννύ⟨ου⟩σιν ἀμφότεροι. τὸ μὲν οὖν ῥιπίζεσθαι ἀσυμμέτρως ἀναστέλλει τὴν φλόγα πρὸς τὴν ὕλην ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρόν, τὸ δὲ ὑπερβαλλόντως κινεῖσθαι σκεδάννυσιν ὥσπερ καὶ τὸ θερμόν. τῶν δὲ τὴν ἔσω κίνησιν ἄμετρον ἐργαζομένων ἐστὶ καὶ σικύα καὶ πᾶν ὅτιπερ ἂν τὸν ὑπὸ τῆς ἐντὸς φλογὸς διακεκαυμένον ἀέρα εἴρξῃ τῆς πρὸς τὸν ἔξω [πυρός], τὸν ψυχρόν, ὁμιλίας.

5. εἴδομεν ⟨οὖν ὡς⟩ πάντῃ συμμετρία σωτηρία τῆς φλογός ἐστιν. οὕτως οὖν οὐκ ἀπεικὸς ἔχειν κἀπὶ τῆς ἐν τοῖς ζῴοις θερ-

1 ἐν ἑτέροις] Περὶ τρόμου καὶ παλμοῦ καὶ σπασμοῦ καὶ ῥίγους *(K. VII 616 sq.)* Περὶ φυσικῶν δυνάμεων *III 13 (p. 243 sq. He.)*

1 δεχομένων] *fort.* διαδεχομένων *coll. K. VII 617*   2 μὲν *del. Noll: om.* N   ἀδύνατόν ἐστι *add. Noll: om., postea* οὐ *add.* F: οὐ *hab.* M *edd.: del. et post* διασῴζεσθαι *add.* οὐχ οἷόν τε *Cornarius:* impossibile est salvari N   3 δεῖται] *hoc loco hab.* FN: *post* ἀέρος *hab.* M *edd.*   4 γὰρ *add. Aldus:* enim N   6 ἔσω *Noll:* ἔσωθεν FM *edd.*   σβεννύουσιν ἀμφότεροι. *Noll:* σβέννυσιν. ἀμφότεροι FM *edd.:* extingunt alteruter. N   τὸ μὲν οὖν ῥιπίζεσθαι *Noll:* τοίνυν ῥιπίζεσθαι F: τοίνυν ῥιπιζόμενοι M *edd.:* nam flabellari quidem N   7 ἀσυμμέτρως] *fort.* ἀμέτρως   ἀναστέλλει *Noll:* ἀναστέλλεις F: ἀναστέλλουσι M *edd.:* remittit N   9 ἔσω *Cornarius:* ἔξω FM *edd.:* intus N   10 ἐστὶ καὶ σικύα] *fort.* εἰσὶ σικύαι: sunt ventosa N   τὸν *Noll:* τῶν FM *edd.:* τὸν τῶν *Cornarius*   11 ἀέρα] ἄρα FM: *corr. Aldus: post* διακεκαυμ. *transpos. Cornarius*   διακεκαυμένον *Noll:* διακεκαυμένων FM *edd.:* aerem combustum N   εἴρξῃ τῆς . . . ὁμιλίας· εἴδομεν οὖν ὡς πάντῃ *Noll* (πυρὸς *del. ut ex* πρὸς *iterato corruptum*): εἴρξητί πρὸς τῶν ἔξω πυρὸς τῶν ψυχρῶν ὁμιλ' εἰδέναι. πάσῃ F: εἴρξητί πρὸς τὴν ἔξω τοῦ πυρὸς τῶν ψυχρῶν ὁμιλίαν εἰδέναι. πάσῃ M *edd.:* εἴρξηται *Chartier Kühn:* εἴρξῃ (τι *del.*) *Cornarius: pro* εἰδέναι *coni.* ἰέναι *Basil. in mg., quod in text. recep. Chartier Kühn: pro* εἰδέναι. πάσῃ *coni.* ἡ δὲ ἐπὶ πάντων, *sed deinde* ἰέναι. πᾶσα δὲ *praetul. Cornarius: pro* πάσῃ *hab.* ἡ δὲ *Chartier Kühn:* prohibet ab ea quae extra et versus frigidum conversatione. commensuratio vero in omnibus salus flammae est N   13 φλογός] πάσης φλογός *Chartier Kühn*

μασίας. [εἰς] ὕλην μὲν ⟨γάρ⟩, ὅθεν ἀνάπτεται, τὸ αἷμα, σύμφυτον δὲ ἔχουσα κινήσεως ἀρχὴν ἐφ' ἑκάτερα, τῆς ἑτέρας στερηθεῖσα καὶ τῆς λοιπῆς ἐξ ἀνάγκης στερίσκεται· καὶ διὰ τοῦτ'
491 αὐτό, ἐάν τε ἀναπνοῆς | εἴρξῃς ἐάν θ' αἵματος, εὐθέως διαφθερεῖς. καὶ γὰρ καὶ τὴν τοῦ λύχνου φλόγα διαφθερεῖς ἢ καταπνίξας [ὀργάνῳ τὸν πνεύμονα] ἢ παντάπασιν ἐλαίου στερήσας. ἀνάλογον οὖν ⟨τίθεσο⟩ τῇ μὲν θρυαλλίδι τὴν καρδίαν, τῷ δὲ ἐλαίῳ τὸ αἷμα, τῷ δὲ στεγανῷ τὸν πνεύμονα· περίκειται γὰρ δή τοι ἔξωθεν τῇ καρδίᾳ δίκην σικύας. ἀλλὰ παρ' ὃν μὲν ἀναπνεῖ τὸ ζῷον χρόνον, εἰκάσαις ἂν αὐτόν, οἶμαι, τετρημένῃ σικύᾳ, κατὰ δὲ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρὸν ἀτρήτῳ τε καὶ πανταχόθεν στεγούσῃ. ὡς οὖν ἡ μὲν τετρημένη σικύα σβεννύειν οὐ δύναται τὴν ἐντὸς φλόγα διὰ τοῦ τρήματος ἀναπνέουσαν, ἡ δὲ τοὐναντίον ⟨στεγανὴ⟩ παραχρῆμα σβέννυσιν καταπνίγουσα, τὸν αὐτὸν ὁ πνεύμων τρόπον ὁ μὲν στεγανός, οἷος ὁ κατὰ τὰς ἐπισχέσεις, σβέννυσιν, ὁ τετρημένος δέ, οἷος ὁ κατὰ τὰς ἀναπνοάς, διασῴζει τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. ἐγὼ δέ ποτε καὶ κάμινον ἰδὼν σβεννυμένην ὑπὸ τοῦ μὴ διαπνεῖσθαι, κἄπειτ' αὐτὴν παρανοιχθεῖσαν ⟨καὶ⟩ πολὺ μὲν αἰθαλῶδες ἐκπνεύσασαν, πολὺν δ' ἔξωθεν εἰσπνεύσασαν τὸν ἀέρα καθαρὸν ἐπ' ἀμφοτέροις ἀναλάμψασαν, οὐ μικρὰν οὐδὲ τῆς ἐκ-

1 εἰς ὕλην FM *edd.*: εἰς *del. Kühn*: ἢ τὴν ὕλην *Cornarius* γὰρ *add. Noll*: enim N 2 ἔχουσα] -σαν FM *Aldus Basil.*: *corr. Cornarius Chartier* στερηθεῖσα] στερη^θ⁀ F: στερηθεὶς M *Aldus Basil.*: *corr. Cornarius Chartier* 4 εἴρξῃς *Kühn*: ἕξει FM: εἴρξεις *edd.* διαφθερεῖς *Noll*: διαφθείρεται FM *edd.*: corrumpes N 5 διαφθερεῖς ἢ *Noll*: ἅμα ἀφαιρήσει FM: ἅμα ἀφαιρήσεις *edd.*: corrumpes vel N 6 ὀργάνῳ τὸν πνεύμονα *(cf. v. 8)* FM: *del. Aldus* ἐλαίω FM *Aldus Basil.*: *corr. Chartier* 6 ἀνάλογον οὖν ⟨τίθεσο⟩] ἀναλογοῦν^τ F: ἀναλογοῦν M: *corr. Aldus*: proportionale igitur pone N 8 αἷμα, τῷ δὲ στεγανῷ *Noll coll p. 14, 17*: αἱματῶδες, ὀργάνω FM: αἱματῶδες, τῷ δὲ ὀργάνῳ *edd.*: sanguinem, organo autem N 9 ἀναπνεῖ] ἀνάπτει^πνεῖ F: ἀνάπτει, πνεῖ M: *corr. Aldus* 13 στεγανὴ *add. Noll*: constricta vero N 16 θερμασίαν F: θερμότητα M *edd.* 17 ποτε F: *om.* M *edd.* ἰδὼν] εἶδον FM: *corr. Aldus*: videns N 18 *sq.* αὐτὴν παρανοιχθεῖσαν . . ἐκπνεύσασαν . . εἰσπνεύσασαν] αὐτὴ . . -σα *ter* FM *Aldus Basil.*: *corr. Cornarius Chartier*: *accusativos hab.* N καὶ *add. Noll*: et N 19 πολὺν *Noll*: πολὺ FM *edd.* 20 ἀναλάμψασαν *Cornarius*: ἀναλάμψαι FM *edd.*: refulgentem N οὐδὲ FM: *om.* N *edd.* τῆς

πνοῆς | ἐλογισάμην εἶναι τὴν χρείαν εἰς τὸ κενοῦν τὴν οἷον 492
λιγνὺν τοῦ αἵματος· αἴθαλος γὰρ καὶ καπνὸς καὶ λιγνὺς καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον περίττωμα τῆς καιομένης ὕλης οὐδὲν ἧττον ὕδατος ἀποσβεννύναι πέφυκε τὸ πῦρ. ἐξ ἁπάντων οὖν τούτων ἐστὶν ἀποδέξασθαι τῶν λεγόντων τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἕνεκεν ἀναπνεῖν τὰ ζῷα. καὶ γὰρ τό ⟨τε⟩ ῥιπίζεσθαι συμμέτρως χρήσιμον καὶ τὸ μετρίως ψύχεσθαι (ἄμφω γὰρ ταῦτα φαίνεται ῥωννύντα τὴν εἴσω θερμασίαν), κίνησίν ⟨τε⟩ ἀναγκαῖον † ἔχει κάτω † τὸ καπνῶδες, ⟨ὡς⟩ ἂν εἴποι τις, ἐκκενοῦν τῆς τοῦ αἵματος συγκαύσεως.

6. ταῦτ' ἐπιστημονικὴν μὲν οὐκ ἔχει τὴν πίστιν οὐδ' ἀναγκαίαν τὴν ἀπόδειξιν, οἵαν ἐν τοῖς ἄλλοις λόγοις ἀεὶ μεταχειρίζεσθαι σπεύδομεν, οὐ μὴν ἐστέρηται τοῦ πιθανοῦ. τὸ γὰρ τάχος τῆς ἀπωλείας τοῦ ζῴου τοιαύτην ἐπιζητεῖ τὴν αἰτίαν, τῆς ⟨μὲν⟩ τροφῆς, ἣν οἱ θρέψεως ἕνεκα ψυχῆς ἀναπνεῖν ἡμᾶς λέγοντες αἰτιῶνται, χρόνου μακροτέρου δεομένης, τῆς δὲ [τῆς] γενέσεως τῆς ψυχῆς, ⟨ἣν⟩ Ἀσκληπιάδης φησίν, | ὁμολογουμένης μὲν τῷ τάχει, μαχο- 493
μένης δὲ ἄλλοις μυρίοις καὶ τοῖς κατ' ἀρχὰς εἰρημένοις ἐν τῷδε τῷ λόγῳ κοινῇ πρὸς ἁπάσας τὰς αἱρέσεις, ὅσαι δι' ἔνδειαν ἀέρος ἀπόλλυσθαι τὰ ζῷα νομίζουσι στερηθέντα τῆς ἀναπνοῆς. εἰ

18 κατ' ἀρχάς] *cf. supra p. 3—11*

ἐκπνοῆς] τὴν ἔκτινος FM: *corr. Aldus* 1 ἐλογισάμην M: ἐλογησάμην F: εὐλογησάμην *Aldus:* εὐλογισάμην *Basil.: recte Chartier* 2 καπνὸς] κάμινος FM: *corr. Aldus* 4 ἀποσβεννύναι F: ἀποσβέννυσθαι M *edd.* 6 τε *add. Noll:* etenim et flabellari N σύμμετρον FM: *corr. Aldus* 8 κίνησιν ἀναγκαῖον (ἀναγκεῖαν *sic* F) ἔχει κάτω τὸ καπνῶδες ἂν εἴποι τις ἐκκενοῦν τῆς τοῦ αἵματος συγκαύσεως FM: motumque necessarium est habere quod fumosum ut utique dicat quis evacuans de sanguinis adustione N: τε *et* ὡς *add.,* ἔχειν *vult Aldus: pro* κάτω *mavult* ἔξω *Cornarius: pro* ἔχει κάτω *proposuit* ὑπάρχειν κἂν τῷ *Mewaldt* 12 οἵαν] οἷαν F: οἷον M: *corr. Aldus* λόγοις FM: sermonibus N: *om. edd.* 14 μὲν *add. Cornarius:* quidem N 15 ἣν οἱ] φθίνοιεν F: φθίνοι M: *corr. Aldus* 16 δεομένης *Cornarius:* ἀεὶ ὁ μὲν εἰς FM: δεῖν *edd.:* indigente N τῆς δὲ γενέσεως *Noll:* τῆσδε τῆς γενέσεως FM: γενέσεως δὲ *edd.* 17 ἣν *add. Cornarius:* quam N φησὶν FM: φυσιν *Aldus:* φύσιν *Basil.: recte Chartier*

τοίνυν τὸ τάχος τῆς ἀπωλείας τοῦ ζῴου διὰ μὲν ἀτροφίαν τῆς ψυχικῆς οὐσίας οὐκ ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι, διὰ δὲ τὴν γένεσιν ἐγχωρεῖ μέν, ἀλλ᾽ ἐπὶ ψευδέσι ταῖς ὑποθέσεσιν, ἡ δὲ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀπωλεία μηδὲν ἔχει τῶν φαινομένων ἐναντιούμενον, εὐλογώτερον ἐκείνων προελέσθαι.

4. Πάλιν τοίνυν αὐτὴν ἀναλαβόντες βασανίσωμεν, ἐπεὶ τῶν ἄλλων ἀληθεστέρα φαίνεται. οὐκοῦν ἔκ τε τοῦ ῥιπίζεσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας κἀκ τοῦ συμμέτρως ἐμψύχεσθαι κἀκ τοῦ τὸ οἷον καπνῶδες αὐτῆς ἅπαν ἀπορρεῖν ἓν ἠθροίζετο κεφάλαιον, ἡ σωτηρία τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας. εἰς ταύτας οὖν τὰς ἀρχὰς ἴδωμεν εἰ δυνατὸν ἀναγαγεῖν τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα.

494 2. καὶ πρῶτόν γε προχειρισθήτω τὸ κατὰ τὰ | βαλανεῖα συμβαῖνον, ἐν οἷς ἐπὶ πλέον διατρίψαντες ἐκλυόμεθα, τελευτῶντες δὲ καὶ ἀποθνήσκομεν. εἰ γὰρ διότι θερμὸν ἀναπνέομεν, ἐχρῆν, φασί, καὶ τοὺς ὑπὲρ λέβητος [θ᾽] ὕδατος θερμοῦ στάντας, εἶτα ἀναπνέοντας τὸν ἀναφερόμενον ἀτμὸν ὁμοίως ἀδικεῖσθαι· οὐ μὴν φαίνεσθαι ἀδικουμένους· ᾧ δῆλον, ὅτι μὴ διὰ τὴν ἀναπνεομένην θερμασίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος κένωσιν τοῦ πνεύματος ἐν τοῖς βαλανείοις ἐκλυόμεθα. πῶς οὖν καὶ ταύτην τὴν ἀμφισβήτησιν διαιτῶμεν; ἣν τὸ μὲν συνημμένον ἀληθὲς εἶναι φήσωμεν, ὡς δεῖ πνίγεσθαι τοὺς τὸν ἐκ λέβητος ἀτμὸν

1 ἀπωλείας F *edd.*: ἀπολείας M 2 ψυχικῆς FM: ψυχῆς *edd.*: anime N 3 ὑποθέσεσιν *Cornarius:* ὑποσχέσεσιν FM *edd.*: suppositionibus N 5 ἐκείνων προελέσθαι *Cornarius:* ἐκείνην προέσθαι FM: ἐκείνου προέσθαι *edd.*: illam suscipere N 6 πάλιν *Noll:* πᾶσαν F: πᾶσαν M *edd.*: rursus N ἐπεὶ] ἐπὶ F 9 τὸ οἷον] τοῖον FM: *corr. Aldus* ἓν ἠθροίζετο *Noll:* ἐν οἷς ἠθροίζετο FM: ἐν οἷς ἠθροίζεται *Aldus Basil.:* ἓν ἀθροίζεται *Chartier Kühn:* ἓν συναθροίζεται *Cornarius:* unum acervatur N 11 εἰ *edd.*: οὐ F: οὐ *in* εἰ *corr.* M 13 πρῶτόν γε F: πρότερον M *edd.*: primum N 14 τελευτῶντες] τελευταῖον *Cornarius* 16 τοὺς] τοῦ FM *Aldus Basil.*: *corr. Cornarius Chartier* θ᾽ *del. Aldus* στάντας *Kühn:* συστάντος FM *Aldus Basil.*: συστάντας *Cornarius Chartier:* stantes N: *ad* εἶτα *asynd. cf. Gal. XV 24 K.* (= *CMG V 9,1 p. 14,28*) *et 83 K.* (*ib. 44,16*) 21 διαιτῶμεν; ἣν *Noll:* διαιτωμένην FM: διαλύσομεν; ἣν *edd.* 22 φήσωμεν, ὡς δεῖ *Noll:* φήσομεν· ἐν ᾧ δὴ FM: φήσωμεν, ὅτι δεῖ *edd.*

εἰσπνέοντας, εἴπερ ὅλως ἐμψύξεως ἕνεκεν ἀναπνέομεν. οὐ μὴν τήν γε πρόσληψιν αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν οὐ πνίγονται· πνίγονται γὰρ οὔθ' οἱ τὸν ἐν τοῖς βαλανείοις ⟨οὔθ'⟩ οἱ τὸν ἐκ τῶν λεβήτων ἀτμὸν ἀναπνέοντες. εἰ δὲ καὶ μὴ πνιγόμεθα, θαυμαστὸν οὐδέν [ἂν ἦν ἴσως]· ἡ γὰρ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοὴ κατὰ τὰ βαλανεῖα τῇ διὰ τοῦ στόματος ὁμοίως βέβλαπται. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν τὸ κατὰ τὸ 495 στόμα μόνον ἀναπνεῖν τινα κακῶς τῷ καὶ κατὰ τοῦτο καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. μεγίστη δ' ἀπόδειξις ἐπὶ πολλῶν ἀρρώστων γίγνεται δι' ὅλης μὲν ἡμέρας ἱδρούντων κρισίμως πολλῷ μᾶλλον ⟨τῶν, ἐν τοῖς βαλανείοις, οὐ μὴν ἐκλυομένων ὁμοίως ἐκείνοις οὐδὲ πνιγομένων ὅλως, ἔστ' ἂν ἀναπνέωσι τὸν ἔξωθεν ἀέρα τὸν ψυχρόν· εἰ δὲ καὶ συνείρξας αὐτοὺς ἱματίοις τι θερμὸν ἀναπνεῖν ἀναγκάσαις, ἀποπνίξαις αὐτίκα. τοὺς μέντοι κατεψυγμένους καὶ ῥιγοῦντας οὕτω συνείρξας οὐχ ὅπως οὐκ ἀποπνίξεις, ἀλλ' οὐδ' ἀδικήσεις οὐδέν, ἄχρις ἂν ἐκθερμανθέντες τύχωσι· τηνικαῦτα δ' οὐκέθ' ὑπομένουσιν ⟨ὡς μὴ⟩ σύνηθες. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον, ὡς οὐ διὰ τὸ κενούμενον ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἐν τοῖς βαλανείοις πνεῦμα καταλυόμεθά τε καὶ τελευτῶμεν τὸν βίον, ἀλλὰ διὰ τὴν θερμασίαν. θαυμάσαι δὲ ἔστιν οὐ τῶν ἄλλων τοσοῦτον ⟨ὅσον⟩ Ἐρασιστράτου τῶν τοιούτων φαινομένων ἀποτολμῶντος κατα-

1 ἀναπνέομεν FM: ἀναπνεῦμεν *Aldus:* ἀναπνεύομεν *Basil.:* ἀναπνεύσαιεν *Chartier Kühn:* respirant N 2 οὔθ' οἱ τὸν *Noll:* οὐδὲν ἧττον FM *Aldus Basil :* οὐδὲν ἧττον τῶν *Chartier Kühn:* οὐδὲν ἧττον τοῖς *Cornarius* 3 οὔθ' οἱ *Noll:* ἢ FM: οἱ *edd.* suffocantur enim non minus his qui in balneis, qui ex lebetibus ipsum inspirant N τῶν λεβήτων F: τῶν *om.* M *edd.* 4 οὐδὲν ἂν ἦν ἴσως M *edd.:* ἂν ἦν ἴσως *del. Noll:* ἂν ἴσως οὐδὲν ἂν ἦν F: mirabile nullum esset N 5 κατὰ] καὶ FM: *corr. Aldus* 6 στόματος] σώματος FM: *corr. corrector Parisini Suppl. 35 et Aldus* βέβλαπται] βέβληνται FM: *corr. Aldus* τὸ στόμα] τὸ *om.* F 7 καὶ κατὰ F: καὶ *om.* M *edd.* 9 τῶν *add. Noll:* τοῖς *add. Cornarius:* ἢ *add. Kühn* 12 αὐτοὺς] αὐτοῖς FM: *corr. Aldus* 14 οὐκ ἀποπνίξῃ FM *edd.: pro* οὐκ *vult* ἂν *Cornarius:* οὐκ ἀποπνίξεις *Noll:* nedum non suffocabis N 16 ὡς μὴ *add. Aldus:* ut non consuetum N 19 ὅσον *add. Noll.* Ἐρασιστράτου *Noll:* Ἐρασίστρα^{τ} F: Ἐρασίστρατον M *edd.:* tantum ut de Erasistrato N 20 ἀποτολμῶντος *Noll: coll.* Εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις *p. 16,12 Albr. et saep.:* κατατολμῶντα FM *edd.:* [κατα]τολμῶντα *Rob. Fuchs Philolog. LVI (1897), 375*

ψεύσασθαι, ὃν οὐκ εἰκὸς ἄπειρον εἶναι τῆς διὰ τοῦ πίθου πυρίας τῶν ὑδερικῶν, εὐδοκιμησάσης οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων παλαιῶν 496 παρὰ Χρυσίππῳ τῷ Κνιδίῳ. | κενοῦνται γὰρ οὗτοι τὸ πᾶν σῶμα πολὺ θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς βαλανείοις, οὐ μὴν πνίγονται δὲ διὰ τὸ ψυχρὸν εἰσπνεῖν ἀέρα. τούτου δ' εἴ τις αὐτοὺς στερήσειεν, ἀποθνήσκουσιν ἐν τάχει.

3. πῶς οὖν, φασίν, ἔν τε τοῖς Χαρωνίοις βαράθροις καὶ τοῖς νεωστὶ κεχρισμένοις οἴκοις τιτάνῳ καὶ πρὸς τῆς τῶν ἐσβεσμένων ἀνθράκων ὀσμῆς πνιγόμεθα; κατὰ μὲν τὸν Ἐρασίστρατον, ὅτι λεπτὸς ὢν ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν ὁ ἀὴρ οὐ στέγεται πρὸς τῶν ἀρτηριῶν, ἀλλ' ἐκκενοῦται ῥᾳδίως, καὶ ἐνδείᾳ πνεύματος ἀπόλλυται τὸ ζῷον. ἡμεῖς δέ φαμεν, ὡς οὐδὲν ἐξετέλεσεν Ἐρασίστρατος, οὐ δείξας ἢ λεπτὸν ἐν τοῖς τοιούτοις τὸν ἀέρα γιγνόμενον ἢ μὴ στεγόμενον τοῖς ζῴων σώμασιν ἢ μὴ τῆς ἀληθοῦς αἰτίας ἑτέρας οὔσης ἢ χαλεπῆς ὑπαρχούσης εὑρεθῆναι. μακρότερα μὲν οὖν ἀναγκαζόμεθα λέγειν πρὸς τὰ † μακρω * * †, χρὴ δέ, ὅσον οἷόν τε, πειρᾶσθαι συντεμεῖν αὐτὰ συντομώτερον. εἰ δ' οὐδὲν ἔχω φάναι, τὰς πολλὰς ἀντιλογίας περικόψω * * * 497 τοῦ φαίνεσθαι τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν | ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι μηδὲν ἀπολειπομένας μεγέθει τε καὶ χρόνῳ τῶν ἔμ-

7 *sqq. Cf. De usu partium tom. I, p. 393 He.*

1 ἄπειρον] πειρατὸν FM: *corr. Aldus* 2 τῶν ὑδερικῶν *edd. et e corr.* F: τὸν ὑδερικὸν M *et ante corr.* F 5 δὲ διὰ τὸ *Cornarius*: δὲ διὰ τοῦ FM: δὲ διὰ τὸν *edd.*: γε διὰ τὸ *Kühn* εἴ *Mewaldt*: ἄν FM *edd.* 7 Χαρωνίοις *Noll*: βαρωνίοις F: βαροδμείοις M *edd.*: βαρυόδμοις *Kühn*: in charoniis · s · letabilibus cavernis N 12 ὡς *post* ἐξετέλεσεν *hab.* FM *et edd.*: *huc transpos. Noll*: ὅτι *hic edd.* Ἐρασίστρατος οὐ δείξας *Noll*: Ἐρασιστράτου δείξαντος FM *edd.*: οὐ *interponi voluit iam Cornarius*: quod nihil profecit quemadmodum Erasistrato non premonstrante N 13 τοιούτοις M *edd.*: τοιούτης F 14 ἢ μὴ στεγόμενον] εἰ μὴ στ. *Cornarius* 15 χαλεπῆς M *edd.*: χαλεποὺς F 16 μακρῶ *cum spat. 5 litt.* FM: εἰρημένα (*om.* μακρῶ) *edd.*: longe dicta N: longe *om. Veneta a. 1490*: *fort.* μακρολογούμενα *sive* μακρηγορούμενα 17 συντεμεῖν *Noll*: οὖν τεμεῖν F: τεμεῖν M *edd.*: incidere N 18 ἔχω] ἔχων F περικόψας τοῦ φαίνεσθαι FM *edd.*: περικόψας ἐρῶ φ. *Cornarius*: abscidam in apparendo N: *fort.* περικόψω ⟨ἀρχόμενος ἀπὸ⟩ τοῦ φ.

προσθεν, ὡς ἂν πλήρεις οὔσας δηλονότι τοῦ δι᾽ αὐτῶν φερομένου πνεύματος. ἐχρῆν δ᾽ αὐτὰς μηδ᾽ ὅτι θᾶττον ἢ μικρότερον φαίνεσθαι [τε] σφυζομένας, ἀλλ᾽ ἀσφύκτους γίνεσθαι παντάπασιν, ὡς ἂν ἐστερημένας τελέως τοῦ πληροῦντος αὐτῶν τὰς κοιλίας ἀέρος.

4. ἀλλ᾽ εἰ τὴν Ἐρασιστράτου, φασίν, διαβάλλεις αἰτίαν, ἑτέραν εἰπέ. ⟨ἐρῶ δή⟩, ἐὰν πρότερον ὑμεῖς εἴπητέ μοι, διὰ ποίαν αἰτίαν † θαλάττιοι ζωγρεῖς νάρκης ἁψάμενοι ναρκῶσι †. εἰ δὲ οὐδὲν λέγειν ἔχετε, τοσοῦτον ἴσως ἡμῖν εἰπεῖν συγχωρήσετε τὸ τὴν δύναμιν εἶναι τοῦ ζῴου ναρκωτικὴν τῶν ἁψαμένων οὕτως ἰσχυράν, ὥστε καὶ διὰ τοῦ πεπηγότος ⟨ἐν⟩ αὐτῷ τριόδοντος εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁλιέων ῥᾳδίως ἀνατρέχειν τὸ πάθος. οὐκοῦν συγχωρήσετε εἶναί τινας [ἀέρων] ποιότητας καὶ δυνάμεις, ⟨ὧν⟩ ἡ μὲν νάρκην, ἡ δὲ κάρον, ἡ δὲ ψύξιν, ἡ δὲ σῆψιν, ἡ δὲ ἄλλο τι φέρουσι κακόν, ἀέρος δὲ οὐδεμίαν συγχωρήσετε εἶναι τοιαύτην δύναμιν; ἀλλ᾽ οὐκ | ἔχομεν, φασίν, ἐναργῶς δεῖξαι, τίς ἡ ποιότης 498 αὕτη καὶ τίς ἡ δύναμις αὕτη. τί οὖν τοῦτο πρὸς τὰ παρόντα; διὰ γὰρ τῶν ἀδήλων οὔτε ἀνατρέπεσθαί τι δίκαιον οὔτε κατασκευάσασθαι.

---

1 ὡς ἂν τὸ μὲν, *deinde spat. 3 vel 4 litt., tum* ἦν FM: ὡς ἂν πλῆρας *(sic)* οὔσας *Aldus Basil.*: πλῆρας *in* πλήρει *(sic) mut. Chartier: in* πλήρεις *Cornarius Kühn:* ut utique plenas entes N: *fort.* πεπληρωμένας *legendum* 2 μηδ᾽ ὅτι FM: μὴ ὅτι *edd.* 3 τε *del. Aldus* σφυζομένης FM *Aldus: corr. Cornarius Basil.* ὡς ἂν FM: ἂν *om. edd.* 4 ἀέρος] ἀνέμου FM: *corr. Aldus* 6 ἑτέραν *om. a Basil edd.* ἐρῶ δὴ *add. Meiwaldt:* λέξω δὲ *add. Aldus:* dicam autem eam N ὑμεῖς] ἡ ὑμεῖς F εἴποιτέ FM *edd.: corr. Kühn* 7 θαλάττιοι (θ. οἱ F) ζωγρεῖς νάρκης ἁψάμενοι ναρκῶσι (ναρκῶμα *ut vid.* F) FM *edd.:* torpiginem marinum animal (*i. e.* θαλαττίου ζῴου) tangentes torpemus (*i. e.* ναρκῶμεν) N: *propono* θαλαττίας νάρκης ἁψάμενοι ναρκῶμεν, *praesertim cum nomen* ζωγρεὺς *non nisi hoc uno loco inveniatur* 8 τοσοῦτον ἴσως *Noll:* τούτων ἴσως FM: τοῦτο ὅμως *edd.* 9 τοῦ ζῴου M *edd.*: τὸ ζῷον F 10 ⟨ἐν⟩ αὐτῷ *Noll:* αὐτοῦ FM *edd.*: ei N 12 συγχωρήσεις FM: *corr. Aldus* ἀέρων F: ἀέρος M: ἰχθύων *edd.: del. Noll:* piscium quidem concedetis esse quasdam qualitates N ἡ μὲν FM: ⟨ὧν⟩ αἱ μὲν *Aldus:* ⟨ὧν⟩ ἡ μὲν *Noll* 13 ἡ δὲ *quater Noll:* αἱ δὲ *quater* FM *edd.* 14 φέρουσαι FM: φέρουσι *Aldus:* quarum hec quidem . . . hec vero *(quater)* . . . infert N συγχωρήσομεν FM: *corr. Aldus* 15 φασίν] φάναι FM: *corr. Aldus* 17 ἀδήλων] ἀλλήλων FM: *corr. Aldus*

5. μεταβαίνωμεν οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὸ κατασκευάζειν ἐναργῶς, ὁποτερανοῦν τῶν αἱρέσεων ἀνατρέπειν δυνάμεθα. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀνατρέποντα τὴν Ἐρασιστράτου δόξαν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἡμῖν ἐρρήθη, τὰ δὲ τὴν ἡμετέραν κατασκευάζοντα τοιαῦτα μὲν οὖν οὐχ εὕρομεν ὡς ἐξ ἀνάγκης περαίνειν, ἁπάντων μέντοι τῶν ἄλλων πιθανώτατα πρὸς τὸ μηδ' ἀνατρέπεσθαι πρός τινος τῶν φαινομένων ταύτην τὴν δόξαν. ὥστε τὴν μὲν Ἐρασιστράτου περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπόληψιν ἤδη καταλιπεῖν δίκαιον, ἐπειδὴ κἂν τοῖς Περὶ σφυγμῶν λόγοις ἐξελέγχεται πολυειδῶς σφαλλομένη, αὐτοὺς δὲ διὰ βραχέων ἐπιδραμεῖν τῶν ἄλλων φαινομένων τὰς αἰτίας εἰς τὴν προκειμένην ἀναφέροντας ὑπόθεσιν· ὥσπερ κατά γε τὴν γυμνασίαν μεῖζόν τε καὶ πυκνότερον ἡμᾶς ἀναπνεῖν· οὐ γὰρ ἀπεικὸς οὐδὲ τοῦτο γίνεσθαι διὰ τὴν ἐν
499 τοῖς σφοδρῶς κινουμένοις | αὐξανομένην θερμασίαν· ὅτι γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα διὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἐπιπλήρωσιν, ἐναργές ἐστιν ἐκ τοῦ γίγνεσθαι μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς πολλάκις σφοδροὺς ⟨τοὺς σφυγμούς⟩, οὐ μὴν ἀλλοιοῦσθαι τὴν ἀναπνοήν, πρὶν ἱκανῶς θερμανθῆναι, ἐκθερμανθέντων δέ, κἂν παυσώμεθα κινούμενοι, μέχρι πολλοῦ διασῳζομένην ὁρᾶσθαι τὴν αὐτὴν ἰδέαν τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ κἂν τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς ὁμοίως ἀναπνεῖν ὀρεγόμεθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ὅπου γὰρ ἂν ᾖ μέγιστον τὸ τῆς χρείας δεόμενον, ἐνταῦθα εἰκὸς αὐξάνεσθαι καὶ τὴν χρείαν αὐτήν·

4 κατ' ἀρχὰς] *p. 3—11* 9 Περὶ σφυγμῶν] *K. VIII et IX.*

1 μεταβαίνομεν FM *Aldus Basil.: corr. Chartier* 4 ἡμετέραν] ἑτέραν FM: *corr. Aldus:* nostram N 5 *ante* τοιαῦτα *hab. spat. 6 litt.* F: *nullum spat.* M *post* οὖν *add.* ὡς *edd.* περαίνειν] παραινεῖν FM: παραίνειν *Aldus Basil: corr. Cornarius Chartier* 6 πιθανώτατον FM *edd.:* πιθανώτατα *Cornarius:* probabilissima N πρὸς τὸ FM *edd.:* cum hoc quod N (*i. e.* πρὸς τῷ) ἀνατρέπεσθαι M *edd.:* ἀντιτρέπεσθαι F 11 τὸ προκείμενον FM: *corr. Aldus* 12 γυμνασίαν] ἀσίαν FM: *corr. Aldus* 13 ἐν *om. Chartier Kühn* 15 ἐκ] οὐ FM: *corr. Aldus* 16 σφοδροὺς FM: σφοδρῶς *edd.:* fortiter N τοὺς σφυγμούς *add. Noll: om.* N 18 κἂν *Aldus:* καὶ FM παυσώμεθα *Mewaldt:* ἐπαυσάμεθα FM *edd.* 19 διασωζόμενοι FM *Aldus Basil.: corr. Cornarius Chartier* ἰδέαν F *et a Basil. edd.:* ἰδίως M: ἰδίαν *Aldus* 21 ὅπου γὰρ ἂν ἦν *edd.* (ἦν *in* ᾖ *corr. Kühn*): ὅπερ ἂν ἦν FM 22 εἰκὸς *Noll:* ἱκανῶς FM: ⟨οὐκ ἀπεικὸς⟩ ἱκανῶς *edd.:*

ἡ μὲν γὰρ μείζων φλὸξ μείζονος ἀέρος, ἡ δὲ ἐλάττων ἐλάττονος δεῖται· πᾶσα δ᾽ οὖν δεῖται δι᾽ ἣν ἔμπροσθεν εἴπομεν ἀνάγκην. οὔκουν ἐστὶ θαυμαστόν, εἰ κατεψυγμένοι τὰ περὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν πνεύμονα τὸν ἔξωθεν ἀέρα ποθοῦσί τε καὶ δέονται διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἐπισπᾶσθαι. ἐπισπῶνται μὲν γάρ, ἀλλ᾽ ὀλίγον καὶ διὰ πολλοῦ· μεγάλως γὰρ καὶ πυκνῶς οὐκ ἐγχωρεῖ ῥιπίζειν τὴν βραχεῖαν θερμασίαν.

6. διὰ τί τοίνυν οἱ μὲν παῖδες πλεῖόν τε καὶ | πυκνότερον, 500
οἱ δ᾽ ἀκμάζοντες ἔλαττόν τε καὶ ἀραιότερον ἀναπνέουσιν; ἤ, ὅτι "τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν", ἕπεται ἐξ ἀνάγκης πλήθει θερμασίας μέγεθός τε καὶ πυκνότης ἀναπνοῆς· εἰ δὲ καὶ τρέφεται τὸ ψυχικὸν πνεῦμα πρὸς τῆς ἀναπνοῆς, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀναπνέουσι πλεῖστόν τε καὶ πυκνότατον οἱ παῖδες, ὅτι καὶ τροφῆς πλείονος ὡς ἂν αὐξανόμενοι δέονται. εἰ δὲ τὸ λιγνυῶδες ἀποχεῖται πλεῖστον ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναπνέουσι πλεῖστόν τε καὶ πυκνότατον· ἔνθα γὰρ ἡ τῆς τροφῆς ἐργασία πλείων, ἐκεῖ καὶ τὸ περίττωμα πλέον. ⟨οἷς μὲν οὖν οἱ παῖδες θερμότεροι τῶν νεανίσκων εἶναι δοκοῦσιν, οὗτοι τοιαύτην ἐροῦσι τὴν αἰτίαν⟩ τοῦ τοὺς παῖδας ⟨οὕτως⟩ ἀναπνεῖν· οἷς δ᾽ οἱ νεανίσκοι θερμότεροι τῶν παίδων εἶναι δοκοῦσιν, οὗτοι τὴν μὲν προειρημένην αἰτίαν οὐ προσοίσονται. περὶ μέντοι τῶν γερόντων οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τὸ μὴ οὐκ εἶναι πολὺ ψυχροτέρους αὐτοὺς τῶν

10 *Hipp. Aphor. I 14 (IV 466 L.)*

decens est N 2 δ᾽ οὖν *Noll:* δ᾽ οὐ FM: οὖν *edd.* 3 ἐστὶ *Noll:* ἔτι FM *edd.:* est mirabile N κατεψυγμένον FM *Aldus Basil.:* -μένα *Cornarius: corr. Chartier* 5 ἐπισπῶνται F: ἐπισπᾶται M *edd.:* attrahunt N καὶ διὰ πολλοῦ *Noll coll. p. 23,19:* ἐρχεαία *(sic)* πολλ῀ FM: καὶ διὰ καιροῦ πολλοῦ *edd.:* et per multum tempus attrahunt non multum N 10 ἔχει τὸ ἔμφυτον M *edd.:* τὸ ἔμφυτον ἔχει F 12 τρέφεται FM *edd:* θρέφεται *Cornarius: corr. Kühn* 13 ὅτι *Cornarius:* ἔτι FM *edd.:* ἐπεὶ *Kühn* 15 ἐκπνοαῖς *Noll:* ἀναπνοαῖς FM *edd.:* in expirationibus N διὰ ταῦτα FM: *corr. Aldus* 17 πλείων M *edd.:* πλεῖον F οἷς μὲν . . . αἰτίαν *om.* FM *edd.: add. Cornarius:* quibus igitur infantes calidiores iuvenibus esse videntur, hii talem causam dicent infantes ita respirandi N τοῦ τοὺς παῖδας ἀναπνεῖν FM: *om. edd.:* οὕτως *ex* N *add. Noll:* τῆς αὐτῶν πυκνοτέρας ἀναπνοῆς *Cornarius*

παίδων καὶ νεανίσκων· ὁμολογεῖ δὲ τῇ ψύξει καὶ ἡ τῆς ἀναπνοῆς ἰδέα μικροτέρα τε ἅμα καὶ ἀραιοτέρα γιγνομένη.

7. παραπλήσια δὲ ταῖς ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν φαινομέναις ⟨τῆς
501 ἀναπνοῆς ἰδέαις⟩ κἀν ὥραις καὶ χώραις καὶ φύσεσι συμ|βέβηκε· καὶ ὁμολογεῖ γὰρ ἀεὶ τοῖς μὲν θερμοῖς ἡ μείζων τε καὶ πυκνοτέρα, τοῖς δὲ ψυχροῖς ἡ ἐλάττων τε καὶ ἀραιοτέρα. μικρόν τε καὶ πυκνὸν ἀναπνέουσιν οἵ τε ἐδηδοκότες καὶ οἱ πεπωκότες στενοχωρίᾳ τοῦ διαφράγματος, οὕτω δὲ καὶ αἱ κυοῦσαι· κἀν τοῖς ὑδέροις τε καὶ ταῖς φλεγμοναῖς τοῦ ἥπατος καὶ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ σπληνὸς ὁμοίως ἀναπνέουσι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς οἰκείας ⟨τούτων⟩ ἀναπνοῆς ἐν τοῖς Περὶ δυσπνοίας εἰρήσεται. νῦν δὲ ἀρκεῖ καὶ ταῦτα αὖθις ⟨εἰς⟩ ἔνδειξιν τοῦ πάνθ' ὁμολογεῖν τὰ φαινόμενα τῷ προειρημένῳ δόγματι περὶ χρείας ἀναπνοῆς.

5. Ἴδωμεν δ' ἐφεξῆς, εἰ δύναται τρέφεσθαι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα πρὸς τῆς ἀναπνοῆς. εἴπωμεν δὲ πρότερον, πῶς καλοῦμέν τι ψυχικὸν πνεῦμα, ἀγνοεῖν ὁμολογοῦντες οὐσίαν ψυχῆς. ἐπεὶ τοίνυν αἱ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίαι τοῦ πνεύματος, ἐπειδὰν τρωθῇ, εὐθὺς ἀκινήτους τε καὶ ἀναισθητοῦντας ἐργάζονται, χρὴ
502 τοῦτο τὸ πνεῦμα | πάντως ἤτοι τὴν οὐσίαν αὐτὴν εἶναι τῆς ψυχῆς ἢ τὸ πρῶτόν γε αὐτῆς ὄργανον. εἴρηται δὲ ἑτέρωθι περὶ αὐτοῦ διὰ πλειόνων ἀκριβέστερον, ἐν οἷς τοῦτ' εὐθὺς † εἴρηται δῆλον †

11 Περὶ δυσπνοίας] *K. VII 753—960; e. g. p. 770 et 781 sq.* 12 αὖθις] *cf. supra p. 19,3. 23,6* 17 ὁμολογοῦντες] *p. 2,13. 31,11* 21 ἑτέρωθι] *De usu part. tom. I p. 361,17 sq. 393,23 sqq. He.*

3 ταῖς . . . φαινομέναις FM *edd.:* τοῖς . . . φαινομένοις *Kühn* τῆς ἀναπνοῆς ἰδέαις *add. Noll: om.* FMN 11 τούτων *add. Aldus:* de propria his respiratione N 12 ταῦτα] τοῦτο *Cornarius* ⟨εἰς⟩ ἔνδειξιν τοῦ *Noll:* ἐνδείξει τὸ FM *edd.* 16 πρὸς] πρ (*i. e.* πρὸς) F: πρὸ M: *recte ab Aldo edd.* 19 *post* ἀναισθητοῦντας *add.* ἡμᾶς *ab Aldo edd.* 20 τῆς οὐσίας αὐτῆς FM: *corr. Aldus* 21 ἑτέρωθεν FM *Aldus Basil.: corr. Chartier* αὐτοῦ *Noll:* αὐτῶν FM *edd.:* de eo N 22 εἴρηται δῆλον ὡς οὐκ FM: οὐκ *postea del.* F: δῆλον *et* οὐκ *del. Aldus:* dictum est quoniam necessarium est N: εἴρηται δῆλον ⟨ὂν⟩ *placet Mewaldtio,* εὕρηται δῆλον *mihi* (*coll. p. 29,8 sq.* ἐδείχθη γὰρ ἀδύνατος)

ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο τὸ πνεῦμα τρέφεσθαι. πόθεν οὖν ἄλλοθεν ἕξει τὴν τροφήν, εἰ μὴ παρὰ τοῦ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένου; καίτοι κἀκ τῆς τοῦ αἵματος ἀναθυμιάσεως οὐκ ἀπεικὸς αὐτὸ τρέφεσθαι, καθάπερ καὶ πολλοῖς τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἔδοξεν. ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς εἰσπνοῆς ὁμοίως οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον τοῖς ⟨περὶ τὸν⟩ Ἱπποκράτην τρέφεσθαί φασι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα· τοῖς μὲν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐπὶ τὰς μήνιγγας, τοῖς δὲ εὐθὺς διὰ τῶν ῥινῶν εἰς τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας ἔρχεσθαι τὸ πνεῦμα δοκεῖ.

2. τὴν μὲν οὖν Ἐρασιστράτου περὶ τούτων δόξαν κἀνταῦθα καταλίπωμεν, ἐξελεγχομένην πολυειδῶς ⟨ἐν τοῖς⟩ Περὶ τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτίων. ἐπὶ ⟨δὲ⟩ τὴν ἀληθῆ μεταβάντες [τὴν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις αἵματος μεταδιδοῦσαν] ἐπισκεψώμεθα τουτὶ τὸ φαινόμενον, οὗ πολλάκις ἐπειράθημεν. ἐν γὰρ τῷ βρόχοις διαλαμβάνεσθαι τὰς κατὰ τὸν τράχηλον ἀρτηρίας οὐδὲν πάσχει 503 τὸ ζῷον οὔτ' εὐθὺς οὔθ' ὕστερον, ὡς ἡμεῖς ἐνίοτε πειρώμενοι ἐν βρόχοις αὐτὰς διελαμβάνομεν. ὅλην δὲ ἡμέραν τὸ ζῷον εἰσπνέον τε καὶ ἐκπνέον καὶ κινούμενον ἀκωλύτως ἰδόντες νυκτὸς ἤδη βαθείας ἐσφάξαμεν, οὐκέθ' ἡγούμενοι τὴν ἐπὶ πλέον πεῖραν πιστὴν ὑπάρχειν· δύνασθαι γὰρ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ διὰ τοὺς περι-

12 Περὶ τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτίων] *K. IX 1—204* 14 πολλάκις] *cf.* Περὶ χρείας σφυγμῶν *V 154 K.*

1 φασιν *ante* ἄλλοθεν *add. edd.: del. Mewaldt:* aiunt aliunde N, *fort. per dittographiam* (aliunt aliunde p) 5 οὐδ' ἐκ] οὐδεὶς ἐκ FM: *corr. Aldus* 6 τοῖς ⟨περὶ τὸν⟩ *Aldus:* καὶ FM: hiis qui ab N 7 τοῖς μὲν *edd.:* τοὺς μὲν FM 8 ἐπὶ τὰς *Chartier:* ἐπὶ τοὺς FM *Aldus Basil.* 10 οὖν F: *om.* M *edd.* 11 ἐν τοῖς *add. Noll:* in libro N 12 δὲ *add. Aldus* τὴν . . . μεταδιδοῦσαν FM *edd.* (αἵματος FM: αἷμα *edd.*): *om.* N: *del. Cornarius* 16 ὡς ὑμῶν ἔνιοι περὶ μὲν οὖν τὴν ἐν βρόχοις αὐτὰς διαλαμβάνομεν FM: ὡς ἡμεῖς (ὑμεῖς *Aldus Basil.: corr. Chartier*) ἐνίοτε πειρώμενοι ἐν βρ. αὐτὰς διελαμβάνομεν *edd.:* quarum *(sic* p d *Ven. 1502 in mg.:* quantum *Ven. 1490. 1502 in textu)* nos aliquando experientiam sumentes . . . assumebamus N: *pro* πειρώμενοι *fort.* τὴν πεῖραν λαβόντες *(coll. p. 7, 10) vel* πεῖραν ποιούμενοι *(coll. K. V 165) secundum* N *legendum* 20 πιστὴν *Cornarius:* πίστιν FM *edd.:* experientiam esse fidem N

κειμένους βρόχους συμπαθῆσαί τι τῶν κυριωτάτων μορίων. ἐθαυμάζομεν οὖν τὰς ἐκ τοῦ κυριωτάτου τῶν ζωτικῶν ὀργάνων, [τῶν] τῆς καρδίας, εἰς τὸ κυριώτατον τῶν ψυχικῶν, τὸν ἐγκέφαλον, τεταμένας ἀρτηρίας οὕτως ἄλυπον τῷ παντὶ βίῳ τὴν βλάβην ἐχούσας εὑρίσκοντες. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων κὰν τῷ Περὶ χρείας σφυγμῶν ἐπὶ πλέον ζητήσομεν· ὅπερ δ' ἐξ αὐτῶν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, οὗ χάριν ἐμνημόνευσα τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν, τοῦτ' αὖθις λεγέσθω, τὸ μὴ πάνυ τι δεῖσθαι τοῦ παρὰ τῆς καρδίας πνεύματος τὸν ἐγκέφαλον. ἀπολείπεται γοῦν ἤτοι
504 τὴν ἀναθυμίασιν | αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ αἵματος ἱκανὴν ὑπάρχειν ⟨ἢ τὴν⟩ διὰ τῶν ῥινῶν εἰσπνοήν. ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀναθυμίασιν εἰκὸς γίνεσθαι δαψιλῆ βρόχῳ διαληφθεισῶν τῶν ἀρτηριῶν· δείκνυται ⟨δὲ καὶ⟩ τοῦτ' ἐν τῷ Περὶ χρείας σφυγμῶν. ἀναγκαῖον ⟨οὖν⟩ ἐκ τῆς διὰ τῶν ῥινῶν εἰσπνοῆς τὴν πλείστην εἶναι τροφὴν τῷ ψυχικῷ πνεύματι. τοῦτ' ἔστι τὸ παρ' Ἱπποκράτους λεγόμενον· "ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος στόμα ῥῖνες βρόγχος πνεύμων καὶ ἡ ἄλλη ἀναπνοή." ἐξ ἁπάντων [ἢ] γὰρ τούτων τρέφεται μηδαμῇ παρεμποδιζόμενον· εἰ δὲ καὶ [μὴ] παρεμποδίζοιτο καθ' ἓν ὁτιοῦν αὐτῶν, ἀλλ' ἔτι διά γε τῶν λοιπῶν ὑπηρετεῖται. μαθεῖν δ' ἐναργῶς ἔστιν ἐξ οὗ μέλλομεν εἰπεῖν φαινομένου περὶ τῆς ἐκ

5 *et* 13 Περὶ χρείας σφυγμῶν] *cf. ib. p. V 150 sqq. K.* 16 *Hipp. De alim. 30 (IV 108 L.)*

1 συμπαθῆναί FM *edd.: corr. Kühn* 2 τῶν κυριωτάτων FM: *edd.: corr. Noll:* a principalissimo N τῶν *del. Noll* 3 τὰ κυριώτατα FM *edd.: corr. Noll:* ad principalissimum N 8 τὸ *Cornarius:* τοῦ FM *edd.* παρὰ τὴν καρδίαν FM: *corr. Aldus* 10 αὐτῶν FM: *corr. Aldus* 11 ἢ τὴν *add. Aldus* εἰσπνοῇ FM: *corr. Aldus* 12 διαληφθεισῶν FM: διαλειφθεισῶν *edd.: corr. Cornarius* 13 δὲ καὶ τοῦτ' ἐν *Noll:* οὔτ' ἐν FM: δὲ τοῦτο ἐν *edd.:* demonstratum autem est et hoc in libro N: et *om. Veneta a. 1490* 14 οὖν *add. Aldus* εἰσπνοῆς *Noll:* ἐστιν ὡς FM *edd.:* ἐστιν *uncis inclus. Basil.:* inspiratione N 15 τὸ] τῷ FM: *corr. Aldus* λεγόμενον] λεγομ^{εν} F: λέγομεν M: *corr. Aldus* 17 ἀναπνοή] διαπνοή *Hipp.* ἢ *del. Aldus* τρέφονται FM: *corr. Aldus* 18 παραποδιζόμενον FM *edd.: corr. Kühn* μὴ *del. Aldus* 19 ἔτι] εἴτι FM: *corr. Aldus* μαθεῖν] μέθην FM: *corr. Aldus* 20 τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος *Cornarius:* τοῦ οἰκείου πνεύματος FM: τῆς οἰκείας πνεύμονος *edd.:* de ea que ex pulmone N

τοῦ πνεύμονος εἰς τὰς καθ' ὅλον ⟨τὸ ζῷον⟩ ἀρτηρίας μεταλήψεως τοῦ πνεύματος, ὡς ἤτοι βραχυτάτη παντελῶς ἢ οὐδ' ὅλως γίγνεται. περι[τι]θέντες γὰρ παιδὸς τῷ ⟨σώματι πλὴν τῷ⟩ στόματι καὶ ταῖς ῥισὶ μεγάλην κύστιν βοείαν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀγγεῖον, ὡς μηδαμῇ παραπνεῖσθαι μηδὲν τῆς ἀναπνοῆς, δι' ὅλης ἡμέρας εἴδομεν | ἀκωλύτως ⟨ἀνα⟩πνέοντ' αὐτόν. ἐξ οὗ δῆλον, † ἕνωσίν 505 τε μικρὸν παντελῶς ἢ οὐδ' ὅλως ἢ κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηρίαι οὐδ' ὁμοίου τῶν ἔξωθεν ἠρεμία τῶν ποιοτήτων ἀναγκαῖα καὶ μάλιστα τῆς τὴν οὐσίαν θερμότητος †. τὸ μὲν γὰρ ψυχρότερον οὐχ ὁμοίως εὔπορον ἁπάντη (χρὴ δ' ἑτοίμως ἰέναι διὰ πάντων τῶν ὀργάνων τὸ τῆς ψυχῆς πνεῦμα), τὸ δ' αὖ θερμότερον ἁπάντη μὲν πόριμον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν κατακαίει τε καὶ συντήκει τὸ σῶμα, τελευτῶν δὲ καὶ αὐτὸ συναπόλλυται καὶ ἀποσβέννυται. καὶ [συνει] ἐν μὲν ταῖς ἀποπληξίαις ψυχρότερον, ἐν δὲ τοῖς πυρετοῖς θερμότερον τοῦ μέτρου γιγνόμενον, ἐν μὲν ταῖς ἀποπληξίαις ἴσχεται τοῦ πάντη ῥᾳδίως ἰέναι, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἀκινησίαν τελευτᾷ τὸ πάθος, ἐν δὲ τοῖς πυρετοῖς εὔπορον μὲν ὂν πάντη,

1 τὸ ζῷον *add. Noll:* animal N: *cf. infra v. 7* 2 βραχυτάτη *Noll:* βραχὺ ἔτι FM *edd.:* βραχύ τι *Cornarius:* breve quid N 3 περιτιθέντες FM *edd.: corr. Noll* σώματι πλὴν τῷ *add. Noll (cf. K. VII 15 sqq., ubi Gal. ad hunc locum respicere videtur): om.* N 4 ἤ τι] ἤτοι FM: *corr. Aldus* 6 εἴδομεν] εἰ μὲν FM *Aldus Basil.:* ἴδομεν *Chartier: corr. Cornarius Kühn: om.* N ἀναπνέοντ' αὐτόν *Noll:* πνέομεν ταυτόν FM *Aldus Basil.:* πνέοντα ταὐτόν *Chartier:* πνέοντα αὐτόν *Kühn:* respiramus N † ἕνωσίν τε . . . θερμότητος † *ad codicum fidem* (8 ἀναγκαια FM) *descr. Noll additis crucibus:* ex quo manifestum est, quoniam vel parum omnifariam vel nequaquam que secundum animal arterie extrinsecarum qualitatum necessitatem habent et maxime caliditatis N: ὡς ἤτοι μικρὸν παντελῶς ἢ οὐδ' ὅλως αἱ κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηρίαι ἔχουσι τῶν ἔξωθεν ποιοτήτων ἀνάγκην, καὶ μάλιστα τῆς θερμότης *edd.: verba* ἕνωσίν τε . . . ἀρτηρίαι *ex v. 1 sq. deprompta esse videntur: in* οὐδ' ὁμοίου τῶν ἔξωθεν ἠρεμία *latet ni fallor* οὐδ' ὅλως τὸν ἔξωθεν ἀέρα δια⟨πν . . .⟩, *nam de perspiratione agitur: deinde lacuna statuenda* 10 *et* 11 ἁπάντη *Noll:* ἅπαντι FM *edd.:* πάντη *Cornarius fort. recte, cf. 16 et 17:* undecumque *et* undique N 12 κατακαίει τε] κατακαίεται FM *edd.: corr. Cornarius Kühn* 13 τελευτῶν FM *(cf. p. 19,14):* τελευταῖον *edd.* αὐτὸ] αὐτ` F: αὐτὰ M: *recte Aldus* 14 συνεῖεν FM: ἐν *edd.* 16 ἰέναι *Noll:* εἶναι FM: εἰσιέναι *edd.* 17 μὲν ὂν *Noll:* μέντοι FM: μέν

καύσιμον δὲ καθάπερ πῦρ, οὔτε τρέφειν οὔτ᾽ αὐξάνειν τὰ σώματα δύναται. μὴ τοίνυν εἶναι μικρὰν νομίζωμεν τὴν χρείαν τοῖς ζῴοις τῆς συμμέτρου θερμασίας, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις, μάλιστα μὲν οὖν τῷ πνεύματι τῷ ψυχικῷ καὶ τοῖς κυριωτάτοις ὀργάνοις, ἤδη δὲ καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα. |

506 3. εἰκότως ἄρα τὴν ἀρχὴν τῆς φυσικῆς θερμασίας, τὴν καρδίαν, εἰς τοσοῦτον χρῄζουσαν ⟨ἀναπνοῆς⟩ ἔχομεν, εἰς ὅσονπερ καὶ συμμέτρου θερμασίας αὐτοὶ χρῄζομεν. ἐδείχθη γὰρ ἀδύνατος ἡ σωτηρία τῆς θερμασίας χωρὶς τῆς ἀναπνοῆς. "ἔκπνουν μὲν δὴ καὶ εἴσπνουν ἐστὶν ὅλον τὸ σῶμα" κατὰ τὸν ⟨Ἱπποκράτους⟩ λόγον· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμῶν ἑτέρωθι δέδεικται. σύμμετρος δὲ ἀναπνοὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι μορίοις ἡ διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐστιν, ἐγκεφάλῳ δὲ καὶ καρδίᾳ δύο ἐξαίρετα πρόσκειται τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα, τῷ μὲν ῥῖνες, τῇ δὲ πνεύμων. ὅπως δὲ ὁ πνεύμων κινοῖτο, θώρακος ἐδεήθη· καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὡς μὲν τῇ καρδίᾳ συνημμένος ὁ πνεύμων τὸ πρῶτόν ἐστι⟨ν ἀνα⟩πνευστικὸν ὄργανον, ὡς δὲ ⟨πρὸς⟩ τοῦ θώρακος κινούμενος τὸ δεύτερον.

4. ⟨εἰ⟩ δὲ καὶ τῆς τοῦ αἵματος ἀναθυμιάσεως εἰς θρέψιν δέοιτο τὸ ψυχικὸν πνεῦμα (πιθανὸν γὰρ καὶ τοῦτο), μεγίστην ἂν ἔχοι καὶ ταύτην συμμέτρου θερμασίας τὴν χρείαν τὰ ζῷα. τὸ

---

9 *Hipp. Epid. VI sect. 6 (V 322 L.)* 11 ἑτέρωθι] *K. XVII B p. 311 sqq.*

τοι *edd.:* quidem est (*i. e.* μέν ἐστι) N 1 καύσιμον δὲ *Noll:* κασσίβην δὴ FM: κατακαίειν δὴ *edd.:* comburere vero N πῦρ, οὔτε *Noll:* πυροῦ FM: πῦρ, ἀλλὰ μήτε *edd.* τρέφειν οὔτ᾽ *Noll:* τροφείου FM: τρέφειν μήτε *edd.* 3 συμμέτρου] συμμετρίας FM: *corr. Aldus* 7 ἀναπνοῆς *ante* χρῄζουσαν *add. Aldus: post* χρ. *add. Noll:* egens respiratione N 8 ἀδύνατον FM: *corr. Aldus* 9 μὲν *bis* F 10 ἐστὶν] εἰς FM: *om. Hipp.:* ἐστὶ *add. Aldus* κατὰ] καὶ FM: *corr. Aldus* Ἱπποκράτους *add. Aldus:* Hippocratis N 13 ἐγκεφάλου τε καὶ καρδίας FM *edd.* (τε *in* δὲ *corr. Aldus*): *corr. Noll:* cerebro vero et cordi N 14 τῷ μὲν . . . τῇ δὲ *Noll:* τὸ μὲν . . . τὸ δὲ FM: τῷ μὲν . . . τῷ δὲ *edd.* 15 διὰ τοῦθ᾽ *Noll:* δι᾽ αὐτοῦ FM: δι᾽ αὐτὸ *edd.* τὴν καρδίαν F 16 ἐστι πνευστικὸν FM *edd.: corr. Noll* 17 πρὸς *add. Cornarius:* ὑπὸ *add. Chartier Kühn* κινούμενον FM *edd.: corr. Kühn* 18 ⟨εἰ⟩ δὲ καὶ *Noll:* δὲ ἐκ FM: ⟨εἰ⟩ δὲ *edd.* 19 δέοιτο *Noll:* διὰ FM: χρῄζει *edd.* 20 *post* ταύτην *add* τῆς *edd.* συμμέτρου]

μὲν γὰρ ψυχρὸν αἷμα πῶς ἂν εἰς ἀτμοὺς λύοιτο; ⟨τὸ⟩ δ' ἀμέτρως θερμὸν εὐσκέδαστον μὲν εἰς ἀτμούς, ἀλλ' εἰς θολεροὺς τούτους 507 καὶ καπνώδεις. οὐ μὴν τοιούτῳ γε εἶναι πρέπει τῷ ψυχικῷ πνεύματι, ἀλλ' εἴπερ τῳ ἄλλῳ καθαρωτάτῳ τε καὶ χρηστοτάτῳ. ταῦτ' ἄρα [τῷ τὸ μέλαν χρηστοτάτῳ· ταῦτ' ἄρα] τὸ μελαγχολικὸν αἷμα καὶ τὸ πικρόχολον εἰς ἀτμοὺς μοχθηροὺς λυόμενον τὸ μὲν εἰς μελαγχολίαν, τὸ δὲ εἰς φρενῖτιν ἄγει. διὰ τοῦτο δὲ κἀν τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς ἑτοίμως παραφρονοῦσιν. ἦν γὰρ καὶ χρηστὸν ᾖ τηνικαῦτα τὸ αἷμα. διὰ γοῦν τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἀτμίζει καπνωδῶς. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦτο τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας ὄφελος οὐ σμικρόν, ἀτμίζειν σύμμετρόν τε καὶ καθαρὸν καὶ χρηστόν.

5. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τῆς οἰκείας κατασκευῆς δεῖ⟨ν⟩ ὅτῳ τῶν μορίων ὑπόθοιτό τις, οὐδ' ἂν οὕτως εἰς τὴν φυλακὴν τῆς κατασκευῆς ὠφελοίη μικρὸν ἡ σύμμετρος θερμασία. ξηρὸν μὲν γὰρ ἀμέτρως ἢ ὑγρὸν οὐκ ἂν ⟨ἐν⟩ ἀκαρεῖ χρόνῳ γίγνοιτο τῶν μορίων οὐδέν, ψυχρὸν ⟨δ'⟩ ἐσχάτως ἢ θερμὸν δύναιτ' ἂν ἐμφανῶς γενέσθαι. καὶ μὴν ἑνὸς ἑκάστου τῶν μορίων οὐσία ψυχροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ ποία τις κρᾶσίς ἐστιν· ὥστε καὶ διαφθείρεσθαι ταύτην ὑπ' οὐδενὸς οὕτω ταχέως | εἰκὸς ὡς ὑπὸ 508 τῆς κατὰ τὴν θερμασίαν ἀμετρίας. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπ' οὐδενὸς ἑτοιμότερον ἐγχωρεῖ βλαβῆναι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ὀργάνων αἱ βλάβαι τῶν ἐνεργειῶν μικραί, τῶν δ' εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφερόντων μεγάλαι, τῶν δ' οὐ μόνον εἰς

συμμετρίαν FM: *corr. Aldus* 1 δ' ἀμέτρως FM: τὸ *add. Noll:* ἀμέτρως δὲ *edd.* 4 τῳ ἄλλῳ M *edd.:* τῳ καὶ ἄλλῳ F 5 τῷ τὸ μέλαν χρ. ταῦτ' ἄρα FM: *del. Aldus: om.* N 7 φρενίτιν F: φρενίτην M: *recte Aldus* 8 ἦν γὰρ καὶ χρηστὸν ᾖ *Noll:* ἢ γὰρ ἢ χρηστὸν ἢ FM: εἰ γὰρ χρηστὸν ᾖ *edd.:* καὶ *post* γὰρ *add. Cornarius:* nam etsi benignus fuerit N 12 οὐδ' εἰ *Cornarius:* οὐδὲ FM *edd.* τῆς οἰκείας κατασκευῆς *Noll:* ταῖς οἰκείαις κατασκευαῖς FM *edd.* δεῖν *Noll:* δεῖ FM: δεῖσθαι *edd.:* at etiam si propriis constitutionibus singulam particulam egere N 13 οὐδ' ἂν *Noll:* οὐδὲν FM: οὐδὲ *edd.* 14 ὠφελοίη *Noll:* ἀφέλοι FM: ὠφέλοι *Aldus Basil.:* ὠφελοῖ *Chartier:* ὠφελεῖ *Kühn* 15 ἂν ⟨ἐν⟩ *Noll:* ἂν FM: ἐν *edd.* 16 οὐδέν] οὐδὲ FM: *corr. Aldus* δ' *add. Aldus* 17 ἑνὸς *Noll:* ἰδίως FM: ἰδίᾳ *edd.:* propria uniuscuiusque N 18 κρᾶσις] τάσις FM: *corr. Aldus* 23 αὐτὴν] ταύτην F: ταύτην *in* αὐτὴν *corr.* M μεγάλαι . . . διαφερόντων *(31, 1) hab.* F *edd.: om.* M

αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφερόντων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα λόγον ἀρχῆς ἐχόντων μέγισται. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶν ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία. ὥσθ᾽ ἡ τούτων τῆς κατασκευῆς βλάβη παραχρῆμα βλάψει τὴν ζωήν. ἀλλ᾽ οὐδὲν ὑπαλλάττειν αὐτὴν οἷόν τέ ἐστιν ἑτοιμότερον ἀμέτρου θερμασίας. ὥστε ἄμφω δέδεικται διὰ τοῦ λόγου, τό τε χρήσιμον τῆς συμμέτρου θερμασίας ⟨καὶ⟩ τὸ ἐν τῇ ἀναπνοῇ εἰς αὐτήν.

6. ἀναγκαῖον δ᾽ ἄρ᾽ ἤδη, ⟨ὅτι⟩ μὴ πιθανὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀληθὲς εὑρήκαμεν, ἑτοίμως [μὲν] ἀποφαίνεσθαι. καὶ χρείαν εἶναι τῆς ἀναπνοῆς λέγομεν ἐμφύτου θερμασίας φυλακήν. ἔνεστι δ᾽, εἰ καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀγνοοῦμεν, ἀλλ᾽ ἐκ διαιρέσεως οὐδὲν ἧττον συλλογίσασθαι, λήμμασι τῶν ἀποδείξεων τοῖς ἐναργῶς
509 γινωσκομένοις | χρησαμένους· ὧν καὶ τοῦτό ἐστι, τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίαις πνεῦμα δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον εἶναι, ἤτοι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἢ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄργανον. † οὐ τούτου πρῶτον ὄντως δὲ ἀναγκαῖον ὁ ἐγκέφαλος ἐν ἑαυτῷ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἔχειν καὶ ταύτην † ἤτοι τὴν ἔμφυτον εἶναι θερμασίαν ἢ τὸ πνεῦμα ἢ τὸ σύμπαν αὐτῆς τῆς κατασκευῆς εἶδος ἢ παρ᾽ αὐτὴν εἴ τις δύναμις ἀσώματος. ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον τοῦτο, πρῶτον εἰς τὰς κινήσεις ὄργανον ἕν τι τῶν

---

1 αὐτὴν τὴν ζωὴν F: ζωὴν αὐτὴν *edd.* 2 τοιαῦται FM *Aldus Basil.*: *corr. Chartier* ἐγκέφαλός τε F: τε *om.* M *edd.* 6 τό τε] τόδε τὸ FM: τὸ δὲ *Aldus*: *corr. Basil.* καὶ τὸ] τοῦ FM: *corr. Aldus* 8 ἀναγκαῖον δ᾽ ἄρ᾽ *Noll*: ἀναγκαίου δρᾶν FM: ἀναγκαῖον οὖν *edd.*: necessarium autem erit N ὅτι *add. Mewaldt* 9 εὑρηκέναι FM *edd.*: *corr. Noll*: μὲν *del. Mewaldt* invenire parate autem non emicare N 10 φυλακήν *Cornarius*: ἀναπνοήν FM *edd.*: custodiam N 12 συλλογίσασθαι *Noll*: οὖν λογίσασθαι FM: οὖν *del. Aldus*: sillogizare N λήμμασι *Cornarius*: λήμμ^α F: λήμματα M *edd.*: assumptionibus — utentes N 16 *locus desperatus*: *verba* οὐ τούτου . . . ταύτην *descripsi ad codicum fidem additis crucibus*: *verba* τούτου πρῶτον *et* ἀναγκαῖον *ex v. 20 huc transposita*; *verba* τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς *fort. ex v. 15*; *verba* ἔχειν καὶ ταύτην *ex 32,1* (ἔχειν αὐτήν): ἀλλ᾽ εἰ πρῶτον, ὁ ἐγκέφαλος ἐν ἑαυτῷ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἔχει, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ταύτην *edd.*: . . . ἔχειν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ ταύτην *Cornarius*: sed si hoc primum, cerebrum in se ipso substantiam anime habere necessarium est, et hanc N 17 ἤτοι τὴν FM: *om. edd.*: vel N 18 τῆς *om.* F 19 εἴ τις] ἥτις FM: *corr. Aldus*: si qua N

εἰρημένων ἔχειν αὐτὴν ἀπαθῆ μὲν παντελῶς ὑπάρχουσαν, ἐν δὲ τοῖς θανάτοις, τῶν πρώτων αὐτῆς ὀργάνων πασχόντων, λυομένην. ὥστ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἤτοι τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐγκεφάλου βλαπτομένης ἢ ὁμοῦ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν πνεύματος ἢ τῆς θερμασίας μόνης, ὁ θάνατός ἐστι τοῖς ζῴοις. ἀλλ᾽ οὔτε τὴν κατασκευὴν ἐν τάχει βλαβῆναι δυνατὸν ἑτέρως ἀλλ᾽ ἢ διὰ τὴν τῆς θερμασίας ἀμετρίαν, ὡς ἐδείξαμεν, οὔτ᾽ αὐτὴν πολὺ μᾶλλον τὴν θερμασίαν· ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἔτι καὶ τρίτον ἔχειν τινὰ τὸ πνεῦμα δύναται | πρόφασιν 510 ἑτέρας φθορᾶς ἐξαιφνιδίου παρὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας, τήν τε τῆς οὐσίας ὅλης αὐτοῦ κένωσιν καὶ τὴν τῆς θερμασίας ἀμετρίαν. ἀλλ᾽ ἐν ταῖς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεσιν οὐκ ἔχομεν αἰτιᾶσθαι τὴν κένωσιν ὅλης τῆς οὐσίας, ὡς [ἐπὶ τῶν εἰς τὰς κοιλίας τρώσεων] ἐπὶ ταῖς εἰς τὰς κοιλίας τρώσεσιν.

7. ἀπολείπεται δή, ⟨ὅτι διὰ⟩ θερμασίας συμμετρίαν ἀναπνέομεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ μεγίστη χρεία τῆς ἀναπνοῆς· δευτέρα δ᾽ ἡ θρέψις τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. γίγνεται δὲ ἡ μὲν προτέρα δι᾽ ἀμφοτέρων τῆς ἀναπνοῆς τῶν μερῶν, εἰσπνοῆς τε καὶ ἐκπνοῆς, τῆς μὲν οὖν ἀναψυχούσης τε καὶ ῥιπιζούσης, τῆς δὲ τὸ αἰθαλῶδες ἀποχεούσης, ἡ δευτέρα δὲ διὰ τῆς εἰσπνοῆς μόνης. ὅτι μὲν οὖν εἰς τὴν καρδίαν ἕλκεταί τις ἀέρος μοῖρα κατὰ τὰς

1 αὐτὴν ἀπαθῆ μὲν *Noll:* αὐτὴν μὲν ἀπαθῆ FM *edd.:* ipsam quidem impassibilem N 2 αὐτῆς *Cornarius:* αὐτῶν FM *edd.:* eius N 3 βλαπτομένης F *edd.:* -νην M 7 οὔτ᾽ αὐτὴν] οὐ ταῦτ F: οὐ ταῦτα M: *corr. Aldus* οὐδὲ] οὐ δὲ FM: οὐ διὰ *edd.:* οὔτε *Cornarius:* nec propter N 8 τινὰ F: *om.* M *edd.* 9 ἐξαιφνιδίου] ἐξαίφνης δι᾽ οὗ FM: *corr. Aldus* 10 αὐτοῦ *Cornarius:* αὐτῶν FM *edd.:* ipsius N κένωσιν] ἕνωσιν FM: *corr. Aldus* 11 αἰτιᾶσθαι *Noll:* αἰτίας αἱρεῖσθαι FM: causam dicere N: αἰτίας ἐρεῖσθαι *Aldus Basil.:* αἰτίας εἰρῆσθαι *Chartier Kühn* 12 ὅλης] ἀλλ᾽ οὐδὲ FM: *corr. Aldus* ἐπὶ τῶν εἰς τὰς κοινὰς τρώσεων FM: *del. Noll:* ἐπὶ ταῖς εἰς τὰς κοιλίας τρώσεσιν *del. edd.* 14 ἀπολίποιτο δὴ θερμασία (*sic* M: θερμ^α F) συμμετρίας ἀναπνέομεν FM: ἀπολίπεται ὅτι θερμασίας συμμετρίᾳ ἀποθνήσκομεν *Aldus:* δὴ *om. edd.:* γοῦν *eodem loco add. Cornarius:* διὰ *add. Cornarius Basil.:* ἀσυμμετρίαν *Cornarius:* ἀμετρίαν *a Basil. edd.:* relinquitur itaque caliditatis immensuritate mori nos N 16 δ᾽ ἡ *Noll:* δὲ FM *edd.* 17 δι᾽ ἀμφοτέρων] διαφέρον FM: *corr. Aldus* 19 ὅτι . . . ἕλκεται] ἔστι . . . ἕλκει τέ FM: ἐπεὶ — ἕλκηται *Aldus Basil.:* *corr. Chartier*

διαστολὰς αὐτῆς ἀναπληροῦσα τὴν γενομένην κενότητα, τὸ μέγεθος αὐτῆς τῆς διαστάσεως [ὡς] ἱκανὸν ἐνδείξασθαι. ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον εἰσπνεῖται, δι' ἑτέρας ἐπιδέδεικται πραγματείας, ἐν ᾗ Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων διαλεγόμεθα. |

511 8. διὰ τί δέ, τῆς καρδίας εἰς ἑαυτήν τέ τι παρὰ τοῦ πνεύμονος ἑλκούσης ἀέρος ἐπιπεμπούσης τε ταῖς πλησίον ἀρτηρίαις, ὅμως γε ὁ ἐκπνεόμενος οὐδὲν ἐλάττων φαίνεται τοῦ κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἑλχθέντος, εἰρήσεται μὲν καὶ δι' ἑτέρων ἐπὶ πλέον, ἀποχρήσει δὲ καὶ νῦν εἰπεῖν τοσοῦτον, ὡς ἀτμός τις ἐκπνεῖται τοὐπίπαν ἴσος τῷ πλήθει τῆς μεταληφθείσης μοίρας τοῦ πνεύματος εἴς τε τὴν καρδίαν καὶ τὰς ἀρτηρίας. αἵτινες ⟨δ'⟩ εἰσὶν αἱ διαθέσεις τοῦ σώματος, ἐν αἷς ἤτοι βραχεῖ πλείων ὁ ἀτμὸς τοῦ μεταληφθέντος ἀέρος ἢ ἐλάττων ἢ ἴσος, ἐν τοῖς ⟨Περὶ δυσπνοίας εἰρήσεται.

9. ἀρκεῖν μοι δοκεῖ ταῦτα⟩ περὶ χρείας ἀναπνοῆς. ὃ γὰρ ὑπὲρ αὐτῆς τισιν εἰρήσεται μοχθηρῶς, ῥᾷστα φωραθῆναι δύναιτ' ἂν μὴ παρέργως ἕκαστον τῶν ἐνταυθοῖ γεγραμμένων ἀναλεξαμένοις.

4 Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων] *ed. Iw. Müller a. 1874* 8 δι' ἑτέρων] *non inveni* 13 Περὶ δυσπνοίας] *e. g. p. VII 772 K.*

1 κενότητα *Noll:* ἐγγύτατα FM: κένωσιν *edd.* 2 αὐτῆς *Noll:* αὐτοῦ τὲ FM: αὐτό γε *edd.:* magnitudo ipsa N ὡς *del. Aldus* 4 διαλεγόμεθα F *edd.:* διελεγόμεθα M: disputamus N 5 ἑαυτήν τὲ τί F: τε *om.* M *edd.* 6 ἐπιπεμπούσης] ἐπιπνεούσης FM: *corr. Aldus* 8 ἑλχθέντος] ἔχοντος FM: *corr. Aldus* 9 τοσοῦτον *Noll:* τὸν δὲ σῖτον FM: τό γε μόνον *edd.:* τόδε μόνον *Kühn:* tantum N ἐκπνεῖται *Kühn:* ἀναπνεῖν τὲ FM: ἐκπνοεῖται τε *Aldus:* ἐκπνεῖταί τε *Basil. Chartier* 10 ἴσος τῷ πλήθει] ἴσως τῷ πάθει FM: *corr. Aldus* 11 δ' *add. Chartier:* autem N εἰσὶν αἱ *Mewaldt:* εἰσὶ καὶ FM *edd.* 13 τοῖς] ταῖς FM *Aldus Basil: corr. Chartier* Περὶ δυσπνοίας . . . δοκεῖ ταῦτα *om.* FM: *add. Aldus:* in hiis qui de dispnia dicetur. sufficere mihi videntur hec N 14 μὲν *ante* μοι *edd.: del. Noll* ὃ γὰρ FM: ὅσα δ' *edd.:* quaecumque autem N 15 εἰρήσεται] εἴρηται *Cornarius, fort. recte:* dicta sunt N μοχθηρῶς F *edd.:* μοχθηρᾶς M 16 ἀναλεξαμένοις *Noll:* ἐνδειξαμένοις FM: ἐκλεξαμένοις *edd.:* relegerint N: elegerint *ed. Veneta a. 1490*

Index verborum
quae ad medicam inprimis artem pertinent

Index nominum

Index librorum ab ipso laudatorum

Addenda

p. XIII sq. Accedunt hiatus tres: 3,23 μὴ ἀθρόον 9,8 ⟨ἄλλο⟩ ἢ (commisit Aldus; equidem ἕτερον ἢ malim) 14,19 πλήθει ὕλης.

p. XXV Aldum dico inspexisse editionem Latinam principem Venetam a. 1490: accedunt exempla duo 7,14. 27,13.

p. XXVI De Gemusaeo cf. J. Mewaldt in CMG V 9,1 praef. p. XXII; de Cornario ib. p. XXI sq.

p. 28,12 sq. Cf. Ps. Gal. in Hipp. De septimanis, Arab. CMG XI 2,1 Bergsträsser p. 93 „... und wenn nicht das Einatmen der Luft wäre, würde diese Wärme den Körper verbrennen und dann selbst auch erlöschen und ausgehen“. citatur ibidem Galeni Περὶ χρείας ἀναπνοῆς libellus.

p. 30,15 adn. ita legatur: ἂν ἐν *Kühn:* ἂν FM: ἐν *Aldus Basil. Chartier.*

Vita

Natus sum Rudolf Konrad Noll Borussus fidei adscriptus evangelicae die XIX. mensis Martii a. 1892 huius provinciae in vico, cui nomen Itzenhain, patre Hans Heinrich, matre Augusta e gente Kraeling, quos superstites gaudeo. anno 1894 parentes Schmalkaldam transmigraverunt. ibi ab a. 1898, deinde Marpurgi ab a. 1899 litterarum elementis imbutus gymnasium Marpurgense Philippinum a. 1901 adii, usque ad a. 1910 frequentavi. deinde maturitatis testimonio praeditus studiis germanisticis philologis historicis incubui, idque semper Marpurgi, nisi quod a. 1911 dimidium aestivum Kiliae versabar. postquam huc reverti, per duo semestria scholis gymnasticis Academicis intereram, deinde examinibus superatis palaestrarum magister factus sum.

Per novies senos menses audivi viros doctissimos hos: Marpurgenses Birt Brackmann Busch Harms Jaensch P. Jensen Chr. Jensen Kalbfleisch Klebs Maass Mewaldt Misch v. Sybel v. Unwerth Vogt Wrede, Kilienses Deussen Johnsen Mensing Sieg † Sudhaus Triepel Wolff. proseminario philologo usus sum Marpurgi per unum semestre, germanistico per tria. seminarii philologi Marpurgensis per ter senos menses sodalis eram Birtio Maassio Kalbfleischio Jensenio moderantibus; germanistico per duo interfui semestria directore Vogtio; ad historicum et philosophicum per singula semestria me admiserunt Klebs et Natorp. praeterea exercitationum particeps eram ad papyrorum scientiam, ad rem diplomaticam, ad philologiam Germanam spectantibus, quibus scholis ut interessem concesserunt Kalbfleisch, † Sudhaus atque Rabel, Brackmann, v. Unwerth.

Quibus omnibus gratias ago debitas; maximas ago Karolo Kalbfleisch, qui ad hanc materiem tractandam me invitavit insignique benevolentia adiuvit, nec non Joanni Mewaldt, qui postquam Kalbfleisch Gissam vocatus est, indefessa sollertia vigilabat, ut dissertationem nondum perfectam ad finem perducerem. examen rigorosum superavi die XXIX. mensis Julii a. 1914. deinde inter ver sacrum tiro factus voluntarius pugnavi in Belgica, reverti saucius, mox vulneribus sanatis iterum proficiscar. Deus protegat patriam.